

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Alžběta Čajková

Jak komunikovat s rodiči dětí předškolního věku – komunikační strategie pro
zajištění příznivého klimatu v mateřské škole

Olomouc 2016

vedoucí práce: PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 17. června 2016

.....

Bc. Alžběta Čajková

Poděkování

Ráda bych především poděkovala vedoucí diplomové práce PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za její cenné rady, které mi poskytla v rámci konzultací a které mi tím značně přispěly k dokončení diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat vedení Mateřské školy v Louce, Hrubé Vrbce, Javorníku, Lipově a v neposlední řadě rodičům dětí, které navštěvují mateřské školy.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Alžběta Čajková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Jak komunikovat s rodiči dětí předškolního věku – komunikační strategie pro zajištění příznivého klimatu v mateřské škole.
Název v angličtině:	How to communicate with parents of children from kindergarten - communication strategies of pleasant climate at kindergarten.
Anotace práce:	Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část popisuje, jaké jsou vztahy mezi rodiči a mateřskou školou, jaký má význam mateřská škola, jakou komunikaci při kontaktu s rodiči používáme, jaké jsou nástrahy a komunikační pasti při komunikaci. Jaké máme manipulativní techniky, do jaké míry nám je nápomocen pojem asertivita a jaké máme strategie pro zajištění příznivého klimatu při spolupráci mateřské školy a rodiny. Praktická část informuje o výsledcích výzkumného šetření, které bylo prováděno ve čtyřech mateřských školách na jižní Moravě.
Klíčová slova:	Rodič, dítě předškolního věku, mateřská škola, komunikace, komunikační bariéry, dialog, asertivita, učitel, spolupráce, výměna informací.

<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>The thesis have two parts - theoretical and practical.</p> <p>Theoretical part is about relationships between parents and kindergarten, about sense of kindergarten. It should describe type of communication, which are used by teachers in case of communication problems. There is information about manipulative techniques, assertiveness and what helps us to make nice climate during cooperation.</p> <p>Practical part is about result of my research from four kindetgarten in south Moravia.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>Parents, child, kindergarten, communication, communication problems, dialogue, assertiveness, teacher, cooperation, information exchange.</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha 1 Dotazník pro rodiče</p> <p>Příloha 2 Dotazník pro učitele</p> <p>Příloha 3 Vzájemná očekávání mezi rodinou a školou</p> <p>Příloha 4 Schéma komunikace</p> <p>Příloha 5 Otázky k zamyšlení pro pedagogy</p> <p>Příloha 6 Desatero pravidel pro spolupráci s rodinou</p> <p>Příloha 7 Třídní schůzky – kvalitní mateřská škola</p> <p>Příloha 8 Třídní schůzky – potřeby rodičů</p> <p>Příloha 9 Osvědčení – Legislativní rámec pedagogického pracovníka v předškolním vzdělání</p> <p>Příloha 10 Osvědčení – Rodiče spojenci mateřské školy – respektující komunikace s rodiči</p>

	Příloha11 Osvědčení – Rodina, proměny současné rodiny, aktuální problémy
Rozsah práce:	95 stran
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH:

ÚVOD	3
1 VZTAH MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY.....	4
1.1 Význam mateřské školy, historie a socializace dítěte	4
1.2 Postoje ve vztahu k dítěti.....	5
1.3 Rodina, rodičovská role ve vztahu k mateřské škole.....	6
1.3.1 Historie rodiny	8
1.3.2 Funkce rodiny	9
1.3.3 Typy rodiny podle složení.....	10
1.3.4 Typy rodiny podle stupně fungování	11
1.4 Mateřská škola a rodina.....	12
1.4.1 Komunikace s rodiči	13
2 KOMUNIKACE, KOMUNIKAČNÍ PASTI, VZTAHOVÉ ASPEKTY DIALOGU.....	15
2.1 Komunikace.....	15
2.1.1 Zdravá komunikace versus komunikace ve stresu.....	16
2.1.2 Druhy komunikace.....	17
2.1.3 Komunikační pasti	22
2.1.4 Komunikační poruchy a bariéry.....	24
2.1.5 Efektivní a nenásilná komunikace	26
2.1.6 Vztahové aspekty dialogu	28
3 MANIPULATIVNÍ TECHNIKY, ASERTIVITA V RODINĚ A VE ŠKOLE.....	29
3.1 Manipulativní techniky.....	29
3.2 Asertivita	30
3.2.1 Vývoj asertivity.....	32
3.2.2 Asertivita ve spojitosti učitel - rodič - žák	33

3.2.3 Metoda asertivní kázně podle Lee a Marlene Canterových.....	33
4 SPOLUPRÁCE RODINY A MATEŘSKÉ ŠKOLY, STRATEGIE PRO ZAJIŠTĚNÍ PŘÍZNIVÉHO KLIMATU.....	35
4.1 Status učitele.....	35
4.2 Mateřská škola ve spolupráci s rodinou	37
4.2.1 Překážky v navázání vztahů s rodiči, často řešené negativní příklady z praxe.....	39
4.3 Strategie pro zajištění příznivého klimatu mateřské školy	40
4.4 Projevy rodičů.....	41
5 PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
5.1 Úvod do praktické části	45
5.2 Hlavní výzkumný cíl	45
5.3 Zvolená výzkumná metoda.....	46
5.4 Stanové hypotézy.....	47
5.5 Interpretace výsledků.....	48
5.5.1 Analýza dotazníku pro rodiče	49
5.5.2 Analýza dotazníku pro učitelky	66
5.6 Vyhodnocení stanovených výzkumných hypotéz	78
5.7 Shrnutí	84
ZÁVĚR.....	86
ZDROJE.....	88
SEZNAM ZKRATEK.....	92
SEZNAM GRAFŮ.....	93
SEZNAM PŘÍLOH.....	95

ÚVOD

Stále více je v současné době rozebíráno téma, zaměřující se komunikace mezi rodiči a vzdělávacími subjekty, tudíž spolupráce učitelů a rodičů. Komunikace je vzájemná výměna informací mezi lidmi, pro vztah mezi lidmi je komunikace nevyhnutelnou podmínkou. V mezilidských vztazích prostě nejde nekomunikovat. Hlavně v předškolním vzdělávání je komunikace velmi důležitá, neboť právě mezi učitelkou mateřské školy a rodičem dítěte v předškolním věku dochází k nejužšímu kontaktu, jelikož jsou rodiče vtaženi do procesu socializace dítěte v rámci mateřské školy, která s nimi počítá, jako se svými partnery. Mateřská škola a rodina jsou dvě „instituce,“ které hrají v životě předškolního dítěte nejdůležitější roli. Spolupráce rodiny a mateřské školy je pro výchovu a vzdělávání dítěte velmi významná a měla by být nedomyslitelnou součástí vzdělávacího procesu mateřských škol.

Škola již nemá jenom učit, ale vést k dovednostem a vychovávat ke správným postojům a hodnotám, které bude dítě v průběhu svého života potřebovat. Děti, navštěvující mateřskou školu, poznávají svět lidí, spolu s vrstevníky a pomocí učitelů, získávají správné hodnoty a dovednosti, které i v budoucnu využít při různých situacích.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části a to část teoretickou a praktickou. První kapitola čtenáře seznamuje se vztahem mateřské školy a rodiči. Ve druhé kapitole jsou uvedeny terminologické pojmy, které se vztahují ke komunikaci, komunikačním pastím. Třetí kapitola pojednává o asertivitě v rodině a ve škole a s jakými manipulativními technikami se můžeme setkat. Ve čtvrté kapitole se zabýváme spoluprací mezi mateřskou školou a rodinou, jaké můžeme využít strategie pro zajištění příznivého klimatu v mateřské škole.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na rodiče dětí předškolního vzdělávání. Předvýzkum byl proveden v konkrétní Mateřské škole Louka. Dotazníkové šetření bude sloužit pro další zdokonalování kvality vzdělávání v mateřské škole. K vlastnímu výzkumu byly přiřazeny ještě tři další mateřské školy, nacházející se v mikroregionu Hornácka. V praktické části jsou vyhodnocené výsledky udány v grafech k přehledné orientaci vyhodnocených dat.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda-li jsou rodiče dětí vůbec spokojeni s klimatem v mateřské škole, jelikož to je základní kámen pro vzájemnou spolupráci a komunikaci. To, jakým způsobem rodiče nejčastěji chtějí s pedagogy komunikovat, jaký je nejdůležitější předpoklad pro vzájemnou komunikaci, kdo by měl s pedagogy komunikovat, jestli spíše matka, otec a také zjistit, jaká je největší překážka v rozvoji partnerských vztahů mezi školou a rodinou.

1 VZTAH MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY

1.1 Význam mateřské školy, historie a socializace dítěte

Mateřská škola je pro rodiče velmi podstatná instituce, jelikož dochází k vůbec prvnímu setkání rodiny se školstvím. Dítěti, mohou první dojmy ovlivnit celý jeho další vzdělávací proces a vztah k učení. Dochází zde k prvnímu setkání se s vrstevníky, kde s dětmi zažívají smích, hrají si spolu, povídají, také dochází k prvním rvačkám, hádkám a v neposlední řadě se tvoří přátelské vztahy, které dítě od tří let potřebuje.

Dále zde dochází k interakci i s dospělými autoritami, dítě se učí naslouchat, pomoci druhému. Zdali v rodině není něco v pořádku a neplní funkce, jaké by rodina plnit měla, tak mateřská škola je pro dítě odpočinkem.¹

Na vývoji mateřských škol se podílelo reformní hnutí, kdy představitelé navazovali na myšlenky J. J. Rousseaua (1712 – 1778), kde se kladl velký důraz na respektování potřeb dětí. U nás ve vzdělávání dětí předškolního věku byly hlavními představitelkami Anna Süssová (1851 – 1941) a Ida Jarníková (1879 – 1965).

Na počátku 21. století nastala v České republice proměna celého školského systému tzv. **školskou reformou**, kdy její dílčí částí je **kurikulární reforma** (změna obsahů školního vzdělávání a rovina cílů). Celý proces transformace je popsán v Národním programu rozvoje vzdělání v České republice (**Bílá kniha**) z roku 2001. V Bílé knize je sepsáno pojetí a funkce školy, obsah vzdělávání, struktura školského systému, cíle vzdělávání, způsob hodnocení kvality školy, způsob řízení školy aj.

Důležitý aspekt ve vzdělávání představuje tzv. **dvouúrovňové kurikulum**, v první úrovni jsou **Rámcové vzdělávací programy**, které tvoří rámec (výchozí, zásady, cíle a požadavky). Druhou úrovní poté jsou **Školní vzdělávací programy**.²

¹ LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči*. 1.vyd. Praha: Portál, 2013.136 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

² HORKÁ, Hana a SYSLOVÁ, Zora. *Studie k předškolní pedagogice*. Masarykova univerzita: Brno, 2011. 121 s. ISBN 978-80-210-5467-7.

Kurikulárními dokumenty by měla škola naplnit funkce, které společnost očekává. Funkce školy uvádějí autoři různě, např. Walterová (2009) udává dvanáct funkcí: *ochrannou, etickou, socializační a personalizační, metodologicko – koordinační, interakční, kvalifikační, selektivní, diagnostickou, politickou, kulturní a ekologickou funkci*.³

Za základní funkce mateřské školy jsou považovány funkce: **socializační** (škola by měla mít etické normy, jelikož děti se učí žít ve společnosti), **personalizační** (rozvíjí se individualita), **hodnotová** (u dětí jsou utvářeny hodnoty), **integrační** (škola je pro děti modelem) a **kvalifikační** (pro děti jsou důležité potřebné znalosti a kompetence, které uplatní v budoucnu).

Důležitou změnou z hlediska mateřské školy se stal zákon č. **561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání**. Současná mateřská škola je tedy samostatným autonomním právním subjektem, kde ředitel/ka odpovídá za pedagogický a ekonomický rozvoj školy. Významnou součástí vzdělávání je individualizace (snaha dosáhnout maxima při vývoji a rozvoji dítěte), změna přístupu k dítěti a zkvalitnění celkového klima školy.⁴

Socializace je celoživotní proces, kdy začleňujeme jedince do společnosti. Proces, který na prvním místě začíná v rodině, poté v mateřské škole, na dalších stupních vzdělávání a zaměstnání. Dítě je postupně adaptováno do skupin vrstevníků a musí přijat autoritu (zde se jedná právě o pedagoga). Dítě se odpoutává od rodiny, osvojuje si a přijímá hodnoty, normy a role svého okolí. Pro dítě i rodinu je to jeden z hlavních a důležitých aspektů. Spolupráce školy a rodiny je zde velmi důležitá.⁵

1.2 Postoje ve vztahu k dítěti

Je potřeba usilovat o naplnění potřeb v situacích, kdy přebíráme za dítě odpovědnost, a na dětech nám záleží, prvním místem je tedy rodina a škola. Bohužel, ne vždy je to samozřejmost. Mnohdy působí celá řada negativních vlivů, které jsou na první pohled nápadné, působí dítěti utrpení. Jiné nejsou nápadné, přesto jsou díky dlouhodobému působení na dítě nepříznivé.

³ WALTERP VÁ, E. *Funkce školy a školního vzdělávání*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-542-2.

⁴ HORKÁ, Hana a SYSLOVÁ, Zora. *Studie k předškolní pedagogice*. Masarykova univerzita: Brno, 2011. 121 s. ISBN 978-80-210-5467-7.

⁵ HAVLÍK, Radomír. aj. KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-262-0042-0.

Postoje v přístupu k dítěti jsou z pravidla neuvědomělé, implicitní, plynou z nás jako samozřejmost, kdy nad nimi není důvod ani přemýšlet, tudíž nám připadají jako samozřejmost a nejsou pod naší kontrolou (nepřicházíme na negativní působení). Působí jako regulativ našeho chování, omezuje a redukuje dostatek projevů a rozvojových potencialit dítěte.

Mnohdy se ve své praxi setkáváme s názorem od učitelů, že žáci jsou materiálem, se kterým mnohdy nelze pracovat a dosahovat tak kvalitních výsledků ve výuce. V dnešní době slyšíme od některých rodičů názor, že si to nepřipouštělí, ale že dítě je pro ně ohrožením kariéry, šancí, životního úspěchu. Dítě se poté stává pro ně hrozbou pro jejich vzájemný vztah a díky tomu se mnohé rodiny ocitají v krizi. Dítě je také vnímáno jako hrozba pro životní úroveň, jelikož se mluví na sociálních sítích a televizích, na kolik dítě přijde peněz (od narození, po vstup do školy aj.).

Problém však není jen v rodičích, ale i učitelích, kdy se stále více bojí slovního i fyzického napadení a škola a žáci jsou pro ně každodenním stresem. Zde je hlavní aspekt, díky kterému učitelé odcházejí ze školských služeb a mladí absolventi po skončení učitelského studia do škol nenastupují.

Opakem dítěte, jako hrozby a zátěže je **zaslepenost dítětem**, kdy rodič se snaží za všech okolností dítěti ve všem vyhovět, dát mu za pravdu, postupovat, jak si dítě žádá. Existují tři základní formy protekcionistického redukcionismu: **1. protekcionismu útočný** – rodiče striktně chrání prospěch dítěte, když mu podle jejich mínění někdo křivdí, rodiče se dostávají snadno do konfliktu s učiteli, které neustále obviňují. **2. Protekcionismus soucítící** – poddávají se pocitům ukřivdění, vidí celý svět negativně, je narušován pozitivní vztah dítěte ke škole a ke druhým lidem. **3. Protekcionismus služebný** – rodiče chtějí ve všem dítěti vyhovět, všechno mu usnadnit, dítě se stává diktátorem, který ovládá rodiče a diktuje jim příkazy.⁶

1.3 Rodina, rodičovská role ve vztahu k mateřské škole

Rodičem se stává každý člověk, který přivedl na svět dítě, nebo se trvale ujal péče o dítě. Rodičovství, je jednou ze zásadních funkcí v životě každého člověka, předpokládá se, že rodič věnuje dítěti kus ze sebe a je mu ve všem nápomocen.

⁶ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. 232 s. ISBN 80-7178-888-0.

Je to funkce, kterou začne rodič plnit okamžitě od narození dítěte, respektive před jejím narozením. Výchova dítěte neprobíhá jen v institucích, ale největším těžištěm je právě rodina, která je hlavním působištěm. Dítě připravuje od samotného začátku života, rodina zaujímá významné postavení ve společenském životě.

Rodina je pro dítě to nejdůležitější, již od předškolního období působí rodina, jako hlavní činitel ovlivňující utváření dětské osobnosti.⁷

Rodiče žáků jsou z pohledu učitelů chápáni čtyřmi možnými způsoby:

1. Rodiče jako klienti školy – rodiče jsou chápáni jako zákazníci, princip vychází z možnosti výběru školy, pokud rodičům služby dané školy nevyhovují, tak mají možnost umístit své dítě do jiné školy.
2. Rodiče jako partneři školy – principem je rovnost mezi učiteli a rodiči, pro práci pedagogů jsou důležité a přínosné připomínky rodičů, jelikož oni nejvíce znají své dítě.
3. Rodiče jako občané – vztah mezi učiteli a rodiči je podobný jako vztah mezi občany a jakoukoliv jinou institucí.
4. Rodiče jako problém – přístup k rodičům vychází z praktických zkušeností než z teoretických koncepcí.⁸

Kvalitní rodina dává dítěti pocit bezpečí a zázemí, rodina existuje především proto, aby zajistila reprodukci lidstva. Rodina je skupina lidí různých statusů, rolí, různého pohlaví a hlavně silných emočních vazeb. V rodině je nejdůležitější stavební kámen dítě, které vzniká ve chvíli, kdy dva přijmou rozhodnutí mít děti nebo dítě počnou. Rodina přesněji vzniká právě ve chvíli, kdy se dítě narodí.

⁷ BERDYCHOVÁ, J., L. BĚLINOVÁ a M. BRTNÍKOVÁ. *Výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Horizont, 1980. 96 s. ISBN 40-041-80.

⁸ RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. Brno. Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

1.3.1 Historie rodiny

V průběhu lidských dějin existovali dva základní typy rodiny: **monogamní** a **polygamní**. Lidé v **pravěku** žili v různě početných skupinách, předpokládaný počet 30 – 50. Muži měli za úlohu zabezpečovat dostatek potravin a ženy měli úlohu za zodpovědné fungování života kmene. Sexuální vztahy zde nebyly uspořádány a vznikala zde promiskuita, kdy nebyl znám otec. Bohatý kmen byl takový, který měl zdravé a plodné ženy, jelikož kmen měl jistotu existence do budoucna. Postupem času docházelo k formování párového manželství.

Rozpadem prvobytně pospolné společnosti došlo k rozvíjení společenského systému, který byl ovládnut mužem, pod názvem patriarchy. V období osvícenství, po roce **1800** rodinná ekonomická aktivita byla založena na principu soběstačnosti a zapojení všech členů rodiny do pracovního procesu. Na přelomu **19. a 20. st.** dochází ke změně pracovního místa z rodiny do továrny, tím pádem se lidé sdružují ve městech. Ženy také vstupují do pracovního nasazení a péče pro rodinu se pro ně stává zátěží, důsledkem toho vzniká větší napětí v rodinách. Ve **21. st.** se počet pracujících matek zvyšuje, rodina je jako zprostředkovatel kulturních hodnot.

K **současné české rodině** podle Šulové patří znaky, jako jsou: absence očekávání trvalosti vztahu, výrazná zaměřenost na zájem jedince, odsouvání rodičovství na pozdější dobu, omezování bezprostředního kontaktu mezi partnery a dětmi, nízká stabilita rodiny, důraz na materiální hodnoty, společenská tolerance vůči rozvodům a v neposlední řadě vysoká zaměstnanost a vzdělanost českých žen.

Dochází ke změně chápání významu životního partnera, rodiny a dětí, nepříznivou situací můžeme uvést neznalost toho, co vlastně od druhého pohlaví můžeme očekávat. Současná česká rodina je většinou rodinou zaměstnané ženy, jelikož v dnešní době obvykle rodina nevystačí s jedním platem (tzn. ekonomická nutnost). Průzkumy ukazují, že fungování otce v rodině se nemění, ale mnohdy v dnešní době dochází k poklesu autority muže.⁹

Rodičovství, není jen o tom přivést dítě na svět, jde hlavně o to být dobrým rodičem a naplňovat potřeby dítěte. Od rodičů se očekává, že budou své dítě milovat, pečovat o něj, zajišťovat bezpečí, ochranu a poskytovat jim oporu po celou dobu, než je dítě schopné se postavit

⁹ HAVIGER, Jiří, Jana Marie, HAVIGEROVÁ a Irena, LOUDOVÁ. *Lexikální stopa pojmu rodina*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 133 s. ISBN 978-80-7435-429-8.

na své vlastní nohy. Dítě poznává svět pomocí dospělých, jestliže v rodině vládne nejistota a strach, je tím dítě poznamenáno. Naopak, pokud v rodině vládne klid, pohoda a optimismus, je dítě v bezpečí, protože rodič dítěti takto svět představuje.

Jaký vidíme rozdíl mezi dost dobrým rodičem, dokonalým a příliš dobrým rodičem? Dost dobrý rodič neřeší to, jestli je dobrým rodičem, svým rodičovstvím prostě žije, vnímá sám sebe, dítě, umí posoudit, jaká míra ochrany v určité situaci je optimální aj. Tudíž, aby dítě mohlo být malé, potřebuje, aby jeho rodiče byli velicí. Příliš dobrý, až perfektní rodič je ochotný pro dítě snést i modré z nebe. Mnohdy si to dítě ani nezaslouží, neustále dítě chrání před nebezpečím, selháním. Dítěti nedává prostor pro své vlastní jednání a rozvoj. K tomuto mají blíže maminky. Příliš dobrý rodič omezuje dítě dokonce i v jeho psychickém rozvoji.

Rodiče, by se touto otázkou neměli trápit, ale raději vnímat, jednat, rozhodovat a vyhodnocovat dopad. Dnes se pro mnohé rodičovství stává vědou.¹⁰

1.3.2 Funkce rodiny

Rodina plní mnoho funkcí, ale nejčastěji se uvádí funkce:

- **Biologicko – reprodukční:** je to jedna z nezákladnějších funkcí, kdy je hlavní úloha udržení života početím a narozením lidského jedince. Hlavně rodina a rodinné prostředí utváří základ pro naplnění ostatních funkcí. Problematika současné doby je celkový úbytek narozených dětí a odklad mateřství současných žen hlavně díky kariéře a ekonomické situaci.
- **Normativní (socializačně – výchovná):** je to základ pro výchovné modely, realizace naplnění role matky a otce v budoucnosti. Díky rodině je dítě začleněno do společnosti, v tuto dobu vstupuje na obzor výchovně-vzdělávací instituce, neboli škola. Funkce je doplněna i o funkci ochrannou, rodina dítě motivuje, klade cíle, vymezuje hranice a připravuje jej na budoucí život.

¹⁰ MIKULKOVÁ, Milena. *Hlavu vzhůru, rodiče*. Ostrava-Poruba: Grada Publishing, a.s., 2015. 217 s. ISBN 978-80-247-5606-6.

- **Ochranná, zaopatřovací a pečovatelská:** jedná se o opravdový zájem a péči o člena rodiny. Jedná se o komplexní rozvoj osobnosti na základě znalostí fyzických a fyzických zvláštností, uspokojování základních potřeb s cílem co nejlépe dítě připravit do života.
- **Emocionální:** sleduje pocit bezpečí, jistoty, citových vazbách mezi členy rodiny a rodinným prostředím. Jako jedinou z uvedených funkcí, nelze nahradit jinými institucemi, může být naplněna pouze v rodinném prostředí.
- **Ekonomická:** jedná se o ekonomické zabezpečení rodiny, kdy dochází k uspokojování základních biologických potřeb všech členů rodiny, kde je zahrnuto bydlení, oblečení, stravování. V dnešní době se v této funkci objevují potíže s poklesem sociálních jistot a nezaměstnaností.
- **Relaxační a rekreační:** funkce by měla zajišťovat plnohodnotné trávení volného času, prožívání volných chvil se členy rodiny, které má na člověka blahodárný vliv.

1.3.3 Typy rodiny podle složení

Typy rodiny rozlišujeme z hlediska času, podle složení rodiny a zastoupení jednotlivých členů a v neposlední řadě podle stupně fungování.

a. z hlediska času

- *Orientační rodina* – jedná se o rodinu, do které se jedinec narodí, nebo byl případně přijat (adopcí, nebo osvojením). První model společnosti, v němž se u dítěte budují sociální dovednosti a zkušenosti. Zde si dítě osvojuje vzorce a normy sociálního chování. Důležitá je úplnost rodiny, tedy obou rodičů, kteří se podílí na výchově. Rodina představuje model mezilidských vztahů.

- *Prokreační rodina* – rodina, kterou si sám jako dospělý jedinec založí a která je ovlivněna rodinou orientační. Hlavní úlohou prokreační rodiny je zplození dítěte (reprodukce).

b. podle složení rodiny a zastoupení jednotlivých členů

- *Nukleární rodina* (úplná rodina) – rodina je tvořena manželským párem a dětmi, dvougenerační model je hlavním znakem.

- *Rozšířená rodina* – v domácnosti žijí osoby ve vzájemně propojených příbuzenských vztazích. Rodina je složena z rodičů, dětí a prarodičů.

- *Neúplná rodina* – rodina, kde je jen jeden rodič. Jedná se např. o svobodné matky, rozvedené rodiče, vdovu (vdovce). V mnoha publikacích se uvádí, že dítěti chybí v mnoha případech hlavně otec, jelikož se setkáváme spíše s matkami samoživitelkami. Otázkou se zabývala například Sobotková (2011), která tvrdí, že: „*Výzkumy doposud neprokázaly přímé souvislosti mezi absencí otce ve výchově a možnými negativními jevy ve vývoji dítěte. Při absenci otce v rodině se nejvíce poukazuje na otcovskou roli socializační a disciplinární. Diskutuje se o nejčastějších poruchách chování a dokonce o delikvenci u dětí s absentujícím otcem. Opakovaně, leč nepodloženě se předpokládá, že otcové jsou zodpovědní za socializaci dětí a ignoruje se např. role temperamentu dítěte, který spoluurčuje reakci na dítě, dále vliv jiných sociálních prostředí (škol, vrstevníci) a vliv médií. Pouhá přítomnost otce tedy není zárukou zdravého vývoje dětí a úvahy, které neberou v potaz kvalitu rodinného prostředí, nemají vlastně smysl.*“

- *Rekonstituovaná rodina* – je to nově uváděná rodina, která je založená svobodným, rozvedeným nebo ovdovělým rodičem.

- *Náhradní rodina* – jedná se o rodičovství, kdy ani jeden z rodičů není biologickým rodičem, jedná se o rodiny, které si adoptují nebo osvojí dítě.

1.3.4 Typy rodiny podle stupně fungování

Typy rodiny podle stupně fungování se nejčastěji rozdělují na 4 typy rodiny:

- **Funkční rodina** – rodina, která plní všechny funkce a kde je zajištěn dobrý vývoj dítěte.
- **Dysfunkční rodina** – v této rodině se vyskytují poruchy více funkcí, kde je ohrožen vývoj dítěte, rodina vyžaduje soustavnou péči.
- **Problémová rodina** - některá z funkcí je zde narušena, ale ne ještě do takové míry, aby ohrožovala vývoj dítěte a celkový rodinný systém.

- **Afunkční rodina** – je nejzávažnějšího charakteru, rodina vůči dítěti přestává plnit rodičovskou roli, v těchto rodinách dochází k vyjmutí dítěte z rodinného prostředí a umístění dítěte do náhradní rodinné péče.¹¹

1.4 Mateřská škola a rodina

Hlavní změnou mezi školou a rodiči přinesl do mateřských škol nejenom **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání**, ale hlavně politické změny a demokratizace společnosti. Současná mateřská škola a mateřská škola v době našich rodičů se řádně lišila, nejdůležitější rozdíl je v přijetí rodičů a dětí jako rovnocenných partnerů, úkolem současné mateřské školy je doplňovat rodinnou výchovu dítěte. Učitelka by měla přijmout rodiče jako partnera a odborníka, radit se s nimi, naslouchat jejich názorům proto, aby hledali optimální cestu pro vzdělávání dítěte.

Mnohdy někteří rodiče žijí se vzpomínkami na mateřskou školu, kde byli učitelkami nuceni do jídla i do spánku a další negativní vzpomínky vyvolávají v rodičích nedůvěru k mateřské škole. Rodiče dávají své děti do mateřské školy s obavami, ale i s pozitivním očekáváním. Srovnáme-li dnešní rodiče s generací současných prarodičů, tak ti od mateřské školy očekávali zabezpečení dítěte po dobu, kdy museli být sami v práci. Za to současní rodiče jsou mnohem náročnější, často se v dnešní době stává, že dítě dochází do mateřské školy s dudlíkem a plenou, dítě si neumí hrát s obyčejnými hračkami, jelikož doma je zvyklé na moderní informační technologie. Rodiče již na předškolní děti kladou velké nároky, chtějí, aby dítě navštěvovalo cizí jazyk a mnoho dalších kroužků.

Partnerství s rodiči přináší možnost učitelce lépe poznat dítě a jeho svět, naopak rodičům partnerství s učitelkou přináší lepší poznání metod a způsobu vzdělávání.¹²

¹¹ HAVIGER, Jiří, Jana Marie, HAVIGEROVÁ a Irena, LOUDOVÁ. *Lexikální stopa pojmu rodina*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 133 s. ISBN 978-80-7435-429-8.

¹² SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7367-774-9.

1.4.1 Komunikace s rodiči

Dříve než dítě do mateřské školy nastoupí, rodiče by měli mít o mateřské škole informace (o jídle, jak mateřská škola funguje, jak to v mateřské škole vypadá, když dítě nespí, jestli děti chodí hromadně nebo individuálně na toaletu a mnoho dalších). V komunikaci mezi učitelkou a rodičem by měl být jasný pozitivní vztah k dětem a hlavně, aby se dítě v mateřské škole cítilo příjemně.

Pro rodiče je sdělování pozitivních informací velmi důležité, jelikož jsou informováni o tom, co dítě dělá dobře, v čem je šikovné, co ho baví a těší. Navíc sdělování pozitivních informací mezi učitelkami a rodiči, ale také rodiči a dětmi upevňuje citové pouto, dodává vztahu pocit naplněného očekávání a uspokojení. To ale neznamená, že by učitelka rodičům neměla sdělovat i negativní informace, když se ve třídě vyskytne nějaký problém. Učitelka by se ve své práci měla vyhnout kritizování, ale i vychvalování, raději vždy rodičům popsat konkrétní situaci. Řešení situace je konkrétnější, ale také zdouhavější. Budování vztahů mezi rodiči a učiteli bývá dlouhodobým a náročným procesem v každé současné mateřské škole.¹³

Vztahy mezi rodinou a mateřskou školou najdeme v zákonných dokumentech, jako je např. školský zákon nebo vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání v aktuálním znění, které říká: „*Mateřská škola spolupracuje se zákonnými zástupci dětí a dalšími fyzickými osobami s cílem vyvíjet aktivity a organizovat činnosti ve prospěch rozvoje dětí a prohloubení vzdělávacího a výchovného působení mateřské školy, rodiny a společnosti.*“¹⁴

Mateřská škola se spolupodílí na rozumovém a tělesném rozvoji dítěte při osvojování základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Informace o mateřské škole dostávají rodiče na třídních schůzkách, na nástěnkách v budově mateřské školy, na webových stránkách, v informačních letácích popřípadě ve školním časopise, zda-li je ve škole veden.

¹³ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7367-774-9.

¹⁴ *Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání* Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání [online]. 2013-2016. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-14-2005-sb-o-predskolnim-vzdelavani-1>>.

Informace týkající se o vývoji dítěte se mezi rodiči a mateřskou školou vyměňují v rámci **konzultačních hodin** nebo formou **dotazníku**.¹⁵

Šprachtová (2008) uvádí, že: „V mnohých mateřských školách bývá již samozřejmostí, že děti vstupují na začátku své docházky či před plánovaným nástupem do mateřské školy s rodičem. S tím, na koho mají citovou vazbu. Nejčastěji to bývá maminka, ale přibývá i tatínků. Pomáhají dítěti zvládnout jeho první životní zátěžovou situaci, jakou je odloučení od rodiny, zvládnout být v novém prostředí bez rodičů. Nejenže pomůže adaptace dítěte za účasti někoho z rodičů v pohodě, bez stresu zvládnout nástup do mateřské školy, ale také nemalou měrou přispívá k vytvoření vztahu důvěry mezi rodičem a učitelkou. V rodičích se vytváří také pocit jistoty a bezpečí. Vidí, jak se s dětmi v mateřské škole jedná, jak se učitelky k dětem chovají, jaké činnosti jim nabízejí, jak si s dětmi hrají, vzájemně komunikují, jaká pravidla fungují ve třídě atd. Jsou svědky jejich trpělivosti a ochoty řešit jakýkoliv problém rodiče a dítěte.“¹⁶

Tato kapitola se zabývala především historií mateřské školy a rodiny, spoluprací mateřské školy a rodiny a komunikací mateřské školy s rodiči. Vzájemná očekávání mezi rodinou a školou (viz. příloha 3).

Můj názor k této kapitole je, že rodiče se od minulosti ve svém chování o něco změnili. Maminky pospíchají kvůli ekonomické situaci brzy do práce a děti od 2,5 let v mateřských školách přibývá. V současné době je rozebíráno téma, jestli neposunou hranici dítěte k přijetí do mateřské školy na 2 roky. Každý jsme individuální, ale rodiče by se měli zamyslet nad tím, co je pro ně důležitější, jestli se hnát za kariérou, financemi, nebo vidět své děti růst. Přece jen to uteče jako voda a z malých dětí se stanou dospělí.

¹⁵ HORKÁ, Hana a SYSLOVÁ, Zora. *Studie k předškolní pedagogice*. Masarykova univerzita: Brno, 2011. 121 s. ISBN 978-80-210-5467-7.

¹⁶ ŠPRACHTOVÁ, L. *Rodina a mateřská škola*. In SYSLOVÁ, Z. (ed.) *Školní vzdělávací programy a evaluace v mateřské škole* [CD ROM]. 3. Aktualizace. Praha: Verlag Dashöfer, 2008. ISBN 1802-4130.

2 KOMUNIKACE, KOMUNIKAČNÍ PASTI, VZTAHOVÉ ASPEKTY DIALOGU

„Opravdu posloucháte, nebo jen čekáte na svou příležitost promluvit?“ (R. Montgomery)

2.1 Komunikace

Často bývá 21. století označováno, jako století komunikace, kde mají své místo sociálně zralí, vyrovnaní jedinci s dovedností efektivního jednání, rozhodování, s dovedností řešit problémy, dokázat vyjednávat, argumentovat a diskutovat. Důraz je také kladen na rozvíjení emocionální inteligence a respektu k sobě i k druhým.

Úspěšná komunikace není jenom určitý proud informací odněkud někam, ale je to společné sdílení. S komunikací se setkáváme většinou vždy a všude, jelikož komunikujeme celý život. Komunikace ale bohužel mezi námi občas i selhává. Komunikaci z části dědíme a z části si ji osvojujeme již v dětství. Stále rychleji se mění i prostředky komunikace, zvuky dostaly podobu slov, kámen byl z minulosti nahrazen papírem, v současnosti ke komunikaci používáme emaily, sms zprávy, faxy a dopisy.

Kyberprostor nás pohlcuje a zvyšuje naši závislost na sobě. Komunikace je v dnešní době rozsáhlý obor lidského bádání. Dobrá a správná komunikace je kladným předpokladem vztahů mezi lidmi a základem je schopnost a dobrá vůle porozumět druhému.

S komunikací se člověk setkává už od narození. Účinná komunikace vzniká tehdy, když jsou přítomny obě dvě strany a to **vypravěč** a **posluchač**. Komunikace musí být tedy dialogem. **Naslouchání** je náročná a těžká práce, jedná se o aktivní činnost, důležitým cílem je přimět posluchače, aby chtěl vůbec poslouchat. Aby lidé naslouchali, hovoří se o třech základních faktorech a to: **kdo to říká, jak to říká a vlastní zájem člověka**.

- **Vlastní zájem člověka** – člověk by měl o sobě přemýšlet, mělo by mu být motivací něco chtít, za něčím si jít, co mu přijde užitečné. Pud, je naše uspokojování vlastních zájmů, které nás dále motivuje. Abychom člověka vtáhli do dialogu, potřebujeme se dozvědět tolik, abychom objevili vlastní zájem toho druhého a jeho potřeby.

- **Kdo to říká** – dalším důležitým faktorem, aby lidé naslouchali, je to, jak vnímají vypravěče. Důvěra, je základním kamenem, která se ovšem nezískává jen tak snadno a zadarmo. Často se setkáváme s tím, že mnoho lidí dává v první řadě na první dojem, až poté se lidé zajímají o to, o jakou osobu se vlastně jedná atd. *Toto je otázka na zamyšlení pro každého člověka.*

Mezi **kladné** vlastnosti člověka můžeme zařadit: vřelost, čestnost, přátelství, důvěryhodnost a mnoho dalších. Mezi **záporné** vlastnosti řadíme: povýšené chování, monotónní řeč, formální a nudný styl, nejisté a nervózní chování aj.

Vše děláme pudově, instinktivně a dříve, než začneme skutečně přemýšlet.

- **Jak to říká** – třetím faktorem je technika komunikace, jakým způsobem se to posluchači sděluje. V minulosti byl hlavní prostředek právě vzájemná komunikace, rodiče doma večer nahlas předčítali dětem, lidé poezií vyjadřovali své nejhlubší pocity, čtení zbožňovali.¹⁷

2.1.1 Zdravá komunikace versus komunikace ve stresu

Zdravá komunikace se označuje také jako komunikace **funkční** nebo **kvalitní**. Komunikace kvalitní utváří celkově kvalitu našeho života, pokud je naopak člověk vystaven nezdravé komunikaci, vede ho k frustraci, silně působí také na děje v našem organismu, které se mohou projevat např. svíráním žaludku, bušením srdce a v neposlední řadě může vést až k panickému záchvatu. Zdravá komunikace naopak průběh našich tělesných onemocnění zmenšuje. Ve zdravé komunikaci musíme dbát o zájem druhého tím, že mu pozorně nasloucháme, jsme trpěliví, náš hlas a pohled je přátelský. Nejdůležitějším předpokladem v komunikaci tváří tvář je kontakt z očí do očí.

Zdravě komunikujícího jedinec pozitivně vidí sám sebe a věří si, dokáže být vždy, podle dané situace empatický, vstřícný, umí dodržet formu kompromisu, hodnotí tehdy, až si vyslechne celou situaci, je otevřen změnám, umí komunikaci řídit aj.

¹⁷ HAMLINOVÁ, Soňa. *Jak mluvit, aby vás lidé poslouchali*. Vydalo: Talpress, Praha, 1996. 351 s. ISBN 80-7197-025-5.

Ve starověkém Řecku se řídili třemi výroky: *Poznej sám sebe*, *Ničeho příliš* a *Všeho s mírou*. Ve Spartě musel správný Spartan nepodléhat vášním a musel se umět ovládat a Athéňané se zase soustředili na svou duši.

Častěji se také setkáváme s **komunikací ve stresu**. Pro některé může být komunikace zdrojem stresu. Dlouhodobou stresovou situací, může být porucha komunikace např. s partnerem, pocity bezmoci, nedostatek informací, nenadálá životní situace. Občas se stává, že stresovaný člověk působí spokojeným a vitálním dojmem. Komunikaci ve stresu poznáme chaotičností, zrychleným tempem komunikování, jedinec nedokáže pohotově reagovat.¹⁸

Stresory nebo-li zdroje stresu mohou být např. **fyzické** (nedostatek spánku, hlad), **biologické** (vystavení virům, bakteriím, parazitům), **environmentální** (hluk, záření, extrémní horko nebo zima, alergen), **psychologické** (hněv, strach, úzkost, nemoc). Psychický stres je ve většině případů doprovázen stresem fyzickým. Stresor ohrožuje normální tělesné funkce.¹⁹

2.1.2 Druhy komunikace

- **Třídění podle podílu zúčastněných osob – komunikace asymetrická a symetrická**

Asymetrická komunikace je založená na poslušnosti a příkazování, jedna se zúčastněných osob více určuje, jak komunikace probíhá. Komunikace mezi učitelem a žákem je komunikací asymetrickou. Komunikační asymetrie je nápomocná při rozvíjení aktivit u obou zúčastněných osob, učitel by měl působit na žáka při spoluvytváření efektivní výuky. Díky komunikačním projevům žáků se učiteli dostává zpětná vazba o samotných žácích a průběhu výuky, učitel napomáhá žákům rozvíjet komunikační projev, žák, který aktivně vstupuje do komunikace s učitelem, se podílí na spoluúčasti při tvorbě výuky. Komunikační aktivitou dochází k příznivé atmosféře, spolupráci a kladnými vztahy uvnitř školní třídy.

V komunikaci symetrické je podíl účastníků vyrovnaný, komunikace převládá jak v pracovních, tak přátelských vztazích.

¹⁸ VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Portál: Praha, 2000. 263 s. ISBN 80-7178-291-2.

¹⁹ *Příroda léčí* [online]. 2016. [cit. 2016-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.prirodaledi.cz/clanek-toxiny-v-nas/clanek-stresory-a-reakce-tela-na-stres/>>.

- **Třídění podle zájmů mezi účastníky – komunikace harmonická a konfliktní**

V harmonické komunikaci dochází k souladu zájmů a uspokojování potřeb. Konfliktní komunikace vyvolává hádky, nespokojenost, frustraci, na konfliktní vztahy s žáky učitel v mnoha případech reaguje stupňováním trestů.

- **Komunikace soutěživá a spolupracující**

V soutěživé komunikaci jde o prokázání, kdo je lepší, na druhou stranu od konfliktní komunikace jsou zde hlavním cílem pravidla, kterými se zúčastnění řídí. Zda-li člověk pravidla poruší, přechází od soutěživé komunikace ke komunikaci konfliktní. V tomto případě je tomu tak i ve třídách mezi dětmi, kdy mnohdy dochází k celkovému narušení atmosféry ve třídě. Komunikace spolupracující vede aktéry ke splnění společného cíle.

- **Komunikace emocionálně bezprostřední a komunikace zprostředkovaná společným úkolem**

Vzájemné sympatie a antipatie určuje komunikace emocionálně bezprostřední. Kladným příkladem může být přátelství, důvěra, vzájemný obdiv. Negativním příkladem může být zloba, nenávisť, opovržení.

V komunikace zprostředkované sdíleným úkolem vstupují city do pozadí, lidé zde komunikují v zájmu něčeho. Může to být právě učitel a žák.²⁰

- **Třídění podle prostředků – neverbální a verbální komunikace**

Při **neverbální komunikaci** hrají hlavní roli při prvním setkání vteřiny, bývá to označováno také jako haló-efekt. Již při podání ruky si o člověku dovedeme udělat obrázek. Silný, násilný stisk ruky, by nás měl varovat, naopak při velmi vlažném podání ruky ucítíme z člověka nejistotu. K podání ruky, patří také úsměv, což v práci učitele je nezbytné. Učitelská profese potřebuje trochu divadelního herectví. Důležitou a nezbytnou rolí při neverbální komunikaci je také důležitá vzdálenost mezi aktéry. Nevstupujeme protějšku do jeho intimní zóny, což je půl metru, nejvhodnější vzdálenost je nad 1,2 metru.

²⁰ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Portál: Praha, 2004. 232 s. ISBN 80-7178-888-0.

K neverbální komunikaci také patří oblékání, které by mělo korespondovat s ekonomickou a sociální úrovní učitelky (na vesnici, ve městě). V neposlední řadě při neverbální komunikaci je hlas (silný, tichý, mluvíme rychle, pomalu, spisovně, nespisovně). V profesi učitele se musí člověk naučit s hlasem pracovat. U dětí je doporučováno mluvit pomalu, srozumitelně, s rodiči mluvit spisovně.

Velkým darem člověka je pozitivní přístup k životu, ale ne každému byl ve větší míře dán. Učitel by měl ve své profesi odhadnout, jaký styl komunikace mu bude s rodičem vyhovovat.

Rodiče jsou zábavní, sympatičtí, milí, vstřícní, spolupracující, ale také povrchní, nespravedliví, despotičtí atd. Tím pádem, bychom si neměli rodiče hned zaškatulkovat a očekávat, že se nezmění.

V mateřské škole se ale také setkáváme nejen s rodiči, ale i prarodiči, kteří mají také jiné projevy, jsou úzkostnější nebo naopak přemoudřelí.²¹

- **Mimické projevy** – výraz obličeje souvisí s lidskými prožitky, vyjadřují řadu pocitů od úzkosti až k pocitům štěstí. Mimický projev je tvořen třemi oblastmi obličeje a to:

dolní partie - tváře, nos a ústa,

střední partie – oči a víčka,

horní partie – čelo a obočí.

Mimické projevy je do určité míry možné trénovat a tím být připraven na komunikaci mezi lidmi.

- **Zrakový kontakt** – oči sdělují, kam na koho se kdo dívá, učitel se ve třídě může dívat někam častěji, někam méně častěji. Obecně platí, že osoba, která je nám bližší, tak se na ni vydržíme dívat déle než na osobu, která je pro nás cizí. Uvádí se také dvě délky pohledu:

krátký zrakový kontakt – nezájem, neupřímnost,

dlouhý zrakový kontakt – potřeba, zájem, žádost.

²¹ LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči*. 1.vyd. Praha: Portál, 2013.136 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

Zrakový kontakt také doprovází změna tvaru obočí, pootevření víček, změna tvaru vrásek kolem očí, změny a pohyby zornice.

- **Motorická aktivita** – často nazývána také názvem kinetika, je část neverbální komunikace, kdy dochází k pohybu osoby při komunikaci. Pohyby mohou mít různou úroveň (pohyby prstů, až po pohybovou aktivitu v daném prostoru).²²

Neverbální komunikace převažuje nad komunikací verbální, protože i když nemluvíme, přesto se projevujeme. Komunikace neverbální by neměla působit nějak rušivě, mnozí lidé jsou neúspěšní kvůli tomu, že řeč jejich těla neladí s informacemi, které používají při prezentaci.

Signály vysíláme neúmyslně a jsou tak krátké, že je může zachytit jenom naše podvědomí. Neverbální komunikaci bychom měli ovládat hlavně z toho důvodu, abychom na druhých dovedli poznat, co si opravdu myslí a abychom mohli působit na ostatní lidi tak, jak chceme a tak jak potřebujeme. Beze slov lze sdělovat emoce, ovlivnit postoj k něčemu nebo přesvědčit něčem.

- **Pozitivní signály** řeči těla, vyjadřují vnitřní klid, vyrovnanost a člověk působí přirozeně.
- **Negativní signály** patří např. nervózní projevy, roztěkanost, manipulace s předměty, neklid a zaťaté pěsti.

Nervozitu na člověku poznáme podle rukou a nohou, podle pohybů. To, že jsme s člověkem naladěni na stejnou vlnu, se nám projeví v zrcadlení a mimoslovní komunikaci (pozorujeme stejnou polohu těla, podobné držení hlavy a těla).

Do **verbální komunikace** patří vše, co se týká vlastností hlasu, jazykového a mimojazykového projevu, k efektivnosti komunikace přispívá slovní vyjadřování. Dále můžeme zahrnout: rychlost slovní reprodukce, zbarvení hlasu, tón hlasu, hlasitost, rychlost odpovědi na otázku aj.

²² SVATOŠ, Tomáš. *Kapitoly ze sociální a pedagogické komunikace*. Slezská univerzita v Opavě, 2005. ISBN 80-7248-292-0.

Učitelův verbální projev je posuzován z několika hledisek a to:

- dynamikou hlasového projevu – závislost na tom, co chce učitel vyjádřit, monotónnost snižuje pozornost žáků,
- hlasitostí mluveného projevu,
- tempem a rychlostí řeči,
- intonací, která vychází z osobnosti,
- frázováním.²³

V širším pojetí do verbální komunikace zařazujeme komunikaci ústní a písemnou, přímou nebo reprodukovanou

Uvádí se dva druhy komunikace:

- **Formální komunikace** – je plánovaná, má stanovené cíle.
- **Neformální komunikace** – vyskytuje se častěji, je nenáročná, typickým příkladem je povídání.

Komunikační roviny verbální komunikace:

- **Emocionální komunikace** – emoční extrémy, individuální přístup každého jedince, forma sdělení.
- **Racionální komunikace** – tvoří základ komentování, důsledně se z celého průběhu komunikace oddělují emoce.²⁴

Ve verbální komunikaci se člověk neustále zdokonaluje, snadněji získáváme potřebné informace, nenecháme se druhými manipulovat a získáme tím větší sebedůvěru a jistotu ve své roli, jak profesní tak životní. Verbální komunikace je důležitá ve volbě správných slov v daném okamžiku, protože mnohdy nesprávně použité slovo se nebere zpět.

²³ RÝZNAR, Ladislav. *Psychologie a organizační chování*. Evropský polytechnický institut Kunovice, 2010.134 s. ISBN 978-80-7314-188-2.

²⁴ *Možnosti rozvoje v soft skills na Masarykově univerzitě* [online]. 2009. [cit. 2016-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.softskills.wz.cz/html/komunikacni.html>>.

Pro dobrou komunikaci potřebujeme, aby verbální a neverbální komunikace byla co nejvíce propojena, ale podvědomí nás nabádá, abychom více věřili neverbální komunikaci. Jestliže se nám v komunikaci s druhým zdá, že něco není úplně v pořádku, co nám druhý říká a jak to myslí, potom je vhodné si ve své nejistotě udělat jasno. Někdy se stane, že přesněji neporozumíme neverbálním projevům, proto musíme neútočným a neobviňujícím způsobem se doptávat, zvláště tehdy, když s některými lidmi nemáme mnoho komunikačních zkušeností. V tomto případě se nám vyplácí věřit tomu, co verbálně říkají a zamýšlet se nad tím, jestli slova odpovídají myšlenkám.

Jestliže zjistíme, že význam sdělení je jiný, než byl slovně vyjádřen, tak je potřeba, abychom partnera neobviňovali, aby z nás nevyčítal nedůvěru, v průběhu hovoru se ujišťovat, že jsme sdělení správně pochopili a nevyvozovali si z toho špatné domněnky a také to nejdůležitější, jak zde bylo už připomenuto, mít u sebe dva druhy komunikace a to verbální a neverbální.

Uvádím zde příklad, který ve Zpravodaji pro mateřské školy použila Mgr. Kamila Bodysudová: *„Pokud potřebujete s podřízenými, rodiči, zřizovatelem, dodavatelem atd. probrat nějakou důležitou věc, vždy si domluvte schůzku. Vhodné je dopředu stručně oznámit, čeho se vaše setkání bude týkat a kolik času asi budete potřebovat. Druhá strana se pak může také připravit na téma jednání a vyhradit si potřebný čas. Výrazně tak zvyšujete pravděpodobnost toho, že vaše komunikace bude probíhat efektivně a v oboustranné spokojenosti.“*²⁵

2.1.3 Komunikační pasti

V komunikaci mohou vznikat také nejrůznější problémy, první nástraha je uvnitř vysílajícího člověka (jedná se o myšlenky, pocity), které můžou přenášet chaos ve vstupu k orgánům, které myšlenky a pocity produkují směrem ven. Situace nastávají, když jsou při komunikaci oslabeny nebo zavřeny některé komunikační kanály. Informace, které jsou základem komunikace, se dají také vyjádřit pantomimou, někteří lidé špatně slyší, vidí, informace se mohou

²⁵ PILAŘOVÁ, D. *Zpravodaj pro mateřské školy*. Raabe: Praha, 2009. ISBN 1803-6694.

šířit také rozhlasem nebo v současné době nejčastěji elektronicky. Ve vzájemném pochopení mezi lidmi číhá mnoho nástrah a pastí.

Důležitým faktorem, který ovlivňuje mezilidskou komunikaci, jsou cíle, záměry, lidé s nimi do procesu vstupují. Cílů v komunikaci máme mnoho, do komunikace vstupují určité rituály, potřeba prosadit skupinový nebo vlastní zájem, dojít ke společnému rozhodnutí.

- **Transakční model** – z různých pohledů cílů a momentálních nálad komunikujících je situace nejzákladnější, kdy přichází snaha rozvinout nerovnost mezi komunikujícími. Podle Sigmunda Freuda lidé v sobě nosí různé stavy vlastní osobnosti. Můžou s ostatními jednat pod diktátem **superega** (např. rodiče s dětmi), **ega** (to mohou být lidé dospělí, respektující se osoby) a **id** (to jsou děti, které vyžadují péči).

Vliv na chování člověka se mění v čase, to znamená, že někdy se i dospělí chovají jako děti, z toho mluvíme jako rodiče, proto je velmi důležité rozeznat v komunikaci, která složka našeho komunikačního partnera promlouvá. Složitá situace v komunikaci může nastat, pokud v jednom okamžiku mluví dvě nebo více složek, může to být u ironie, humoru, flirtování. Je tedy dobré sledovat, která část našeho komunikačního partnera se dostala ke slovu.

- **Vytváření syntéz** – zda-li se nám liší názory, stojí proti sobě teze a antiteze, tento způsob řešení konfliktů sebou nese nevýhody. Příkladem může být, že vítězný názor se prosadí se vším dobrým, co v něm bylo, ale také se vším špatným. V běžném životě je tomu tak, že nikdo neprohrává absolutně, ale čeká v ústraní na svou příležitost k další bitvě s jiným názorem (konkurencí). Pokud je diskuze vedena kvalitně, tak může dojít k tomu, že konečná syntéza obsahuje vše dobré z teze i antiteze a dojde ke zbavení konkurenčních názorů.

Jestliže vznikla kvalitním komunikačním procesem **syntéza**, tak i v reálném světě nemůže být dokonalá. V komunikaci je důležité se dohodnout na řešení a společně jej vybudovat. Poměrně často se mezi lidmi udržuje nepříjemný zvyk ztotožňovat názor a člověka.

- **Stabilita komunikace** – komunikace může probíhat ve vztahové i věcné rovině. Často při vyjednávání označujeme výroky jako postoje, které vyjadřují zájmy. **Postoje** jsou to, co lidé říkají a zájmy jsou příčinou toho, že to říkají. Jestliže si v komunikaci nerozumíme, můžeme se snažit alespoň o pochopení zájmů, komunikace na úrovni zájmů bývá produktivnější než komunikace na úrovni postojů. Často se mezi komunikačními partnery stává, že se komunikace dostává do situací, které jsou jako bludný kruh a nejde z něj ven. Prevencí v tomto případě je přestat hovořit o věci a začít hovořit o tom, jak spolu mluvíme, tedy o komunikaci. Je tedy na místě vytvořit nebo obnovit mechanismy a vrátit do systému stabilitu.
Příčinou mnoha sporů mezi lidmi bývá odlišné chápání významu jednotlivých slov, jelikož člověk vnímá každé slovo po svém.

2.1.4 Komunikační poruchy a bariéry

V komunikaci se nám mohou do cesty postavit komunikační bariéry, které si nevědomě staví do cesty sami komunikující lidé. Spontánně vznikající potíže nám komplikují komunikaci více než záměrná manipulace. Mohou nám ubližovat nechtěně a bez úmyslu. Nejběžněji se setkáváme se čtyřmi komunikačními bariéry.

➤ Vynášení soudů

Nejrychlejší způsob, který vede naše tendence soudit a hodnotit naše okolí. Jestliže někomu řekneme, že udělal něco špatně, v protějšku se zapnou obranné nebo útočné mechanismy. Nejsme zvyklí dávat neutrální odpověď, takže když nám někdo řekne, že je něco dobře a něco špatně, tak se přikloníme na některou stranu hodnocení, ať už to dobrou nebo špatnou, záleží i na závislosti ve vztahu k mluvčímu.

Mezi komunikační chování patří: **objektivní popis, subjektivní popis, interpretace, hodnocení, individuální zobecnění a skupinové zobecnění.**

➤ Naléhání a napravování

Za normálních okolností své názory považujeme za správné, ale problém nastane tehdy, pokud odmítneme akceptovat, že své názory za správné považují i ostatní lidé. Každý má právo

svobodně myslet a svobodně se i chovat. Jestliže jsme v pozici př. učitele, rodiče a máme nad protějškem významnější vliv, nemůžeme svého vlivu zneužívat k nátlaku.

Optimální je, pokud společně s nositeli jiných názorů hledáme dobré řešení. K úspěšnému cíli nám stačí drobné změny každodenní komunikace a vzorné chování při zvládnutí rozdílných názorů.

➤ **Separace a ideová partenogeneze**

Příjemnější je pro nás komunikovat s lidmi, kteří sdílí stejné názory, než s lidmi, kteří mají odlišné názory. Tito lidé myslí podobně jako my, jsme si více nakloněni v porozumění. Takové lidi vyhledáváme častěji. Je velmi důležité facilitovat a podporovat dialog mezi podobnými rizikovými skupinami ihned ze začátku.

➤ **Lhostejnost**

Setkáváme se i s případy komunikační bariéry, kdy je člověk neochotný a neschopný vidět určitou situaci očima druhého. Tato bariéra vzniká z nezájmu, který se v komunikaci projevuje tím, že nemáme zájem druhému naslouchat.

Můžeme zde uvést šest typů naslouchání: **empatické, významové, selektivní, předstírané, bojkotující, nenaslouchání.**²⁶

V komunikaci se nám objevují i běžné překážky, jako jsou nové informace, které v některých lidech vyvolávají problém. V člověku je dáno to, že co je pro něj známé, tak to funguje. Proto jako první reakce na novou zprávu je většinou odpor. V člověku to vyvolá pocit ohrožení, máme tendenci se novým myšlenkám spíše bránit, než-li je vítat, jak praví pořekadlo: „*Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše.*“

Lidé mají spíše potřebu po známých věcech, nová věci vyvolávají v lidech nejistotu, protože člověk neví, jak je přijat, jak myšlenkám naslouchat a jak si nové věci představit.

Slova pro nás znamenají dorozumění, slova jsou průvodcem, který nás vede k pochopení. Jestliže z nějakého nepochopitelného důvodu neporozumíme slovům, tak přestaneme poslouchat a odhalíme svou nevědomost. Pro plánování naší komunikační strategie v životě je důležité znát, jak lidé na nové poznatky reagují. Když pochopíme základní principy, jak komunikujeme a proč

²⁶ PLAMÍNEK, Jiří. *Komunikace a prezentace*. Grada: Praha, 2008. 176 s. ISBN 978-80-247-2706-6.

nasloucháme a porozumíme tomu, co funguje a co ne, naučíme se odhadnout, co chceme říct a jakým způsobem to máme říct.²⁷

2.1.5 Efektivní a nenásilná komunikace

Komunikovat s lidmi je mnohdy těžký úkol, komunikace je tedy velmi ceněnou dovedností. Komunikační triky a bariéry je možné zvládat.

- **Sebepřijetí** – základní kámen pro úspěšnou komunikaci. Naše sdělení by pro ostatní měla být srozumitelná a harmonická. Mnoho komplikací při komunikaci vzniká tím, že některé informace se k sobě nehodí, nebo se navzájem popírají. Něco můžeme říkat a něco jiného dělá naše tělo. Neznamená to, že lžeme, ale mnohdy si své emoce ani neuvědomujeme, pozorovatel tím pádem vidí co se s námi děje, než abychom to na sobě zpozorovali my samotní. Zásadní složkou je naše celková důvěryhodnost.
- **Opravdovost** – aby komunikace probíhala v pozitivním duchu, je potřeba mluvit pravdu. Nemusíme za všech okolností poskytovat veškeré informace, pocity, na to není ani společenské prostředí připraveno, ale spíše abychom neříkali to, co si nemyslíme a to, co necítíme.
Jestliže se stane, že chceme někoho kritizovat, měli bychom být schopni sdělit negativní obsah přímo, bez jakýkoliv útoků, zesměšňování a výsměchu.
- **Porozumění** – pro účinnou komunikaci je nezbytné rozumět ostatním. V úspěšné komunikaci je umění se správně vyjádřit a také umět přijmout sdělení z druhé strany. Hlavní roli zde hraje empatie. Náš svět je plný sebestřednosti, tudíž se empatii staví do cesty mnoho překážek. Empatie nám pomáhá se sdělováním, pokud víme, co se děje uvnitř našeho partnera při komunikaci, tak mu efektivně dokážeme pomoci.
- **Respekt** – pokud chceme úspěšně komunikovat, měli bychom empaticky respektovat komunikačního partnera. Akceptace je projevem respektu člověka ke komunikačnímu

²⁷ HAMLINOVÁ, Soňa. *Jak mluvit, aby vás lidé poslouchali*. Talpress: Praha, 1996. 351 s. ISBN 80-7197-025-5.

partnerovi, otvírá nám novou cestu k řešení konfliktů. V pomoci jiným je akceptace nezbytná.

- **Nestrannost** – je schopnost vidět danou situaci objektivně, bez proniknutí do problémů a sporů. Činy by měly být nestranné, jelikož nestrannost je velmi křehká záležitost, protože každá ji vnímá individuálně. Nestrannost se týká věcí a lidí.²⁸

Nenásilná komunikace nám pomáhá změnit způsob, jakým se vyjadřujeme a nasloucháme druhým, je založena na komunikačních dovednostech, které nás pozitivně ovlivňují i v náročných situacích. Člověk se jasně vyjadřuje a druhé vnímá empaticky a s respektem.

Musíme pozorovat, co druzí říkají, dělají, co nám dává nějaké nové zkušenosti. Základním prvkem je pozorování umět vyjádřit, co druhý dělá a co se nám z toho líbí či nelíbí, poté vyjádříme, jak jsme se my v pozorování cítili. Nenásilnou komunikaci uplatňujeme se sebou samými, ve skupině, tím pádem rozvíjíme přirozenou schopnost vcítění.

Použiji zde pěkný příklad z knihy *Nenásilná komunikace*, který uplatnila paní učitelka ve svém vyučovacím procesu v Chicagu, Illinois:

„Používám nenásilnou komunikaci ve třídě zvláštní školy přibližně rok. Je to možné i s dětmi, které jsou jazykově zaostalé, mají potíže s učením a problémy s chováním. Jeden žák z naší třídy plive, nadává, křičí a píchá spolužáky tužkami, když se přiblíží k jeho lavici. Říkávám mu: „Prosím tě, pověz to jinak. Použij žirafí jazyk.“ (Loutky žirafy se používají na některých workshopech jako učební a názorná pomůcka nenásilné komunikace). Hned si zpříma stoupne, podívá se na osobu, na kterou se vzteká a klidně říká: „Mohl by ses, prosím tě, posunout od mojí lavice? Rozčiluje mě, když stojíš tak blízko.“ Druhý žák obvykle odpoví např.: „Promiň! Zapomněl jsem, že ti to vadí.“

Začala jsem přemýšlet o svém trápení s tímto dítětem a snažila jsem se přijít na tom, co od něj potřebuji – kromě klidu a pořádku. Uvědomila jsem si, kolik času jsem věnovala přípravě hodin a jak jsem potom musela veškerou svou pozornost zaměřit jen na zvládnutí chování, přestože jsem potřebovala projevit svou kreativitu a být žákům přínosná. Cítila jsem také, že nenaplnuji studijní potřeby ostatních žáků. Když pak při hodině vyváděl, řekla jsem: „Potřebuji,

²⁸ PLAMÍNEK, Jiří. *Komunikace a prezentace*. Grada: Praha, 2008. 176 s. ISBN 978-80-247-2706-6.

abys mi věnoval pozornost. „Říkala jsem to snad stokrát denně, ale nakonec tu informaci vstřebal a začal dávat pozor.“²⁹

2.1.6 Vztahové aspekty dialogu

Vztahové aspekty dialogu se stále více používají v souvislosti s komunikačními dovednostmi. Mají velká teoretický potencial pomoci. Jestliže se nějaké téma pro nás stane citlivější, máme tendence opouštět naučené teoretické poznatky a chovat se podle spontánně osvojených návyků.

- **Aktivní naslouchání** – náš protějšek by se měl v dialogu s námi přesvědčit, že mu nasloucháme, naslouchání je považováno za aktivní proces, ve kterém vysíláme verbální i neverbální signály, že jej sledujeme a vnímáme. Pokud chceme posluchačům předat nějaké informace, které se jich týkají, potřebují často racionální pochopení pro jejich pocity a emoce.
- **Kladení otázek** – může být také znakem naslouchání. Kladení otázek je aktivní prvek dialogu, otázky nám určují směr, kam se bude dialog dál posouvat, je to umožňující proces komunikace řídit a kontrolovat. Při kladení otázek je důležité jejich množství a povaha, neboli kvantita a kvalita. Větší seskupení otázek, může na člověka působit jako výslech. Důležité je také si uvědomit také účel otázek, jestli budeme klást otázky otevřené, nebo uzavřené.
- **Akceptace partnera** – neznámá s partnerem souhlasit ve všem, ale přijmout jej takového, jaký je, jeho názory, zájmy, tužbami. Jde o projev respektu k druhému. Opakem slova akceptace je odmítnutí, nebo popření existence. Akceptace odlišných názorů po nás vyžaduje velkou psychickou sílu.

²⁹ ROSENBERG, Marshall. B. *Nenasílná komunikace*. Portál: Praha, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-447-2.

- **Zpětná vazba** – je něco, nebo někdo, jak na nás působí. Zpětná vazba nemusí obsahovat jen hodnocení. Negativní postoj a kritika by pro nás měla být vnímána jako příležitost ke změně, či osobnostnímu rozvoji. Pozitivní postoj je pro nás vyjádřen chválou, souhlasem.
- **Věcná argumentace** – dialog není jen k naslouchání, ale i ke sdělování. Měli bychom vědět, že to, co používáme jako argument je objektivní informace, nebo subjektivní interpretace. Důležitým faktorem v komunikaci je přesvědčivost.³⁰

Domnívám se, že v komunikaci mezi lidmi záleží hodně na aktuálním rozpoložení komunikačního partnera, ale hlavně také na povahových a charakterových vlastnostech každého člověka. Denně se setkávám ve své práci pedagoga s komunikací. Já jsem zastáncem toho, že s každým člověkem se dá vyjít, záleží ale jen na nás, jak se k tomu člověku postavíme a jak jej vnímáme. Komunikační schéma (*viz. příloha 4*).

Samozřejmě, mezi rodiči a učiteli mohou v komunikaci vznikat problémy, ale když my, jako profesionálové vytvoříme přátelskou atmosféru, navíc k tomu přidáme úsměv na rtech, tak i problémový a konfliktní rodič ve většině případů přehodnotí své chování, vyzkoušeno v praxi.

3 MANIPULATIVNÍ TECHNIKY, ASERTIVITA V RODINĚ A VE ŠKOLE

3.1 Manipulativní techniky

Slovo **manipulace** má mnoho významů, používáme jej v souvislosti s manipulací s předměty, manipulací s jazykem. Synonymní pojem značí podvod, intriky, machinace. Manipulace je jednání, kdy dochází k nečestnému jednání za zády manipulovanému. Manipulovaný je jen nástrojem manipulovaného.

³⁰ PLAMÍNEK, Jiří. *Komunikace a prezentace*. Grada: Praha, 2008. 176 s. ISBN 978-80-247-2706-6.

Manipulovaná osoba si není vědoma, že by byla ovlivňována, manipulátor využívá naivitu a nevědomosti a dobrosrdečnosti manipulovaného. Abychom mohli na situaci nějak reagovat, musíme první rozpoznat, že s námi někdo manipuluje. **Manipulátor** je člověk, který hraje na emoce a jeho špatné úmysly může prozradit neverbální komunikace. Manipulující se může vyhýbat očnímu kontaktu, mít zvýšený projev hlasu nebo právě naopak mluvit velmi tiše.³¹

Přestože jsou manipulativní techniky známé, bývají překvapivě velice úspěšné.

- **Vyhrocování postojů** – je jedna z nejoblíbenějších manipulací. Jsou jen dva proti sobě postavené póly, žádná třetí možnost neexistuje (*př. dítě v MŠ dává na výběr druhému, buď si budeš hrát se mnou, nebo s nikým*).
- **Podsouvání argumentů** – člověk velmi rád a často vyvrací své názory a argumenty, které si sám vymyslel, popřípadě se setkáváme se zesměšňováním komunikačního partnera.
- **Vyhrožování** – s tím se člověk setkává velmi často, může docházet k zastrašování až k případnému vydírání, jedná se o tvrdé metody.
- **Nálepkování** – při tomto druhu manipulace je člověk zařazen do určité nežádoucí skupiny.
- **Zesměšňování** – bývá hodně často spojováno s technikou nálepkování. V současné době je čím dál tím častější, také vulgární zesměšňování.
- **Slibování** – často nesplnitelné projevy, se kterým se setkáváme mezi lidmi, v televizi, reklamě.

3.2 Asertivita

V polovině 20. století bylo slovo asertivita označováno jako způsob sebeprosazení, základem asertivity je neústupný komunikační styl. Asertivita nám pomáhá ubránit se a zabránit manipulaci s ostatními lidmi. Rozdíl tedy mezi manipulací a asertivitou je v tom, že manipulace

³¹ *O psychologii.cz* [online]. 2015. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.opsychologii.cz/clanek/205-nejste-jako-loutka-techniky-manipulace-a-jak-se-jim-branit/>>.

je skrytá, maskovaná, rafinovaná, mnohdy těžko odhalitelná. V konkrétních situacích, abychom se ubránili, jsou pro nás důležitá **asertivní práva**. Často s právy souvisí také slovo odpovědnost, na které se často zapomíná.

- **Asertivní práva** – jsou zde uvedeny některé příklady práv:
 - Každý má právo hodnotit své vlastní chování, emoce, myšlenky a být za ně odpovědný
 - Právo nenabízet výmluvy a omluvy svého chování
 - Nenechat se manipulovat, máme právo posoudit, jakou máme odpovědnost při řešení problémů druhých
 - Máme právo na změnu svého názoru
 - Právo dělat chyby a být za ně odpovědný

- **Asertivní techniky** – jsou praktická doporučení, jestliže je člověk respektuje, usnadní si tím prosazení asertivního práva.
 - *Přeskakující gramofonová deska* – volíme v případě, jestliže se chceme prosadit přes nějaký odpor, pro asertivní techniku platí, že bychom měli jednat uvolněně, zdvořile a klidně. Své požadavky sdělit jednoznačně a stručně a při dalším jednání stále opakovat svůj požadavek dokola.
 - *Jak dokázat říci „ne“* - to pro nás bývá hodně těžké a nepříjemné. Měli bychom dodržet několik pravidel a to: když chceme odmítnout, tak mírně a zdvořile, odmítnutí vyjádřit stručně a výstižně, nenechat se vtáhnout v komunikaci do jiné diskuze, která není k věci, poděkovat za možnost, nebo nabídnout jiné řešení a protějšku naznačit, že odmítnutí se týká jenom určité žádosti nebo nabídky.
 - *Jak asertivně kritizovat* – kritika je často jen stereotypem, který může negativně nahrazovat hodnocení, u lidí můžeme vyvolat pocit viny, nebo si jenom můžeme ulevit od svých nepříjemných pocitů. Zase bychom měli dodržet několik pravidel: mluvit klidně a zdvořile, rozhovor začít něčím příjemným, svoje připomínky vysvětlit srozumitelně, jasně a stručně, vyhnout se vedlejšími připomínkami a kritizovanému nabídnout nějakou radu, nebo řešení.

- *Jak kritiku přijímat* – kritiku bychom měli přijímat v klidu, efektivně bez jakýchkoliv negativních pocitů. Každá člověk snáší kritiku jiným způsobem, agresivní člověk se začne bránit, popřípadě kritizujícího napadat, pasivní člověk se raději stáhne do ústraní, jelikož si připadá méněcenný. V mnoha případech se stává, že na kritiku nemáme čas se připravit, předem něco odhadnout, v této situaci v prvních přívalech slov kritika se vůbec nebránit, nepřerušovat kritika, rozlišit, co nám bylo kritizováno oprávněně a co neoprávněně, vyjadřovat se zdvořile, srozumitelně a když je kritika oprávněná, tak chybu uznat a v nejlepším případě napravit.
- *Jak asertivně pochválit a pochvalu přijmout* – pokud chceme někoho pochválit, musíme: mluvit v první osobě, upřímně, nesnažit se pochvalou někoho zmanipulovat, dát si pozor, aby pochvala nebyla spíše urážkou a na veřejnosti nechválit ty, kterým je to nepříjemné.
Jestliže jsme chváleni, měli bychom projevovat své pocity, za pochvalu poděkovat a můžeme přidat i něco pozitivního a pochvalu nevracet bezmyšlenkovitě zpátky.
- *Sebeotevření* – poslední asertivní technika, který stojí za zmínku a lze ji uplatnit při odlehčení atmosféry a vytvořit tak, příjemné a důvěrné prostředí. Samozřejmě, že záleží na okolnostech, ale na uvolnění atmosféry klidně můžeme vyjádřit své pocity a říct něco o své osobě.

3.2.1 Vývoj asertivity

Naše jednání ovlivňují vrozené a získané faktory. Asertivita má kořeny ve Spojených státech, kdy se nejvýznamněji projevila v padesátých a šedesátých letech, ale její historie je starší. Na začátku se hnutí asertivity pohybovalo při výcviku dovedností a při terapii. Asertivitou se zabývali terapeuti a psychologové.

S nácvikem asertivního chování bývá spojováno jméno **A. Salter** – američan a behaviorální terapeut, který pojímá asertivitu jako sebeprosazení. Jestliže chceme přeložit pojem asertivita do češtiny, tak může docházet k nejasnostem a nepřesnostem. Setkáváme se s pojmy

jako, sebezprosažení, zdravě sebejisté jednání. Také bychom se měli zamyslet při rozboru podstaty slova, do jaké míry jde o vlastnosti osobnosti a do jaké míry jde o způsob komunikace.

3.2.2 Asertivita ve spojitosti učitel - rodič - žák

Asertivita se používá ve všech oblastech práce s populací. Mnohé asertivní postupy jsou využívány v jednání učitelů se žáky a jejich rodiči nebo opačně, žáků, jejich rodičů s učiteli. Výchova k asertivitě nám může být nápomocna při budování vztahů, respektování, důvěře a vzájemného porozumění mezi všemi aktéry. Rodiče a učitelé připravují dítě nejen pro současnost, ale hlavně pro budoucnost. Děti by se měly v rámci vzdělávání a v rámci výchovy, učit hodnotit nejenom minulost, současnost, ale i rozvíjet dovednosti, předvídat události a hodnotit průběh situací.

Škola působí na vztahy mezi učiteli a žáky tím, že učitel ve třídě působí jako vůdce. Každý z rodičů očekává od učitele různé chování, ale doopravdy neexistuje stejné, jednotné pojetí učitelovy role. Dobré vztahy jsou založeny hlavně na vzájemném respektu. Učitel by měl ctít individualitu jak žáka, tak rodiče. Výchova a vliv autorit má na vývoj osobnosti dítěte velký vliv. Asertivní model prohlubuje mezilidské vztahy, otevřenost, napomáhá vytvářet atmosféru spolupráce mezi aktéry, rozvíjí samostatnost v rozhodování, umožňuje nám efektivně řešit problémy.

V životě se každý z nás dostává do situací, ve kterých se hůře orientujeme, těžko se rozhodujeme mezi různými variantami řešení. I mezi učiteli, žáky a rodiči mnohdy nastávají situace, kdy dochází k rozporu mezi vnitřním prožíváním situace a vnějším chováním. Aktéři mohou prožívat pocit viny nebo úzkosti.³²

3.2.3 Metoda asertivní kázně podle Lee a Marlene Canterových

Program vyvinutý Lee a Marlene Canterovými, vychází z cílů, že pokud se dodržují pravidla, tak si to zaslouhuje odměnu a naopak, že nedodržování pravidel vede k sankcím. Tímto programem chtěli dát učitelům najevo, že by si ve spolupráci s žáky měli vytvořit pravidla

³² VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v prostředí rodiny a školy*. ISV: Praha, 2002. ISBN 80-86642-03-8.

společenského soužití a na druhou stranu kázeňský plán, který budou respektovat i ostatní učitelé, vedení školy a samozřejmě i rodiče.

Žáci by se měli řídit pokyny učitele, hlásit se, než promluví, nepoužívat hrubých slov, být ve třídě čas atd.³³

Asertivita je v práci pedagoga nesmírně důležitá, učitel by sebou neměl nechat manipulovat, ani být on sám manipulátorem. Jestliže učitel si s dětmi a rodiči stanoví nějaké pravidla a ty jsou dodržovány, učitel má ve své práci téměř vyhráno. Otázky k zamyšlení pro pedagogy (*viz. příloha 5*).

³³ *Assertive Discipline By Lee and Marlene Canter*. [online]. 2016. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z WWW: <<https://assertivedisciplinebycanter.wikispaces.com/Assertive+Discipline>>.

4 SPOLUPRÁCE RODINY A MATEŘSKÉ ŠKOLY, STRATEGIE PRO ZAJIŠTĚNÍ PŘÍZNIVÉHO KLIMATU

*„Spolupráce s rodiči vytváří vzájemnou důvěru, odbourává strach i předsudky, podporuje toleranci a hodnotovou orientaci žáků, posiluje ochotu dětí aktivně se zapojovat do výuky a jejich radost z učení, zlepšuje podporu dětí při překonávání problémů, pomáhá eliminovat nejrůznější sociálně patologické jevy a negativní vlivy z prostředí, podporuje školu při realizaci jejího výchovného programu a je pro žáky modelem pro respektující a konstruktivní jednání s lidmi.“*³⁴

Jestliže se postoje rodičů od minulosti po současnost změnili, to je otázka, na kterou by si měl odpovědět každý z nás. Rodiče si v současné době daleko více stojí za svými názory a chtějí slyšet odpovědi na otázky. Učitel by v úspěšné komunikaci s rodiči měl zodpovědět všechny otázky a rodiče neodbývat. Rodiče a učitelé mají společný cíl, aniž by si to mnohdy uvědomovali a to cíl vychovávat a zajišťovat dítěti rozvoj a bezpečí. Učitelé mají mnohdy pocit, ať už oprávněný, nebo neoprávněný, že rodiče do školy chodí o něčem stále diskutovat, stěžovat si, naopak rodiče mohou mít pocit, že je škola nebere vážně a je neochotná.

Základem úspěšné spolupráce učitelů a rodičů jsou srozumitelná pravidla a také partnerský přístup. V komunikaci mezi rodičem a učitelem je učitel profesionálem, tudíž by měl být odpovědný za to, jak a kam se bude komunikace vyvíjet.³⁵

4.1 Status učitele

V obecném významu je profese učitele určitý společenský status, v užším významu je to činnost, kterou pracovník kvalifikovaně vykonává.

- **Objektivní determinanty** – učitel nemůže ovlivnit, jako příklad uvedu vyučovací úvazek, odměňování učitelů, ekonomické a kulturní prostředí, rodinné prostředí, podmínky pracovního zařízení.

³⁴ ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4640-1.

³⁵ *Rodiče vítáni*. [online]. 2011. [cit. 2016-05-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.rodicevitani.cz/proskoly/zakladem-dobre-komunikace-s-rodici-jsou-srozumitelna-pravidla/>>.

- **Subjektivní determinanty** – jsou vnitřní podmínky, vycházející z osobnosti učitele (charakterové vlastnosti, fyzická a psychická způsobilost, odborná, výkonová, osobnostní, společenská a motivační způsobilost), tyto podmínky se v průběhu času mění.

Termínem *sociální mobilita* označujeme změnu sociálního statusu.³⁶

Morálka - je jedna z hlavních forem společenského vědomí, která lidi usměrňuje v chování. Nelíšíme se jenom vnějšími vlivy, ale také vnitřními podmínkami, do výchovy vstupujeme s vnitřní výbavou organismu. Morálka je souhrn *jednání*, které vzniklo na základě nějaké motivace, souhrnem *morálních vztahů*, které řídí chování a *morální vědomí*.

Důležitý vliv na nás má veřejné mínění, vlastní svědomí, sebekritika a naše sebevědomí. V praxi učitele v předškolním vzdělávání je mravní výchova základním kamenem. Dítě se učí plnit své povinnosti, překonávat těžkosti, dokončovat zadané činnosti, mluvit pravdu a nelhat, pravidlům slušného chování a úctě k dospělým.³⁷

Na osobnost učitele se kladou stále vyšší nároky, učitel by měl mít kulturní a ekonomický rozhled, neobejde se bez komunikativních dovedností a vřelého vztahu k dětem a celkově i ke společnosti. Učitel musí splňovat stále měnící se požadavky společnosti a orientovat se v nových poznatcích. Díky těmto požadavkům může jeho profesionalita v očích žáků, rodičů a veřejnosti vzrůstat. Učitel by měl disponovat se souborem pedagogických kompetencí. Protože pedagog prochází dlouhodobým a složitým procesem, základem jsou tři dimenze: **teoretická, praktická a osobnostní**. Měl by být schopen rozumět psychice a zákonitostem života v žákovském a rodinném životě. Do práce učitelů mnohdy zasahuje negativně řada činitelů, o nichž si myslíme, že by měli být našimi největšími pomocníky a tím jsou na mysli rodiče.³⁸

³⁶ RÝZNAR, Ladislav. *Psychologie a organizační chování*. Evropský polytechnický institut Kunovice, 2010. ISBN 978-80-7314-188-2.

³⁷ PROKEŠOVÁ, Miriam. *Osobnost učitele aneb Ten, který miluje*. VAVA: Ostrava, 1997. ISBN 80-902357-8-6.

³⁸ NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Grada: Praha, 2005. 172 s. ISBN 80-247-0738-1.

4.2 Mateřská škola ve spolupráci s rodinou

V dnešní době je každá mateřská škola orientována na rozvoj osobnosti dítěte a vzájemného vztahu mezi ostatními dětmi. Každá mateřská škola si připravuje svůj vlastní program, který vychází z toho, př. kde se škola nachází, jaké potřeby mají děti, které do školy přicházejí. Mateřské školy se snaží oslovovat rodiče, vytvářet pozitivní vztah. Rodiče při výběru mateřské školy by mělo zajímat, jakým způsobem mateřská škola pracuje, jaké jsou její cíle a metody, rodič by si měl prohlédnout prostředí a hlavně mluvit s učitelkami.

Vzájemné propojení mateřské školy a rodiny významně pomůže dítěti při vstupu do mateřské školy.

Charakteristické rysy současné mateřské školy:

- vychází z potřeb dětí,
- přístupná a otevřená veřejnosti,
- spolupracuje s rodiči,
- individuálně pracuje s dětmi,
- má volnost ve výběru programu,
- snaží se vyhovět rodičům,
- buduje vztahy mezi dětmi a sociální citění.

Mateřská škola je orientována k **dítěti, rodině a společnosti**. Rodina by se měli zajímat o to, co všechno ve škole probíhá, o co se škola snaží, rodičovský zájem směřuje k pozitivnější atmosféře ve škole.

V současné době se často stává, že rodiče o spolupráci se školou nejeví zájem, může to být z důvodu, že se ve škole necítí dobře, nedokážou si vytvořit kladné vztahy s učitelkami. Problémy způsobuje nedůvěra nebo neznalost školního prostředí. Také se starší generace nemá o co opřít, jelikož přirozené, otevřené prostředí a přátelskou atmosféru mezi svými učiteli a rodiči nezažili. Malé dítě sice nerozumí, jaké vztahy mají rodiče se školou, ale dovedou to vycítit.

Kvalitní fungování mezi rodiči a učiteli má několik zásad:

- přirozeně komunikovat,
- umět ocenit práci,
- nic nepředstírat,
- bez předsudků přijímat ostatní,
- umět řešit problémy,
- zajímat se o možnosti, jak vytvářet společnou komunitu v mateřské škole.

Přístupy učitelk k rodičům:

- učitelky musí být oporou pro rodiče,
- promyšleně jednat s rodiči,
- vnímat a sdělovat pozitivní postupy dítěte,
- důležité informace od rodičů nesdělovat dále.

Použiji zde krásný popis z knihy *Dítě a mateřská škola: „Děti jsou jako studánky, když se o ně dobře staráme, můžeme z nich čerpat čistou vodu.“*³⁹

Abychom poznali, že je mateřská škola kvalitní, zde je několik příkladů:

- ✓ Dětské práce jsou přístupné rodičům
- ✓ Hračky, pomůcky, jsou snadno přístupné pro všechny děti
- ✓ Školka má hřiště, zahradu, pískoviště
- ✓ Děti mají dostatek volného pohybu ve třídě i venku
- ✓ Děti i rodiče se v mateřské škole cítí dobře a bezpečně
- ✓ Učitelka děti podporuje, povzbuzuje, nabízí činnosti
- ✓ Děti nachází potřebné zázemí a bezpečí
- ✓ Rodiče mají možnost vstupovat do mateřské školy a spolupodílet se na programu

Cílem spolupráce mateřské školy s rodiči je vtáhnout rodiče, nebo rodinné příslušníky do dění mateřské školy.

³⁹ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Grada: Praha, 2014. 256 s. ISBN 978-80-247-4435-3.

Společné cíle, které jsou kladeny na učitele ve spolupráci s rodiči:

- a. společně vychovat do budoucna sebevědomé děti, které v životě dokáže být ohleduplné ke svému okolnímu světu,
- b. podporovat a posilovat všestranný rozvoj dětí,
- c. respektovat osobnost a jedinečnost dítěte,
- d. pomáhat řešit případné problémy.⁴⁰

4.2.1 Překážky v navázání vztahů s rodiči, často řešené negativní příklady z praxe

Rodiče i učitelé pokládají vzájemnou spolupráci za důležitou, ale navázat fungující vztahy je velmi složitá záležitost. Jedním z důvodů, proč není jednoduché s rodiči navázat kontakt je čas. Nedostatek času je problémem, který vede k neúčasti rodičů při školních, třídních schůzkách aj. Další důležitou překážkou ve vztazích mezi školou a rodiči je, že učitelé se během svého studia připravují na práci s dětmi, ale nemusí vždy vědět, jak přistupovat k dospělým. Učitelé mohou být v komunikaci s rodiči nejistí a mnohdy nevědí, jaké metody pro aktivizaci rodičů mají využít.⁴¹

Situace, se kterými se stále častěji setkáváme v praxi a mnohdy nám nepomůže ani pozitivní spolupráce, kterou s rodiči vedeme. Proto zde v mé diplomové práci stojí za zmínku.

- **Dítě, které chodí do mateřské školy nemocné** – je jeden z nejčastějších rozhovorů, které učitelky vedou s rodiči. Děti přichází do mateřské školy nasydlé, s rýmou, nedoléčené, dokonce rodiče učitelky žádají o podání léků. Takovému dítěti se doba nemoci prodlužuje, hůř to snáší a přenáší to navíc na ostatní děti a personál mateřské školy. V tomto případě, když problémový rodič neuposlechne, na rodičovských schůzkách se nebát na toto téma mluvit a dokonce popřípadě konkrétně zmínit jméno problémových rodičů.

⁴⁰ BIHELEROVÁ, M. a kolektiv. *Když se řekne škola*. Katos a Nutgall, 2007. ISBN 80-86247-79-1.

⁴¹ RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

K tomuto tématu si dovolím vlastní názor. S tímto problémem se setkává stále častěji každá učitelka mateřské školy. V naší mateřské škole nemocné děti vodí právě nepracující rodiče, pak nastává problém, který musíme řešit s pracujícími rodiči, jelikož ti jsou nazlobení, že takové děti se ve školce vůbec vyskytují. Pracující rodič si vždy zařídí pro své nemocné dítě nějakou jinou, vhodnou alternativu. Tento příklad je v naší škole největším problémem, i když je to napsáno ve školním řádu.

- **Rodiče si dítě vyzvedávají pozdě** – druhým nejčastějším problémem, při řešení problémové situace s rodiči. Včasné vyzvedávání je přitom také zakotveno ve školním řádu. Argumentujeme na rodiče s tím, že dítě je smutné, chybí mu rodiče, kamarádi. Pokud ani tato hrozba nezabere, můžeme si dovolit říct o možném vyloučení dítěte z mateřské školy. Jednou se to stát může, rodič se může zpozdit, ale nemělo by to být často a měl by to dát vědět učitelce dopředu. Můžeme argumentovat tím, že nám přesčas nikdo nezaplatí, pokud nám rodič nabídne kompenzaci peněz, mohl by toho i do budoucna využívat. Proto by se mělo jednat jenom o výjimky.⁴²

4.3 Strategie pro zajištění příznivého klimatu mateřské školy

K dobré spolupráci mateřské školy s rodiči, patří neodmyslitelně informovanost rodičů. Forem komunikace, jak rodičům předávat informace je několik. K předávání informací nestačí jenom ústní sdělení na třídních schůzkách, na nástěnkách, ale v současnosti je nutné používat počítač. Nezbytnou součástí každé mateřské školy je emailová pošta a webové stránky školy. Ještě nesmíme opomenout mobilní telefon, který je používán ke komunikaci, jak k volání, tak k zasílání SMS zpráv.

- **Webové stránky** – by měli rodiče zaujmout již na první pohled. Stránky by měly být přehledné, barevné, měly by být použity tabulky. Stránky by se měly aktualizovat, každá změna by zde měla být uvedena, co se týče stravování, rozvrhů, nebo akcí školy. Dalším prvkem by měly být fotografie.

⁴² *Metodický portál*. [online]. 2013. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/17559/MATERSKA-SKOLA-KOMUNIKUJE-S-RODICI-SITUACE-KTERE-MOHOU-NASTAT.html>>.

- **Nástěnka** – by měla obsahovat informace pro rodiče, k jejich vzájemné spolupráci. Nástěnka by se také měla často obměňovat. Nutné je na nástěnce mít základní informace o škole, kontakty, jaké jsou cíle školy.
- **Rozhovor** – hlavně v dnešní době je důležité rodičům zmínit, co je to vlastně Rámcový vzdělávací program a jak vypadá školní vzdělávací program, to je naší hlavní povinností, nejlépe na třídních schůzkách, když jsou přítomni všichni rodiče. Pokud má zájem rodič vidět výuku, neměli bychom mu bránit.
- **Informační leták** – současná doba je založena hlavně na reklamě. Co se týká mateřské školy, nejvhodnější by bylo oslovit rodiče, jestli by s výrobou takového letáku nebyli ochotni pomoci. Popřípadě zajistit sponzora, který škole výrobu letáku bude financovat.
- **E-mailová pošta** – tímto způsobem můžeme rodičům zasílat případné informační letáky. Rodič při odhlašování dítěte v předškolním vzdělávání měl komunikovat především přes telefon, jelikož učitelka se k počítači v průběhu vyučování nedostane.
- **Třídní schůzky** – jsou přítomni nejlépe všichni rodiče, v mateřské škole stačí třídní schůzka před začátkem školního roku a druhá v průběhu roku. Rodiče se zde informují o nadcházejících akcích a učitelka zde může rozdat i informační leták, který bude mít rodič doma k dispozici.⁴³

4.4 Projevy rodičů

Můžeme se setkat s různými projevy rodičů, jak na nás nebo na určitou situaci budou reagovat. Každá osobnost je individuální.

⁴³ ŠŤASTNÁ, Marie. *Komunikace s rodiči a veřejností*. Ostrava, 2010. ISBN 978-80-904576-7-6.

- **Rodič reagující vstřícně** – i když rodič reaguje vstřícně, musíme rozlišit, jestli tak reaguje doopravdy, nebo se jen tak tváří a myslí si své. Nejlépe to poznáme podle očí člověka. Zjistíme to tak, že si uděláme kontrolu, tudíž, zeptáme se, jestli rozuměl. Jestli s námi souhlasí, nebo má jiný názor. Pokud jsou rodiče spolehliví, výchovu dítěte berou zodpovědně, pak bychom jako učitelé neměli do jejich výchovy nějak dramaticky zasahovat.
- **Rodič žádá radu, ptá se** – rodič nás, jako učitele považuje a odborníky. Ptá se nás na radu, na to jak se dítě v kolektivu chová, jestli jsou s dítětem nějaké problémy. Měli bychom být ale opatrní, co všechno rodičům říkáme a jakým způsobem. Na druhou stranu bychom se měli rodiče zeptat, jak to vidí on. V současné době je hodně diskutované téma ADHD.
- **Rodič mnohdy nechápe, v čem je problém** – když učitel řekne nějaký názor, rodič přikyvuje a zdá se, že vše pochopil, ale často se stává, že tomu tak není, jelikož to rodič pochopil úplně jinak, než to učitel vysvětloval. Vždy bychom se raději měli ptát, jak to rodič pochopil, aby nedocházelo k nejasnostem. Výchova k rodičovství se nikde nestuduje, proto bychom měli být k rodičům tolerantní a vstřícní.
- **Rodič, který se neúčastní akcí v mateřské škole** – i když to není podle zákona povinnost rodičů, ale z hlediska jejich dítěte ano. Dítě rodičům potřebuje ukázat, co se naučilo, v čem je dobré, jaké má v mateřské škole kamarády, naopak svým kamarádům se pochválit, jaké má rodiče. Pokud se nám tyto rodiče vyskytnou v mateřské škole, měli bychom si o tom s nimi promluvit.
- **Rodič je slovně agresivní** – na takového rodiče bude nejvíc platit vedení školy. Měli bychom hledat příčinu jeho agresivity, jestli se to týká povahové vlastnosti, nebo právě zažívá nějakou nepříjemnou životní situaci. Jestliže rodič za to stojí, měli bychom mu být nápomocní, mluvit s ním. Pokud je ale rodič agresivní, nemá cenu s ním nějak diskutovat, jelikož by to nikam nevedlo.

- **Rodič obviňující okolí** – každý rodič vidí své dítě, jako nejlepší, chytré, úspěšné, ale když tomu tak není, rodič má pocit, že selhává. V tomto případě je pro něj jednodušší, hodit vinu na druhého, i když se může jednat jen o banální záležitosti.
- **Rodič, který má nějaký problém a neumí jej sám řešit** – rodiče, nebo děti trápí nějaký problém, se kterým i neví rady a neví, jak by se někomu svěřil. Někdy se může jednat o problém, který rodina v souvislosti se školou, nebo v soukromí prožívá.

Uvedu zde příklad, který použila z praxe autorka *Ladislava Lažová* v knize *Mateřská škola komunikuje s rodiči*: „Rodina dostavěla dům a stěhuje se ze starého bydliště do nového. Jejich děti doposud žily pod jednou střechou s prarodiči. Odloučení je pro děti bolestné, často na to zavádějí hovor, nechtějí nechat babičku a dědu samotné, většinou to končí pláčem. Rodiče si nevěděli rady. Se situací seznámili paní učitelku a požádali ji, jestli neumí něco vymyslet. Uměla. Povídala si se všemi dětmi o jejich domovech, jak kdo bydlí, kde žijí jejich babičky a dědové, jak k nim děti jezdí na návštěvy a prázdniny. A představte si, že když děti dostaly za úkol nakreslit obrázek na téma můj domov, nakreslily obě nový domeček.“

Jestliže rodiče i učitelé chtějí, aby se dítě ve škole cítilo dobře, je zapotřebí, aby dodržovali partnerské vztahy mezi sebou a vytvářeli příjemnou atmosféru. Je jenom na nás, na lidech, jaká bude budoucnost nás všech.⁴⁴

Téma spolupráce v každém z nás vyvolává protichůdné emoce. Někteří rodiče o škole nehovoří moc pozitivně a i někteří učitelé jsou raději, když nedochází k interakci k rodiči. Ale měli bychom si uvědomit, co je nejdůležitější pro dítě a to v každém případě spolupráce, kde jsou vytvořeny pozitivní vztahy mezi školou a rodiči. Desatero pravidel pro spolupráci s rodinou (viz. příloha 6). Dle mého názoru je, aby rodič, který nespolupracuje, se alespoň jednou za rok zúčastnil třídní schůzky. Pro rodiče bych na třídních schůzkách na začátku školního roku použila 2 aktivity, na kterých budeme spolupracovat společně (viz. příloha 7, 8).

⁴⁴ LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči*. Portál: Praha, 2013. 130 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

Shrnutí

Ve své teoretické části se práce v první kapitole zaměřuje na vztah mateřské školy a rodiny, jaké funkce plní rodina, jaký má pro rodinu význam mateřská škola. Ve druhé kapitole se zabýváme komunikací, jaká je zdravá komunikace a opakem komunikace ve stresu, jaké mohou být komunikační pasti, poruchy a bariéry. Třetí kapitola pojednává o asertivitě a manipulativních technikách. Ve čtvrté kapitole je popsána spolupráce mateřské školy a rodiny a jaké mohou být strategie pro zajištění příznivého klimatu v mateřské škole.

K dané problematice jsem se zúčastnila seminářů, po absolvování bylo vydáno osvědčení (*viz. příloha 9, 10, 11*).

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Úvod do praktické části

Praktická část diplomové práce předkládá výzkumné šetření realizované v mikroregionu Hornácka, které se nachází v Jihomoravském kraji při hranici se Slovenskem. Pro naše výzkumné šetření jsme si zvolili čtyři konkrétní mateřské školy (Lipov, Louka, Javorník, Hrubá Vrbka), jedná se o školy s menším počtem dětí. Tyto mateřské školy jsme si vybrali z důvodu, protože předpokládáme, že v menších mateřských školách je komunikace mezi pedagogy a rodiči příznivější.

Žijeme v době, kdy daleko méně hovoříme tváří v tvář. Daleko více používáme sociální sítě, emaily a platí to i v komunikaci mezi pedagogy a rodiči. Je pravda, že zmíněné prostředky jsou rychlé, operativní a spoří náš čas, ale na druhou stranu je pro dobrou spolupráci školy a rodiny osobní kontakt nenahraditelný. Rodiče jsou rádi, když se k nim škola chová partnersky a vstřícně a učitelé si zase přejí, aby s nimi rodiče táhli za jeden provaz a byli vzájemné komunikaci otevření.

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na rodiče dětí navštěvující předškolní vzdělávání a na pedagogy předškolního vzdělávání. První polovina otázek pro rodiče se týkala s celkovou spokojeností mateřské školy a druhá polovina byla zaměřena na komunikaci. Ve výzkumném šetření pro učitele byly otázky kladeny na komunikaci, spolupráci a překážky, se kterými se setkávají.

Hlavním zdrojem inspirace pro formulaci obsahové stránky výzkumného šetření byly publikace Plamínek J. Komunikace a prezentace a Haviger J. Lexikání stopa pojmu rodina.

5.2 Hlavní výzkumný cíl

Hlavním cílem výzkumného šetření je ověření daných hypotéz, zjištění názorů a postojů respondentů. Zjistit, zda-li jsou rodiče dětí vůbec spokojeni s klimatem v mateřské škole, jelikož se jedná o základní kámen pro vzájemnou komunikaci. To, jakým způsobem rodiče nejčastěji chtějí s pedagogy komunikovat, jaký je nejdůležitější předpoklad pro vzájemnou komunikaci,

kdo by měl s pedagogy komunikovat, jestli spíše matka, otec a také zjistit, jaká je největší překážka v rozvoji partnerských vztahů mezi školou a rodinou.

5.3 Zvolená výzkumná metoda

Výzkumná metoda je užší pojem než pojem metodologie, poskytuje každému výzkumníkovi poznatky o tom, jak má výzkum uskutečňovat a později hodnotit. Metodologie se v průběhu vývoje diferencovala do dvou koncepcí, jedná se o koncepci kvantitativní a kvalitativní. Starší výzkumná metoda je kvantitativní, je hlouběji zakotvena v podvědomí veřejnosti a má velký výběr výzkumných metod a technik, které se týkají kvantitativního charakteru.⁴⁵

V **kvantitativním výzkumu** můžeme použít výzkumné metody – experiment, dotazník, pozorování. V tomto případě byla zvolená forma **dotazníku**, soubor přesně formulovaných a standardizovaných otázek, které jsou předkládány respondentům. V této metodě je důležité srozumitelně a vhodně sestavit dotazník, zvolit vhodný počet otázek, aby respondenty hned na první pohled neodradil. Při sestavování dotazníku jsme se opírali o náměty z publikace autora Chrásky.⁴⁶

Při vlastním dotazníkovém šetření byla použita metoda anonymního dotazníku (plné znění dotazníku viz příloha č. 1). Dotazník se skládá z výběrových a volných odpovědí. Jako první krok jsem volila telefonickou domluvu s řediteli mateřských škol, poté jsme dotazníky v tištěné podobě předali rodičům dětí navštěvujících mateřské školy. Sběr dat byl proveden v časovém úseku jednoho měsíce, kdy vyplněné dotazníky rodiče dávali ve všech konkrétních mateřských školách do schránek, které slouží rodičům ke stížnostem a přáním, vše má anonymní charakter. Při výzkumném šetření byl použit nestandardizovaný anonymní dotazník s uzavřenými i otevřenými otázkami. Výzkumné šetření se týká dotazníku pro rodiče, který obsahuje 18 otázek. Z tohoto počtu je pak 17 strukturovaných (uzavřených) odpovědí, u pěti z nich bylo možné připsat vlastní odpověď (polouzavřené otázky) a poslední otázka se týkala vlastního názoru.

⁴⁵ GAVORA, Peter. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výkumu*. Regent, 2006. ISBN 80-88904-46-3.

⁴⁶ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výkumu: základy kvantitativního výkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Dotazník pro učitele obsahuje 13 otázek, z toho je pak u devíti otázek možnost připsat vlastní odpověď a jedna otázka se týkala vlastního názoru respondentů.

Výzkumné šetření bylo provedeno na jižní Moravě v malých vesnicích mikroregionu Hornácko, které sousedí se Slovenskými hranicemi. Vzhledem k výkonu svého povolání, pro mě bylo téma přínosné, jelikož se s konkrétní problematikou setkáváme dnes a denně. Momentálně je hodně diskutovaná otázka, jestli je pro dítě i rodiče přínosné zavedení povinné školní docházky pětiletým dětem. Tím pádem by bylo zapotřebí, aby rodiče našli v mateřské škole příznivé klima pro vzdělávání jejich dětí, tudíž vzájemná spolupráce, tolerance a v nespolední řadě komunikace mezi rodiči a pedagogy. V mateřských školách na malých vesnicích by si člověk mnohdy myslel, že komunikace je na přátelské úrovni, ale není tomu vždy tak.

Při telefonické domluvě s řediteli nebo vedoucími pracovníky mateřských škol jsem se setkala i s negativními postoji k výzkumnému šetření. Bylo mi sděleno, že respondenti nemají dostatek času a zájem. Oceňuji ochotu respondentů, kteří se rozhodli se mnou spolupracovat, celkově bylo vyplněno 119 dotazníků, osloveno bylo celkem 140 respondentů. Dotazníky měli respondenti k dispozici po dobu jednoho měsíce a poté je mohli vložit do schránek v konkrétních mateřských školách. Z celkového počtu participovaných písemně dotazovaných tvoří 106 respondentů rodiče a 13 pedagožky, což představuje reprezentativní vzorek z již zmíněných čtyř mateřských škol. Návratnost dotazníků tvoří 85%.

Před samotným sběrem dat proběhl předvýzkum, na kterém se participovalo 23 rodičů z jedné ze zmíněných škol, kdy nejprve dotazníkové položky tvořily škály likertova typu. Po pečlivém zpracování pozorovaných četností byly přeformulovány a doplněny rozšiřující otázky. Předvýzkum tedy sloužil ke zjištění srozumitelnosti a ochotě respondentů odpovídat na jednotlivé písemné otázky.

5.4 Stanové hypotézy

V tomto dotazníkovém šetření jsme stanovili následující hypotézy. První z nich se týkají pouze rodičů dětí a následující zahrnují jak rodiče, tak pedagogické vedení a poslední se odkazuje pouze na pedagogy. Hypotézy byly postupně stanoveny dle návaznosti otázek v dotazníku a některé v sobě zahrnují hned několik dotazníkových položek.

H1: Spokojenost rodičů s pedagogickým přístupem směrem k dítěti je v jednotlivých mateřských školách rozdílná.

H2: Rodiče jsou v jednotlivých mateřských školách různě spokojeni s její organizační stránkou.

H3: Názory všech zúčastněných na úspěšnou komunikaci se v jednotlivých mateřských školách liší.

H4: Názory všech zúčastněných mateřských škol jsou rozdílné ohledně překážek v rozvoji partnerských vztahů.

H5: Podle pedagogů se aktivní spolupráce a komunikativnost rodičů rozlišuje dle konkrétních mateřských škol.

5.5 Interpretace výsledků

Všechny dotazníky jsme důkladně pročetli a vytvořili grafy pro jednotlivé odpovědi, ze kterých lze identifikovat písemné výpovědi respondentů. Při zpracování nominální analýzy dat jsme v obrázku grafu uvedli ve všech případech relativní četnost a četnosti absolutní jsou uvedeny vždy v legendě každého grafu. Pro grafické znázornění jsme použili následující typy grafů: *výsečové (prostorové) a sloupcové (prostorové, válcové)*.

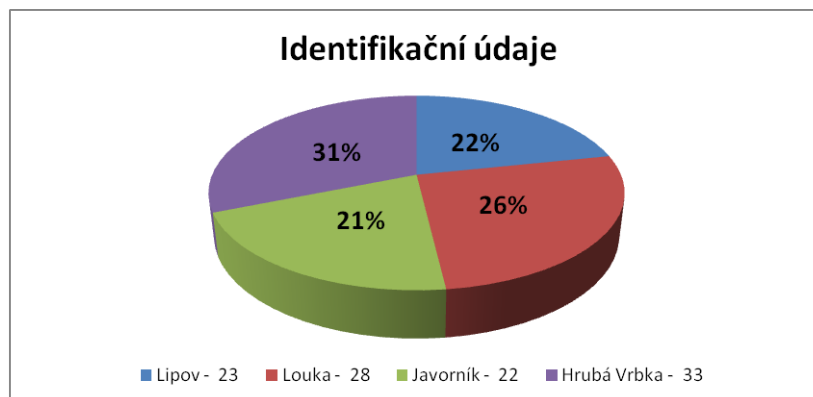
Všechny dotazníkové položky byly pečlivě analyzovány podle výpočtů Testu dobré shody chí-kvadrát. U jednotlivých položek pak byla přijata alternativní hypotéze H_A , ze které je jednoznačné, že odpovědi respondentů nejsou stejné.

Dotazník byl zaměřen na spolupráci a komunikaci mezi dvěma socializačními činiteli, tedy mezi rodiči a mezi učitelky. Interpretaci výsledků proto následně rozepíšeme nejprve z hlediska rodičů a poté z hlediska učitelek. Některé otázky, včetně položek, byly záměrně jednotné v obou případech a to vzhledem k očekávaným vztahům mezi uvedenými jevy, které se týkají převážně komunikace mezi oběma vychovávajícími, tedy komunikace a spolupráce rodič-učitelka.

5.5.1 Analýza dotazníku pro rodiče

V dotazníku jsem nejprve rodiče seznámila, že výsledky dotazníku budou sloužit jako podklad pro mou diplomovou práci, informace jsou anonymní a poté následovalo k vyplnění 18 otázek.

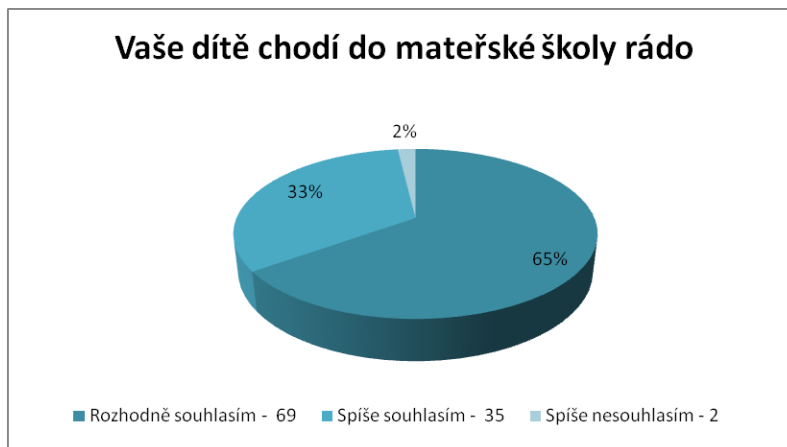
Identifikační položka

Graf 1 – Identifikační údaje

Celkový počet rodičů, participujících se na výzkumném šetření, čítalo 106 respondentů. Při tom jsme nerozlišovali, zda jde o otce nebo matku. Jednotliví rodiče, zastupující 4 mateřské školy, tvoří v **Grafu 1** jednotlivé číselné a procentuální zastoupení. Na výzkumu se podílelo 23 (22%) respondentů z Lipova, 28 (26%) z mateřské školy v Louce, 33 (31%) z Hrubé Vrbky a 22 (21%) z Javorníka.

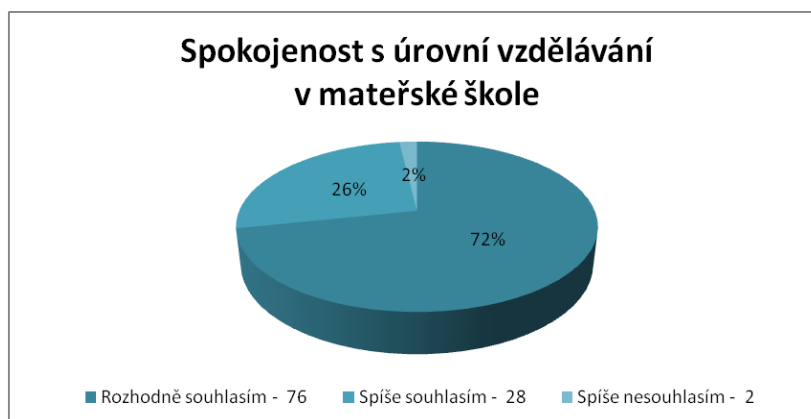
Položka č. 1: Chodí Vaše dítě do školy rádo?

Graf 2 – Vaše dítě chodí do mateřské školy rádo

Předpokladem pro kvalitní komunikaci a spolupráci mezi výchovnými činiteli, což jsou nejenom rodiče, ale také pedagogové, je spokojenost vychovávaných objektů. **Graf 2** zaznamenává tvrzení rodičů, že děti rády navštěvují zařízení mateřské školy a s tím rozhodně souhlasí 69 (65%) respondentů, spíše souhlasí 35 (33%) a spíše nesouhlasí pouze 2 (2%).

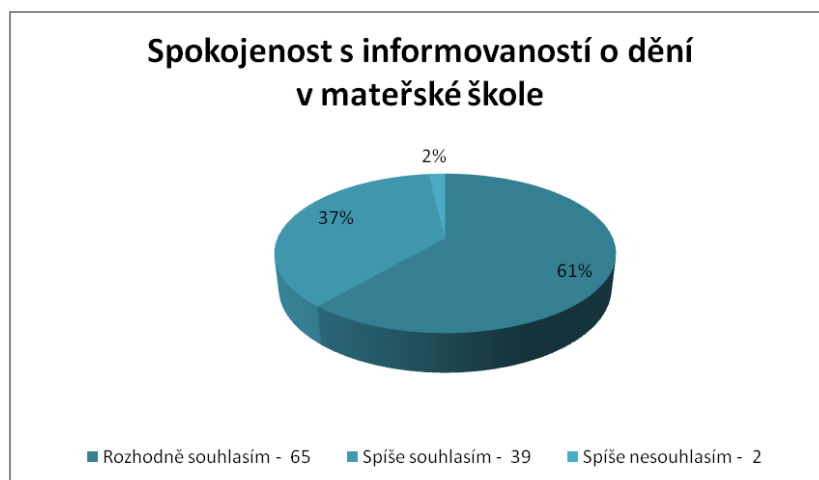
Položka č. 2: S úrovní vzdělávání v mateřské škole jsem spokojen/a:

Graf 3 – Spokojenost s úrovní vzdělávání v mateřské škole

Rámcový vzdělávací program, patřící do hlavních dokumentů kurikula vzdělávací politiky našeho státu, představuje východisko pro tvorbu Školního vzdělávacího programu jednotlivé z mateřských škol. Při jeho tvorbě je důležité dodržovat taxonomii vzdělávacích cílů, pro komplexní rozvoj lidské osobnosti. Cíle směřují ke kultivaci jednotlivých složek osobnosti dítěte, kam řadíme podle některých autorů např. složku afektivní, psychomotorická a sociální. Se souhlasem ředitele vznikají školní vzdělávací programy, které si vytváří sami pedagogové, v souladu s dodržováním požadavků na jejich vypracování a dochází k selekci úrovně jednotlivých zařízení mateřských škol. Vedení a úroveň vzdělávání se od sebe v jednotlivých zařízeních liší. Proto jsme se dotazovali rodičů, zda jsou spokojeni s nynější úrovní vzdělávání jejich dítěte. Podle **Grafu 3** s tímto tvrzením naprosto souhlasí 76 (72%) a 28 (26%) respondentů spíše souhlasí. S tvrzením (2 %) respondenti z celkového počtu spíše nesouhlasí.

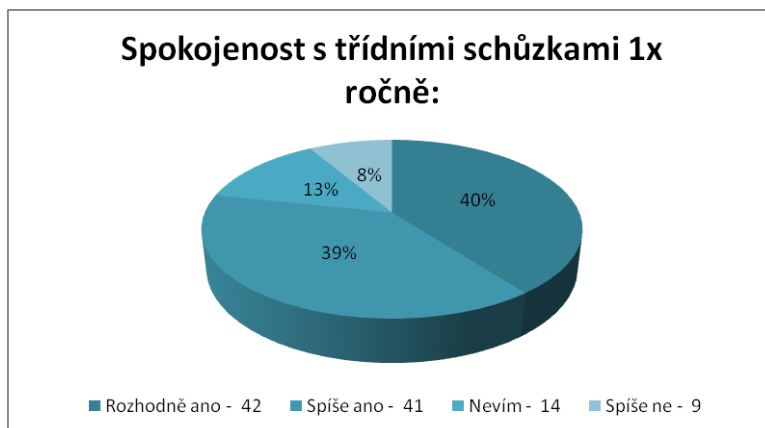
Položka č. 3: *S informovaností o dění v mateřské škole jsem naprosto spokojen/a:*

Graf 4 – Spokojenost s informovaností o dění v mateřské škole

Jako komunikační prostředek mezi pedagogem a rodičem můžeme zařadit jak samotný rozhovor, tak nástěnky v prostorách zařízení, webové stránky, třídní schůzky a další. Tyto formy spolupráce blíže uvádí dotazník, který byl určen právě pedagogickému vedení mateřských škol. Ovšem dle získaných údajů v **Grafu 4** 65 (61%) respondentů rozhodně souhlasí s tím, že je spokojeno s informovaností o průběhu edukace jejich dětí. Dalších 39 (37%) spíše souhlasí a spíše nesouhlasí jen 2 (2%) respondenti.

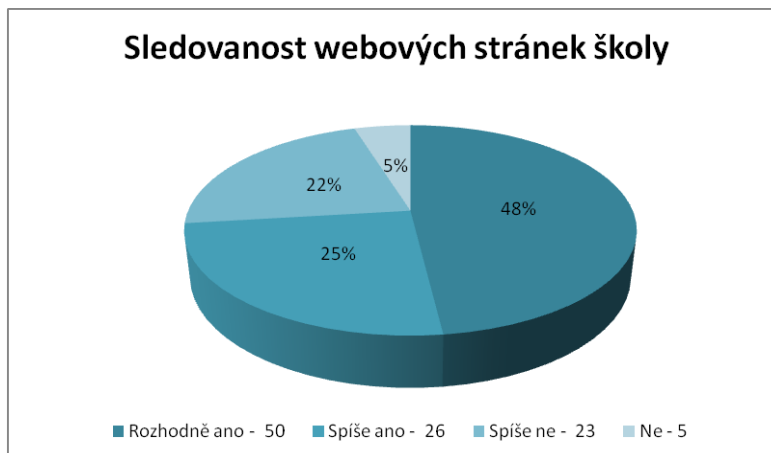
Položka č. 4: Jsem spokojena s třídními schůzkami 1x ročně:

Graf 5 – Spokojenost s třídními schůzkami 1x ročně:

V této navazující položce mohli rodiče vyjádřit názor, týkající se spokojenosti s organizováním třídních schůzek, což patří mezi jednu s forem spolupráce mezi rodiči a pedagogy nejenom mateřské školy. V odpovědích lze přihlídnout k tomu, že kromě této společné třídní aktivity, je umožněno každému rodiči dohodnout si také individuální konzultaci s pedagogem. Záleží na důležitosti a potřebě každého z rodičů. Ovšem **Graf 5** znázorňuje dosavadní spokojenost s organizací třídních schůzek jednou ve školním roce, rozhodně spokojeno je tedy 42 (40%) respondentů, 41 (39%) je spíše spokojeno. Spíše nespokojeno je 9 (8%) a 14 (13%) respondentů neví, zda je spokojeno s třídními schůzkami pouze jednou ročně.

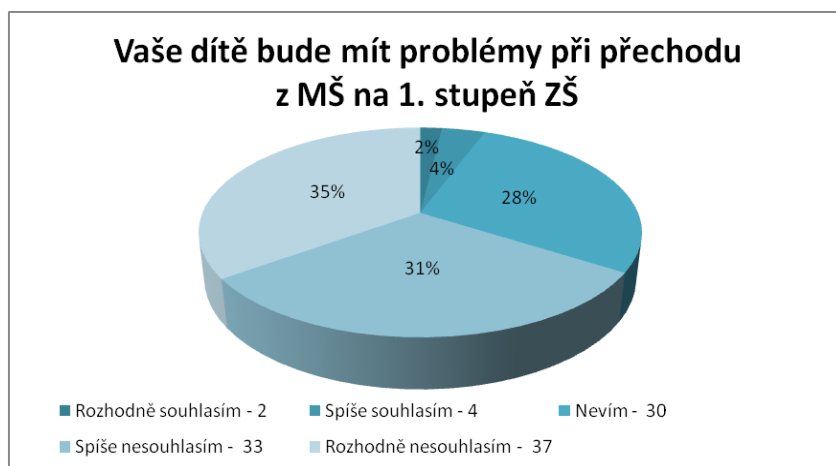
Položka č. 5: Sledujete webové stránky školy?

Graf 6 – Sledovanost webových stránek školy

V **Grafu 6** nás zajímalo, zda rodiče využívají jednu z nabízených forem spolupráce mezi nimi a pedagogickým vedením a organizací. Webové stránky rozhodně sleduje 50 (48%) respondentů, spíše stránky sleduje 26 (25%), naopak spíše je nesleduje 23 (22%) a webové stránky nesleduje 5 (5%) respondentů. Na webových stránkách se rodiče mohou dozvědět stejné informace jako na nástěnkách v prostorách školy, včetně aktualit a plánovaných aktivit. Výhodou webových stránek je publikace fotografií, z již realizovaných aktivit v rámci výuky.

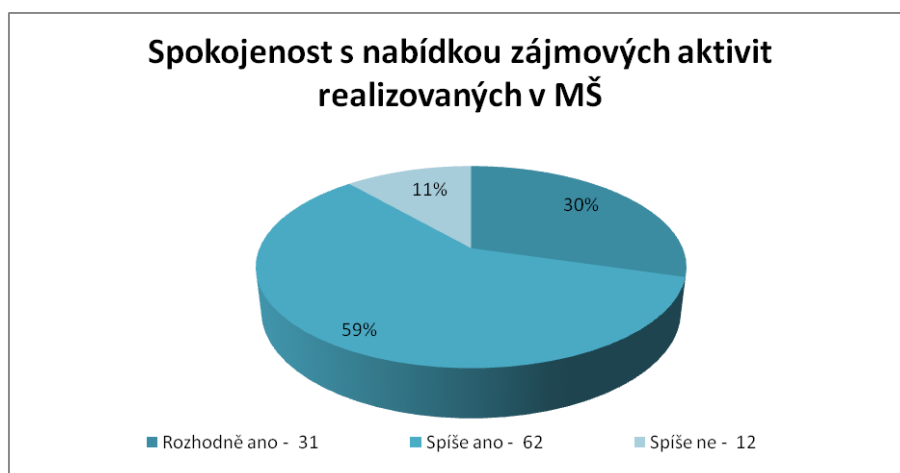
Položka č. 6: Souhlasíte s tvrzením, že Vaše dítě bude mít problémy při přechodu z MŠ na 1. stupeň ZŠ:

Graf 7 - Vaše dítě bude mít problémy při přechodu z MŠ na 1. stupeň ZŠ

Zařazená položka naráží na diskutovanou otázku, ohledně plánovaného schválení povinné školní docházky v posledních ročnících mateřských škol. Děti se totiž lépe adaptují na práci v kolektivu a důsledné plnění požadavků, které zadává pedagog při svém přímém působení. Příprava na povinnou školní docházku v rámci základních škol je důležitá pro zdravý vývoj jedince a neměla by být ani pedagogy a hlavně rodiči zanedbávána. Děti, které navštěvují pravidelně mateřskou školu, mají větší předpoklady k úspěšné adaptaci v základní škole a pokračování ve studiu na dalších typech, školské vzdělávací soustavy. S problémovým přechodem na základní školu rozhodně souhlasí 2 (2%) a spíše souhlasí pouze 4 (4%) respondenti. 30 (28%) respondentů neví, zda bude mít jejich dítě problémy při přechodu z mateřské školy na vyšší vzdělávací stupeň. A 33 (31%) spíše nesouhlasí a 37 (33%) rozhodně nesouhlasí s tím, že by jejich dítě mělo mít problémy se vzděláváním na základní škole. Nad tímto tvrzením lze polemizovat vzhledem k současnému předávání zodpovědnosti za výchovu dětí institucím. Překvapivé výsledky této položky jsou v závislosti na demografických faktorech, protože se často na vesnicích nevyskytují dvoukariérové manželství a vždy jeden z rodičů, zpravidla matka, může vychovávat a pečovat o dítě. Tento tradiční pohled na výchovu se opět začíná stávat trendem nejenom na vesnicích, kde je hluboce zakořeněn, ale také ve městech.

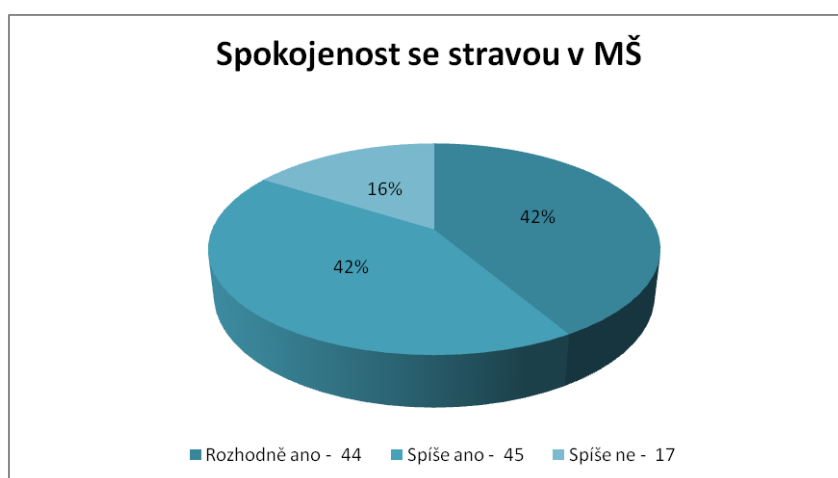
Položka č. 7: *Jste spokojeni s nabídkou zájmových aktivit, které MŠ nabízí?*

Graf 8 – Spokojenost s nabídkou zájmových aktivit realizovaných v MŠ

Poptávka a navázání dětí na určité zájmové aktivity předznamenávají možný budoucí kariérní růst nebo lepší uplatnění na trhu práce v dané činnosti. Tyto aspekty mohou být následkem dobrého osvojení, rozvíjení a uplatnění vhodné zájmové činnosti v raném věku dětí, který mohou budovat průběh celého žití. **Graf 8** procentuálně vyjadřuje, jak dotazovaní respondenti jsou v 31 (30%) případech rozhodně spokojeni s nabízenými zájmy prostřednictvím mateřské školy, dalších 62 (59%) je spíše spokojeno. Spíše nespokojeno je pouze 12 (11%) respondentů.

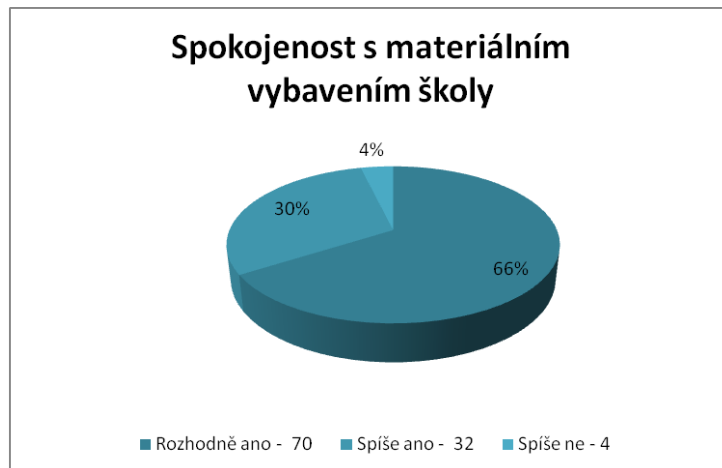
Položka č. 8: *Jste spokojeni se stravou v MŠ?*

Graf 9 - Spokojenost se stravou v MŠ

Novým fenoménem je budování zdravého životního stylu. Dětem jsou tedy nabízeny jak obědy, tak svačinky, které jsou zaměřeny do jisté míry na zdravé stravování. Na nástěnkách v prostorách mateřské školy lze nalézt jídelníček pro děti na celý týden, rodiče jsou tedy dostatečně o stravě informováni. **Graf 9** vyjadřuje názor respondentů na stravu v mateřské škole, rozhodně spokojeno je 44 (42%), spíše spokojeno je 45 (42%) a spíše nespokojeno je 17 (16%) ze všech dotazovaných.

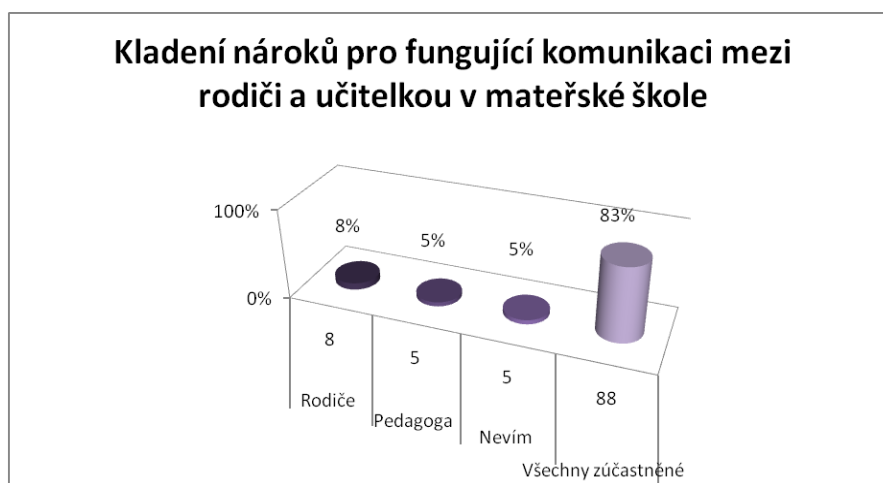
Položka č. 9: Jste spokojeni s materiálním vybavením v MŠ?

Graf 10 – Spokojenost s materiálním vybavením školy

Interní i externí vybavení mateřské školy materiálně zabezpečuje její celkový chod. Materiální vybavení podléhá i možnému poškození nebo opotřebení, proto je důležitá pečlivá starost a také zaopatření finančních prostředků na její rozšíření. Dle **Grafu 10** je rozhodně spokojeno se stavem vybavení 70 (66%) respondentů, 32 (30%) je spíše spokojeno a pouze 4 (4%) respondenti jsou spíše nespokojeni.

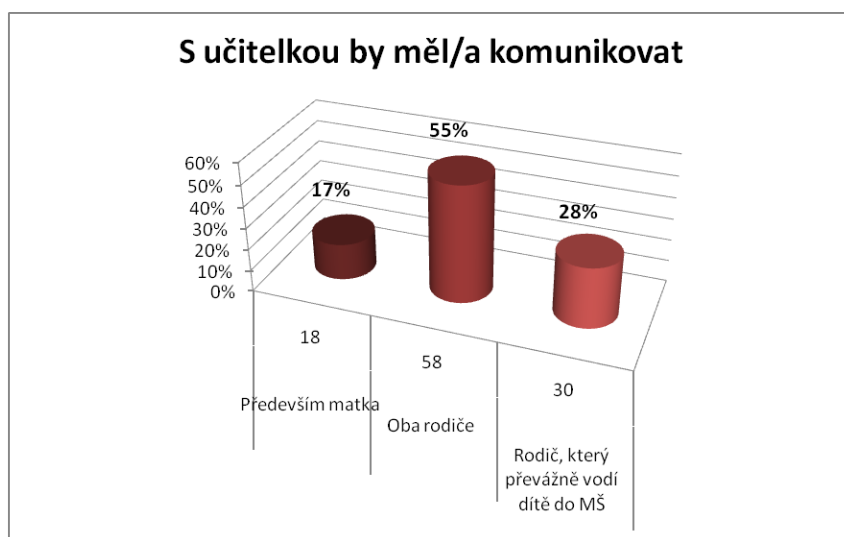
Položka č. 10: Aby fungovala komunikace mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole, je důležité klást nároky na:

Graf 11 - Kladení nároků pro fungující komunikaci mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole

V **Grafu 11** měli rodiče možnost zvolit mezi čtyřmi připravenými možnostmi odpovědi. 8 (8%) respondentů klade důraz při fungující komunikaci na rodiče, 5 (5%) na pedagogy. Dalších 88 (83%) respondentů je přesvědčeno o tom, že při vytváření kvalitní komunikace je nutné klást nároky na všechny zúčastnění, takže jak rodiče, tak pedagogy. Posledních 5 (5%) respondentů nedokázalo označit konkrétní odpověď, proto zvolilo možnost nevím. Vzhledem k významnosti socializačního procesu je důležité klást nároky na všechny zúčastněné, protože spoluprací lze dosáhnout příznivějších výsledků v celkovém rozvoji dítěte a jeho plnohodnotném zařazení do společnosti.

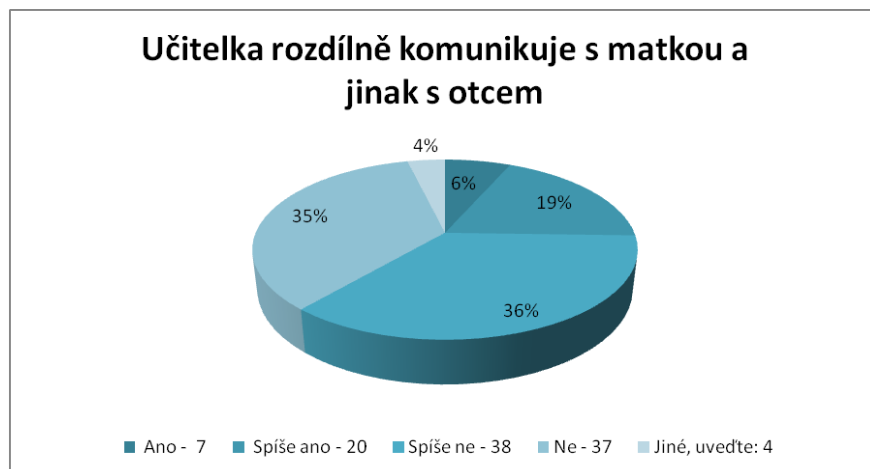
Položka č. 11: *Souhlasíte s tvrzením, že s učitelkou by měl/a komunikovat:*

Graf 12 - S učitelkou by měl/a komunikovat

Graf 12 reprezentuje procentuálně výběr předem připravených odpovědí rodičů. Nejvíce respondentů zvolilo možnost, že s pedagogem by měli komunikovat oba rodiče, a to v 58 (55%) případech. 30 (28%) dalších je přesvědčeno o tom, že by měl s učitelkou komunikovat pouze rodič, který nejčastěji dovádí dítě do zařízení. Především matku, jako hlavního komunikátora navrhlo 18 (17%) respondentů a nikdo ze zúčastněných neoznačil možnost odpovědi především otec. Potěšující zpráva je, že se snaží s učitelkou komunikovat oba rodiče, z hlediska výchovného zařízení je ideální pravidelný kontakt s oběma zástupci rodiny.

Položka č. 12: *Je komunikace z Vašeho pohledu rozdílná, když komunikuje učitelka s matkou a když mluví s otcem?*

Graf 13 - Učitelka rozdílně komunikuje s matkou a jinak s otcem

Odpovědi na tuto otázku lze hodnotit ze subjektivního hlediska a to v souvislosti se sympatiemi a antipatiemi mezi komunikátorem a komunikantem, tedy rodičem a pedagogem navzájem.

V **Grafu 13** proto s rozdílným průběhem komunikace souhlasí 7 (6%) respondentů, spíše ano 20 (19%). V likertově škále 38 (36%) respondentů označilo spíše ne a 37 (35%) odpověď ne. Z těchto výsledků lze dedukovat, že se pedagogové brání diskriminaci a sympatiím mezi rodiči. A jejich snaha vede v obou případech k vytváření přátelského prostředí pro kvalitní komunikaci, s kladením důrazu na partnerskou spolupráci.

V položce byla možnost k vyjádření také jiné odpovědi, kterou využili 4 (4%) probandi a jejich výpovědi doslovně zní:

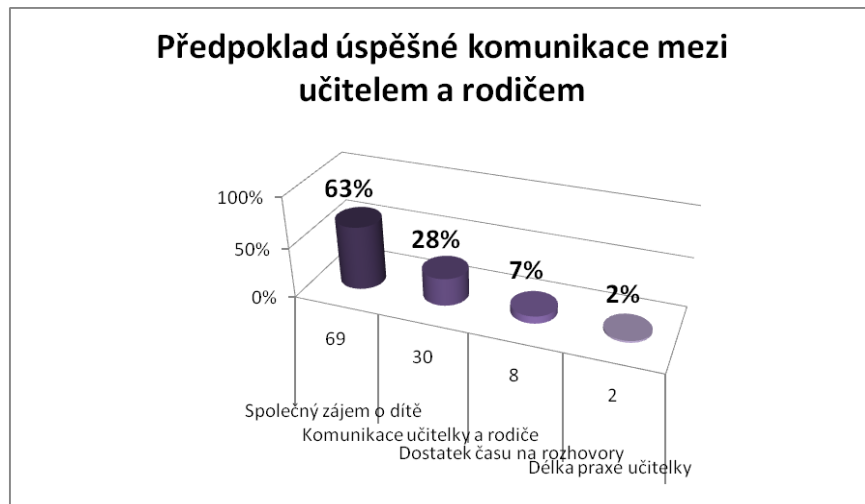
„Spíše závisí na povaze rodiče.“ (MŠ Louka)

„To nevím, když převážně vodí matka, nemohu posoudit.“ (MŠ Louka)

„Neměla by být, nevím.“ (MŠ Javorník)

„Nevím, nemohu posoudit.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

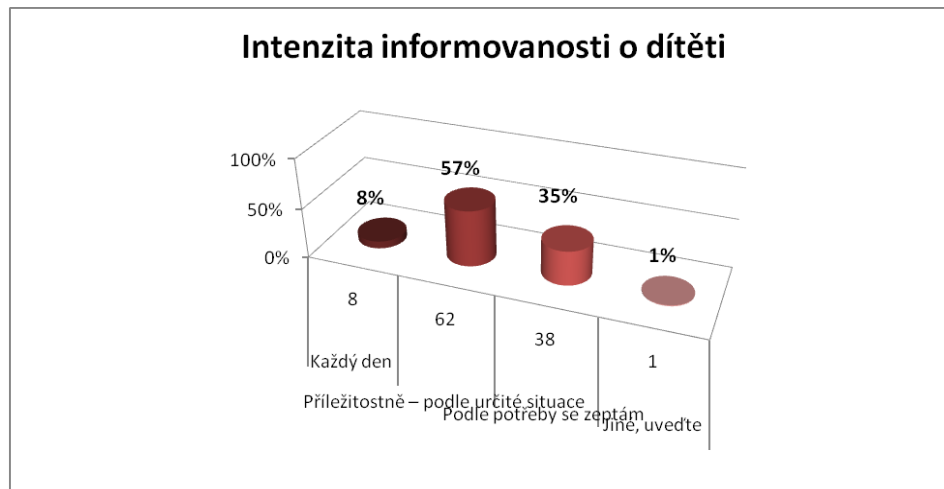
Položka č. 13: *Nejdůležitějším předpokladem úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem je:*

Graf 14 - Předpoklad úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem

Z poskytnutých odpovědí lze podle **Grafu 14** říci, že nejvíce respondentů a to 69 (63%), souhlasí s tím, že společný zájem o dítě je základním kamenem pro úspěšnou komunikaci. 30 (28%) je přesvědčeno, že úspěšná komunikace je založena na komunikaci učitel-rodiče. S názorem na dostatek času na rozhovory pro úspěšnou komunikaci se ztotožňuje 8 (7%) respondentů a pouze 2 (2%) se domnívají, že by předpokladem mohla být délka praxe učitelky. Výsledky ukázaly, že respondenti vnímají jako nejdůležitější předpoklad úspěšné komunikace společný zájem o dítě a také potvrzují, že komunikační schopnosti jsou nezbytnou součástí výbavy pedagoga pro výkon jeho povolání.

Položka č. 14: *Jak často si přejete být o svém dítěti informován/a?*

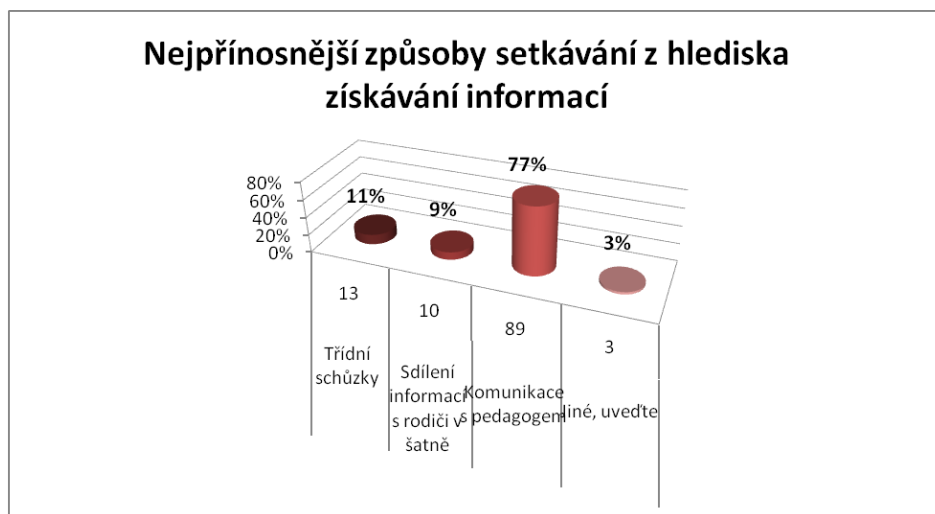
Graf 15 – Intenzita informovanosti o dítěti

V **Grafu 15** lze pozorovat, že každý den chce být informováno 8 (8%) respondentů, za to příležitostně – dle určité situace dostačuje informovanost 62 (57%) dalších a 38 (35%) se podle potřeby zeptá. Informovanost je individuální záležitost a úzce souvisí s událostmi, které probíhají ve výuce, proto i pedagog by měl situace, dějící se ve třídě monitorovat a nahlížet na ně optikou jednotlivého dítěte, citlivě a s ohledem k individuálním zvláštnostem a dle potřeby vše konzultovat s rodiči.

I tato položka skýtala možnost vyjádřit svůj vlastní názor, tuto možnost zvolil pouze 1 (1%) proband a jeho výpověď zní:

„Pokud by chtěla něco p. uč. nebo já, tak se zeptám, jinak jsem byla informována od svých dětí.“ (MŠ Louka)

Položka č. 15: *Které z uvedených způsobů setkání je pro Vás z hlediska získání informací nejprínosnější?*

Graf 16 - Nejprínosnější způsoby setkávání z hlediska získávání informací

Tuto položku, znázorněná v **Grafu 16**, předkládá odpovědi ve formě tří způsobů předávání informací dle kontaktu rodičů s pedagogem nebo rodičů vzájemně. V grafu je znázorněno nejprínosnější setkávání z hlediska rodičů. Nejvíce respondentů, 89 (77%) preferuje komunikaci s pedagogem, při sdělování informací o jejich dítěti a dalších záležitostech. Dalším 13 (11%) stačí pouze třídní schůzky a zbylých 10 (9%) respondentů si postačí se sdělením informací mezi rodiči navzájem v prostorách šaten.

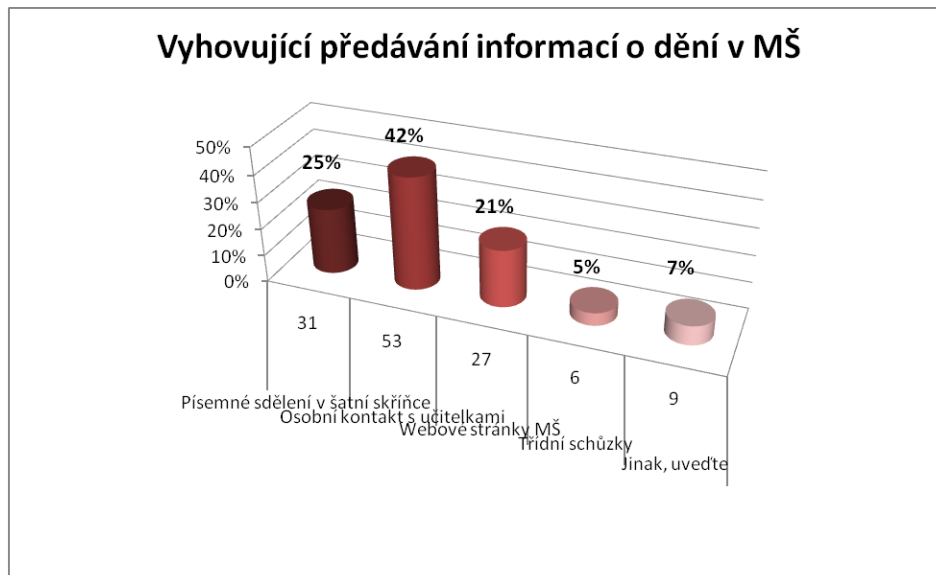
Tato položka nabízela respondentům možnost jiné odpovědi, ve které mohli respondenti vyjádřit svůj subjektivní pohled na přenos informací, zprostředkovaný setkáváním rodičů a pedagogů navzájem. Tvrzení od 3 (3%) probandů zní:

„PC.“ (MŠ Louka)

„Konzultace s dítětem doma.“ (MŠ Louka)

„Školní akce (čarodějnice, vystoupení).“ (MŠ Hrubá Vrbka)

Položka č. 16: Předávání informací o dění v MŠ by Vám nejvíce vyhovovalo:

Graf 17 – Vyhovující předávání informací o dění v MŠ

Dle písemně zvolených výpovědí respondentů v **Grafu 17**, jim nejvíce vyhovuje osobní kontakt s učitelkami, což činí 53 (42%). Dalším 31 (25%) stačí písemné sdělení v šatní skřínce a 27 (21%) se informuje na webových stránkách MŠ. Zbýlých 6 (5%) respondentů se spokojí pouze s třídními schůzkami. Na závěr této otázky je nutné podotknout, že ve většině mateřských škol se využívají všechny uvedené formy zprostředkovaných informací.

Rodiče volili odpovědi na základně subjektivní důležitosti a ti, kteří se nespokojili s nabídnutými položkami, mohli připsat vlastní odpověď, kterou navíc využilo 9 (7%) probandů a jejich žádosti a předávání informací o průběhu vyučování v mateřské škole zní:

„Konzultační dny.“ (MŠ Lipov)

„Informace na nástěnce.“ (MŠ Louka)

„Na dveřích školy = výborné.“ (MŠ Louka)

„Písemně.“ (MŠ Louka)

„Osobně.“ (MŠ Louka)

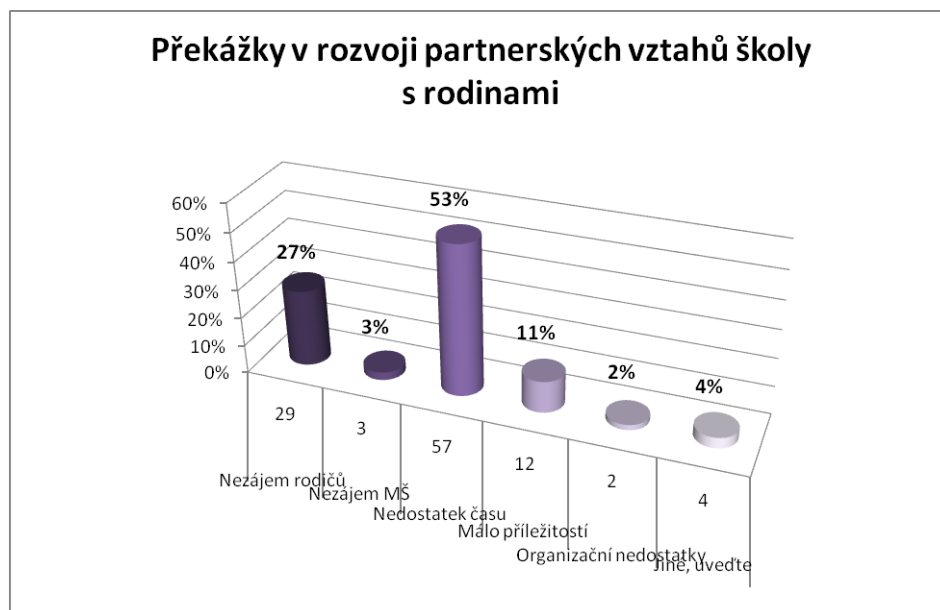
„Nástěnka.“ (MŠ Javorník)

„E-mailem.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

„Na nástěnce v MŠ.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

„Informace zasílat na emaily obou rodičů.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

Položka č. 17: *Největší překážkou k rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami je podle mého názoru:*

Graf 18 – Překážky v rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami

Kvalitní navázání partnerských vztahů mezi oběma socializačními činiteli, předznamenává nerozporupné prostředí a podporuje přirozený rozvoj všech složek dítěte. Jelikož jsou děti v předškolním věku velmi zvědavé a pozorují okolí, z něž si na základě sociálního učení (jež blíže popisuje psycholog Bandura) osvojují poznatky, vzorce chování a jednání, ale také morální návyky a formují se jejich postoje. Proto je nutné odbourat veškeré bariéry, narušující partnerské vztahy mezi rodiči a pedagogy, protože by mohlo dojít k přijetí ambivalentního postoje dítěte vůči jednomu ze socializačních činitelů. **Graf 18** procentuálně rozkládá zvolené odpovědi respondentů, 29 (27%) vidí překážku v rozvoji partnerských vztahů v nezájmu rodičů, 3 (3%) pak v nezájmu MŠ. Nejvíce respondentů podílejících se na výzkumu si myslí, že rozvoj vztahů narušuje nedostatek času, proto odpověď zvolilo 57 (53%) z nich. Málo příležitostí pro

rozvoj vztahů označilo 12 (11%) a k názoru, že problémy vyvolávají organizační nedostatky, se přiklání 2 (2%) respondenti.

Jiný názor v této položce prokázali 4 (4%) probandi v následujících výpovědích:

„Z mého pohledu snad není problém.“ (MŠ Louka)

„Vše je v konkrétních lidech (na obou stranách).“ (MŠ Louka)

„Nemám překážky v rozvoji vztahů.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

„Nemám překážky.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

Položka č. 18: *Zde je místo pro vlastní sdělení, postřehy, přání, co napravit, vylepšit, co by se mělo změnit.*

Rodiče, kteří nemají přímou zkušenost s děním a mateřské škole nebo předávají z jejich rodinné instituce výchovnou a socializační povinnost na instituci školní, často neadekvátně předkládají svou kritiku. Z perspektivy pedagoga je zapotřebí brát připomínky jako přínos nebo doporučení. Nesnažit se názor rodičů změnit, ani jej ovlivnit, pouze poukázat na skutečnou realitu a vše objektivně vysvětlit. Některé aspekty v chování jsou totiž v rodinném prostředí latentní a manifestují se až v dětském kolektivu. Nebo naopak některé přehnané požadavky nelze vzhledem k četnosti dětí realizovat individuálně pro každého nebo z důvodu nedostatečných finančních prostředků.

K této položce jsme vypsali všechny tvrzení 23 (24%) probandů, abychom se přesvědčili o rozdílných postojích mezi rodiči, na výchovnou a organizační činnost, která se dostává jejich dětem prostřednictvím pedagogů. Tvrzení jsou následující:

„Mé dítě chodí rádo dle nálady a kamarádů přítomných v MŠ.“ (MŠ Louka)

„Nemám vůbec přehled o nabízených aktivitách.“ (MŠ Louka)

„Jídlo je občas přesoleno.“ (MŠ Louka)

„Obědy – dávat dětem vše – od každého trochu ať ochutnají, nedávat vybírat.“ (MŠ Louka)

„S komunikací není problém, paní učitelky jsou příjemné, milé a hodné k dětem.“ (MŠ Louka)

„Vyvážená strava, pohyb, láska (péče)“. (MŠ Louka)

„Přístřešek nad dětská kola.“ (MŠ Louka)

„Nic bych neměnila, jsem velmi spokojená.“ (MŠ Louka)

„Návštěva logopeda v MŠ + případné upozornění vady řeči i u mladších dětí.“ (MŠ Louka)

„Dcera chodí do školky moc ráda, má kladný vztah ke všem paním učitelkám, v komunikaci není problém, spíš máme výčitky, že se dětem nevěnujeme dostatečně i doma.“ (MŠ Louka)

„Bylo by hezké, kdyby děti měli na zahradě víc houpaček a různých prolézaček.“ (MŠ Louka)

„Komunikace = rodičů dětí funguje, při nejasnostech vždy možnost mluvit s pedagogy (bez připomínek).“ (MŠ Louka)

„Básničky, písničky, co se děti učí – šlo by zveřejnit na internetu?“ (MŠ Louka)

„Paní učitelky jsou příjemné a obětavé, vždy když je potřeba, sdělí mi ochotně informace o dceři, akcích pořádaných v MŠ.“ (MŠ Louka)

„Vše je v pořádku, nic se nemusí měnit.“ (MŠ Javorník)

„Zvedení logopedického kroužku.“ (MŠ Javorník)

„Jsem se vším spokojeni – nic bychom neměnili.“ (MŠ Javorník)

„Nelíbí se mi příchod jiných dětí do školky v průběhu školního roku, nebo přijímání dětí do MŠ na pár měsíců!“ (MŠ Javorník)

„Nemám žádné připomínky ke komunikaci se školkou. Jsem velice spokojená a největší klad vidím v přístupu učitelek k dětem a rodičům. Jsem si jistá, že pokud by byl jiný personál, odložila bych vstup do MŠ svých dcer až na pozdější věk.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

„Zlepšit komunikaci, více zapojit rodiče do akcí a dění v MŠ.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

„Klást větší důraz na hygienu u rodičů => na své děti, aby nedocházelo k výskytu vši ve vlasech dětí atd.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

„Jsem s komunikací velmi spokojená.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

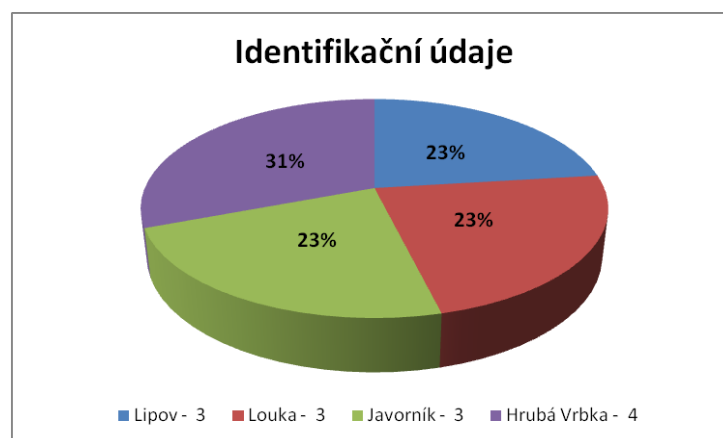
Ve všech směrech jsem spokojená.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

Ve shrnutí k této položce bychom chtěli sdělit, že může výborně sloužit zmíněným mateřským školám ke stabilizaci nedostatků. Některá přání a očekávání rodičů jsou ovšem nerealizovatelná ve školní instituci a měla by být primárně poskytována dětem doma. Některé připomínky hodnotíme jako věcné a taktéž pochvaly směrem k pedagogickým pracovníkům, protože zvyšují motivaci a zájem o jejich profesi, která dopomáhá dětem zařadit se mezi vrstevníky, naučit se spolupracovat a upevňovat kázeň a respekt vůči dospělému. A v neposlední řadě je mateřská škola důležitým aspektem pro přípravu dětí na vstup do základní školy.

5.5.2 Analýza dotazníku pro učitelky

Jako byli v dotaznících informováni rodiče, tak i paní učitelky, že výsledky budou soužit jako podklad pro diplomovou práci a informace jsou zcela anonymní.

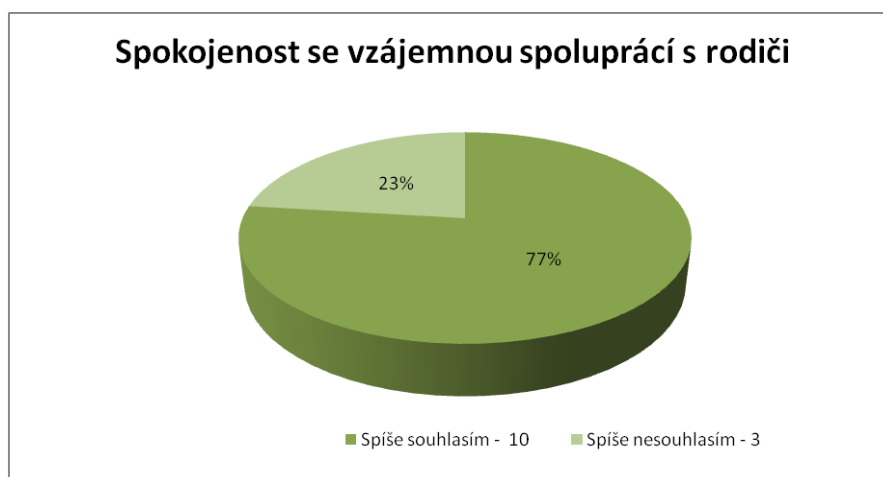
Identifikační položka

Graf 19 – Identifikační údaje

Tyto údaje v **Grafu 19** procentuálně znázorňují počet zúčastněných učitelek, které realizují svou pedagogickou činnost ve vyzvaných zařízeních, participujících se na tomto výzkumném šetření. Mateřskou školu v Lipově zastupují 3 (23%) respondenti, taktéž je tomu také v případě Louky a Javorník, v případě Hrubé Vrbky, pedagogické vedení mateřské školy zastupují 4 (31%) respondenti.

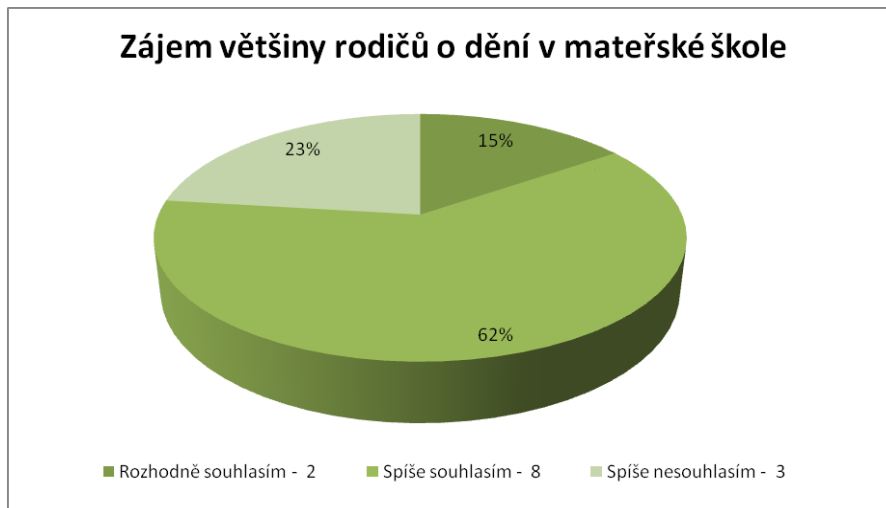
Položka č. 1: *Jsem spokojena se vzájemnou spoluprací s rodiči:*

Graf 20 - Spokojenost se vzájemnou spoluprací s rodiči

Již z **Grafu 20** vyplývá, že spolupráce mezi rodiči a učiteli není vždy příznivá ve všech zařízeních. Podstatnou roli hraje jak navázání prvního kontaktu, tak jeho kontinuální udržování během celého průběhu školní docházky dítěte v mateřské škole. S rodiči, kteří pravidelně děti do zařízení vodí a dochází pro ně, se logicky spolupracuje lépe než s těmi, kterým tyto záležitosti zprostředkovávají jiní rodinní příslušníci. Proto 10 (77%) respondentů spíše souhlasí se spokojeností ve spolupráci a 3 (23%) s tímto tvrzením spíše nesouhlasí.

Položka č. 2: *Většina rodičů jeví zájem o dění v mateřské škole:*

Graf 21 - Zájem většiny rodičů o dění v mateřské škole

Každé zařízení ve svém Školním vzdělávacím programu navrhuje týdenní tematické plány, pedagogové plánují tematické akce (např. pálení čarodějnic, karneval), připravují vystoupení s dětmi (např. k příležitosti Dne matek). O akcích se pedagogové snaží informovat rodiče prostřednictvím písemného sdělení v šatních skříňkách, na nástěnkách nebo na dveřích, případně ústně upřesní podrobnosti. Písemné odpovědi zaznamenané v **Grafu 21** vyjadřují, že 2 (15%) rozhodně souhlasí, 8 (62%) spíše souhlasí a 3 (23%) respondenti spíše nesouhlasí s tím, že rodiče dětí v mateřské škole jeví zájem o dění v jednotlivých zařízeních školek.

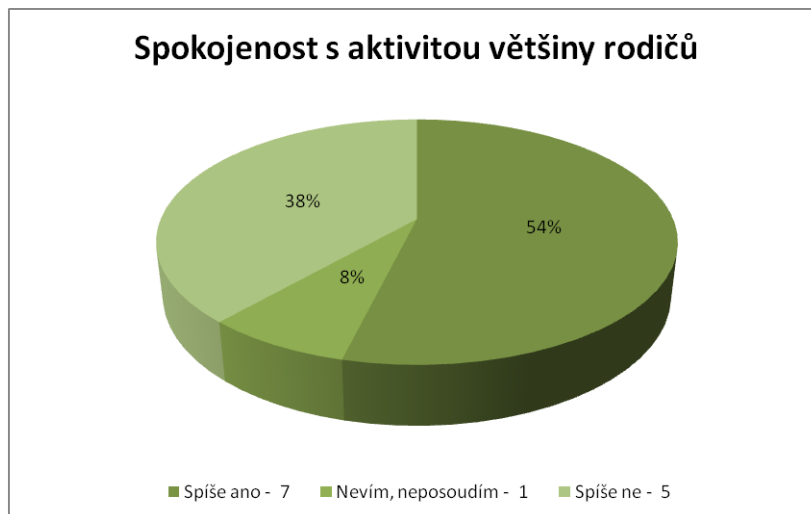
Položka č. 3: *Dobrá spolupráce rodiny je velmi důležitá pro zdravý rozvoj dítěte:*

Graf 22 - Dobrá spolupráce rodiny je důležitá pro zdravý rozvoj dítěte

Na komplexním rozvoji dítěte se podílejí všichni, nejen rodiče a pedagogové, ale veškeré osoby a podněty z prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. Všechny tyto a další vnější faktory působí a na vnitřní faktory dítěte (např. kognitivní procesy, emoční inteligenci, charakter a temperament, vlohy atd.). Aby se dítě zdravě vyvíjelo, musí rodiče a pedagogové vytvořit partnerský vztah a představovat pro dítě dobrý vzor. Proto s tím, dle **Grafu 22**, rozhodně souhlasí 12 (92%) respondentů a spíše souhlasí 1 (8%) z celkového počtu pedagogů mateřských škol, participující se na výzkumu.

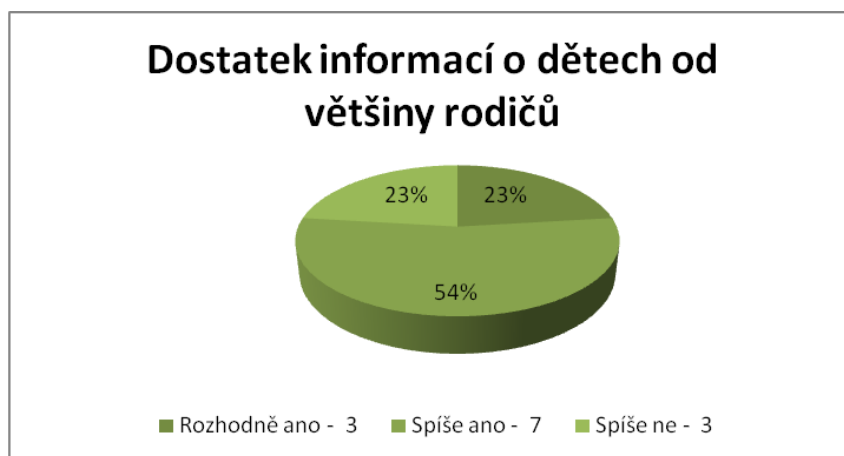
Položka č. 4: *Jsem spokojena s aktivitou většiny rodičů:*

Graf 23 – Spokojenost s aktivitou většiny rodičů

Aktivitu lze chápat v subjektivním pojetí. V jejím rámci se rodiče mohou účastnit akcí pro děti, které probíhají v zařízení i mimo něj. Aktivitou může být samotná rozprava rodiče s pedagogem a zájem o dítě. Z písemných výpovědí, zaznamenaných v **Grafu 23**, vyplývá, že 7 (54%) respondentů je spíše spokojeno s aktivností rodičů, 1 (8%) další neví nebo nedokáže posoudit svou spokojenost a 5 (38%) spokojeno spíše není.

Položka č. 5: *Mám dostatek informací o dětech od většiny rodičů (záliby, postoje, oblíbené hračky).*

Graf 24 – Dostatek informací o dětech od většiny rodičů

Děti v předškolním věku často sdělují pedagogům informace nejenom o sobě, ale také o svých činnostech a dalších záležitostech, týkajících se rodinného prostředí. Odtud může pedagog čerpat informace a deduktivně zhodnotit, co děti zajímá a baví. Všechny děti ovšem neprojevují vůči pedagogovi sdílnost a to platí i v případě rodičů. Pedagog může získat věcné skutečnosti, také z pozorování chování a jednání dítěte. Nelze se však přiklánět k výpovědi dítěte, které nedosáhlo věku dvanácti let, protože vždy není věrohodná, proto je nutné si získaná fakta ověřit u rodičů nebo osob z blízkého okolí. **Graf 24** procentuálně vyjadřuje, že z celkového počtu respondentů mají 3 (23%) rozhodně dostatek informací. Spíše dostatečné má 7 (54%) a spíše nedostatečné informace od rodičů mají 3 (23%) zbylí respondenti.

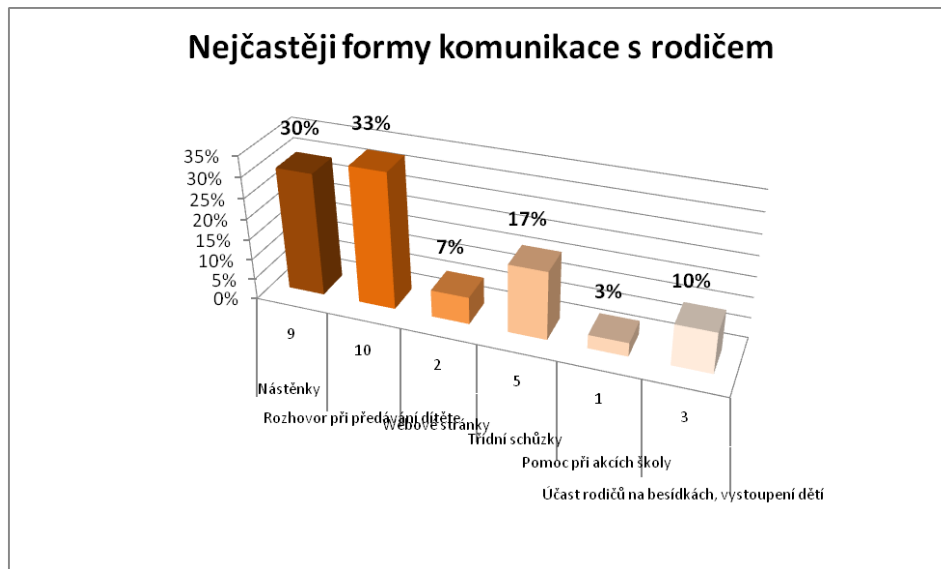
Položka č. 6: *Rodiče mají dostatek informací o dětech a dění v mateřské škole:*

Graf 25 – Rodiče mají dostatek informací o dětech a dění v mateřské škole

Pedagogové vhodně volí formy zprostředkování informací na základě důležitosti a obsahu sdělení. Mezi klasický rozhovor, dále pedagogové využívají písemné sdělení v šatních skříňkách, na nástěnkách nebo na vchodových dveřích, dále sdělují aktuality a evaluaci z realizovaných činností na webových stránkách mateřské školy. Proto 11 (85%) respondentů rozhodně souhlasí, že předávají užší rodině dostatek informací a s tím také spíše souhlasí 2 (15%) zbylí a tyto data jsou zaznamenán ve výše uvedeném **Grafu 25**.

Položka č. 7: Nejčastěji používám tyto formy spolupráce s rodiči.

Graf 26 – Nejčastější formy komunikace s rodičem

Tato položka umožňovala respondentům označit nejčastější formy spolupráce, kterou využívají při komunikaci s rodiči. Zde mohli dotazovaní označit více možností, protože nelze využít pouze jednu z uvedených. V **Grafu 26** je znázorněno, že nejvíce využívají rozhovor při předání dítěte, podle 10 (33%) respondentů, dalších 9 (30%) označilo jako formu komunikace s rodiči nástěnky, které se nachází v zařízení školy. Třídní schůzky označilo 5 (17%) respondentů, dále účast na besídkách a vystoupeních dětí zaznačili pouze 3 (10%) z dotazovaných, webové stránky používají pouze 2 (7%) respondenti a jako poslední nabízený prostředek spolupráce, což je pomoc při akcích školy, uvedl pouze 1 (3%).

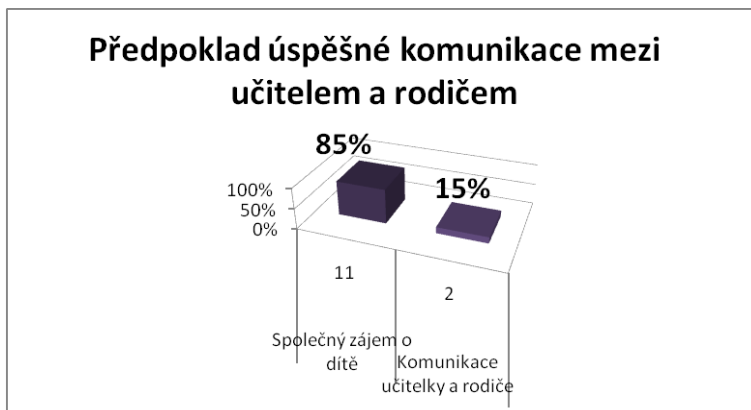
Položka č. 8: *Aby fungovala komunikace mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole, je důležité klást nároky na:*

Graf 27 - Kladení nároků pro fungující komunikaci mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole

Tvrzení je záměrně totožné s položkou č. 10 v dotazníku směřovaným rodičům, protože pedagogové tak usuzují na základě své letité praxe a z perspektivy odborníků. Participující tedy jednoznačně označilo stejnou odpověď, že na fungující komunikaci se musí podílet všichni zúčastnění. S touto odpovědí se identifikuje všech 13 (100%) respondentů, znázorněných v **Grafu 27**. Proces komunikace totiž nebude nikdy dobře fungovat, pokud budou podměty vysílány jenom ze strany jednoho činitele a pokud mu nebude poskytnuta zpětná vazba, tak snaha o další navázání komunikace začne pomalu vyhasínat. V opačném případě se komunikace upevňuje a lze na ni založit prostředí pro pevný partnerský vztah a zodpovědnou spolupráci.

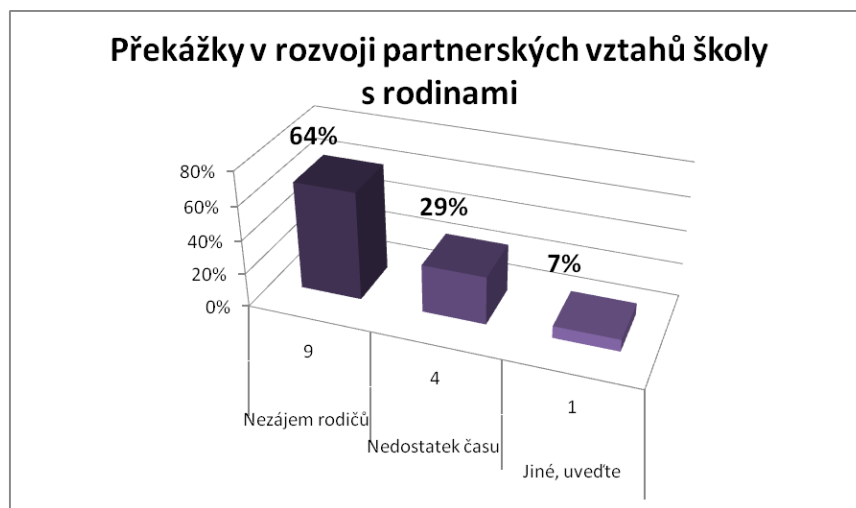
Položka č. 9: *Nejdůležitějším předpokladem úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem je:*

Graf 28 – Předpoklad úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem

Všechny uvedené faktory, ovlivňující komunikaci dvou hlavních činitelů ve výchově dítěte předškolního věku, nesou jistou míru důležitosti. V **Grafu 28**, dle 11 (85%) respondentů je nejvýznamnějším předpokladem společný zájem o dítě v rodinném i školním prostředí, 2 (15%) respondenti uvedli, že je důležitá i komunikace těchto dvou výchovných institucí. Stejnou položku našli také rodiče v dotazníku, v položce č. 13, v tomto případě však pedagogové nekladou důraz na dostatek času na rozhovory a ani délku jejich praxe, jako je tomu v případě rodičů.

Položka č. 10: Největší překážkou k rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami je podle mého názoru:

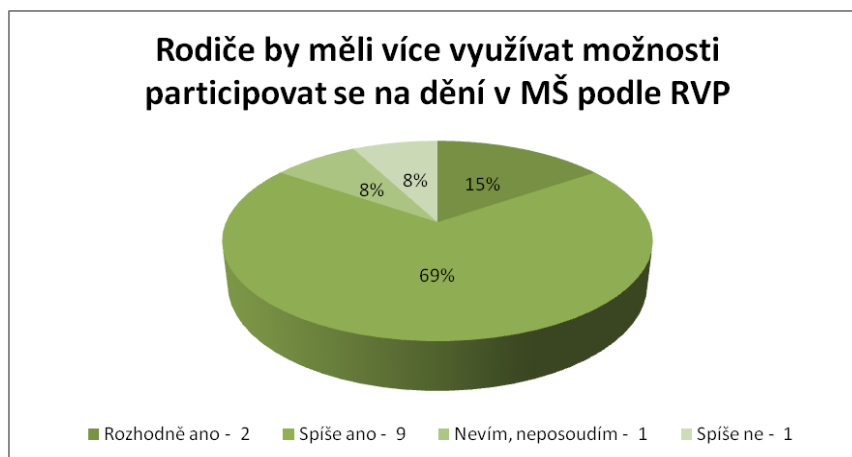
Graf 29 – Překážky v rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami

Tato položka je opět identická s položkou č. 17 v předchozím dotazníkovém šetření, které bylo určeno rodičům. V **Grafu 29** je znázorněn názor pedagogů, proto 9 (64%) respondentů vidí překážku ve vytvoření partnerských vztahů v nezájmu rodičů a 4 (29%) zbylí tento problém shledávají v nedostatku času.

Ještě 1 (7%) z dotazovaných využil jinou možnost pro sdělení svého názoru k problematice překážek při navázání partnerských vztahů mezi dvěma významnými činiteli socializace. Tento názor zní:

„Nezájem větší části rodičů o aktivní přístup.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

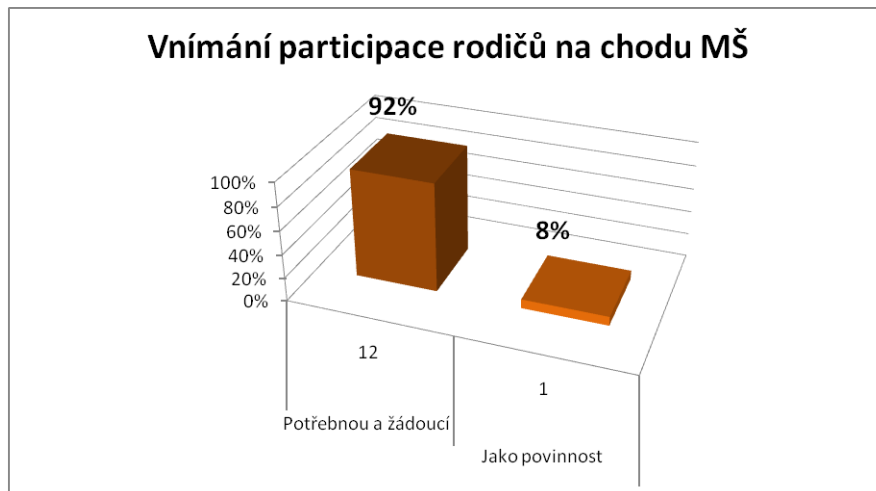
Položka č. 11: *Chtěla bych, aby rodiče více využívali možnosti participovat se na dění v MŠ podle RVP (podíl na tvorbě ŠVP, evaluaci, atd.).*

Graf 30 – Rodiče by měli více využívat možnosti participovat se na dění v MŠ podle RVP

Do jisté míry by mohli opravdu rodiče spolupracovat, ale pouze v případě, že budou znali a sami dokážou přispět k některým požadavkům a cílům při tvorbě Školního vzdělávacího programu nebo evaluaci. Někteří rodiče se vyznačují tvořivostí, kreativitou, proto by mohli být přínosem pedagogickému vedení. Názory pedagogů na tuto problematiku nalezneme v **Grafu 30**, kde 2 (15%) respondenti rozhodně chtějí participaci rodičů, 9 (69%) označilo odpověď spíše ano, další 1 (8%) neví nebo nedokáže posoudit, zda ano nebo ne a poslední 1 (8%) by spíše nechtěl, aby se rodiče podíleli na tvorbě ŠVP a dalších náležitostech, pokrývajících pedagogickou profesi.

Položka č. 12: *Participaci rodičů na chodu MŠ vnímám, jako:*

Graf 31 – Vnímání participace rodičů na chodu MŠ

Spolupodílení rodičů na organizačních záležitostech v zařízení, které navštěvuje jejich dítě, je potřeba podporovat vedením, aby nebylo vnímáno jako zbytečné nebo nepříjemné. I tímto způsobem se tak mohou informovat o všech potřebných věcech a navázat zdravé vztahy s pedagogy a v partnerském duchu vychovávat dítě a ovlivňovat příznivým způsobem jeho socializaci, aby se stalo autentickou, vnitřně integrovanou osobností, připravenou pro život ve společnosti. V posledním **Grafu 31** ze všech uvedených možností usuzuj 12 (92%) respondentů, že podílení se rodičů je potřebné a žádoucí, 1 (8%) z dotazovaných vnímá participaci jako povinnost.

Položka č. 13: *Zde je místo pro vlastní sdělení, postřehy, přání, co napravit, vylepšit, co by se mělo změnit.*

Zde bychom se rádi pozastavili nad všemi názory, které poskytli 3 (23%) pedagogové. Vyzdvihují jak negativní tak pozitivní postoj rodičům k výchově jejich dětí v mateřské škole. Věříme tomu, že každý z pedagogů by si přál, aby rodiče přestali vnímat mateřskou školu jako instituci, kde odkládají své děti v čase, kdy jsou zaneprázdnění nebo v tom horším případě, že zodpovědnost za výchovu jejich dětí vkládají do rukou pedagogů. Zde se krystalizuje významný fenomén dnešní společnosti a mezi ně spolupráce školy a rodiny bezodkladně patří. A je potřeba

věnovat pozornost komunikaci, bez ní nelze vytvořit vzájemně spolupracující vztah mezi oběma výchovnými činiteli.

„Rodiče by se mohli více podílet na drobných peněžních darech, při koupi sladkých odměn, psacích potřeb atd., aby je nemuselo pedagogické vedení financovat z vlastních zdrojů.“ (MŠ Louka)

„Rodiče jsou spíše konzumenti a pozorovateli a větší část výchovy svých dětí by radši nechali na ostatních (vedoucích školních aktivit, pedagogům...)“ (MŠ Hrubá Vrbka)

„Rodiče v dnešní době využívají z větší části MŠ pro jednu z jejich funkcí (dohled a péče o dítě, když jsou v zaměstnání nebo doma). Nechtějí již slyšet a spolupracovat ohledně výchovy jejich dětí. Velká většina si stěžuje na nedostatek času, ale myslím, že na vlastní děti by si měl každý čas udělat, tzn. i při komunikaci s učitelkou! S takovými rodiči je potom samozřejmě spolupráce a komunikace nesnadná. Jsem rád, že se stále najdou rodiče ochotní, tvořiví a hlavně ti, kteří se zajímají o své dítě a berou učitelku jako partnera ve výchově a ne jako protivníka.“ (MŠ Hrubá Vrbka)

5.6 Vyhodnocení stanovených výzkumných hypotéz

Všechny stanovené hypotézy prošly operacionalizací proměnných a následně byly prověřeny výpočtem Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Výpočet byl proveden na hladině významnosti 0,05, proto bylo nutné sloučit některé položky stejného typu odpovědi dohromady, aby se dodržela zásada tohoto výpočtu. Žádné z analyzovaných polí totiž nesmí obsahovat četnosti menší než 5 a tím se splňují předpoklady více než 20% polí.

H₁: *Spokojenost rodičů s pedagogickým přístupem směrem k dítěti je v jednotlivých mateřských školách rozdílná.*

Tato hypotéza se týká otázek 1., 2. a 3. z dotazníkového šetření určeného rodičům, týkající se radostné docházky dítěte, úrovně vzdělávání a informovanosti o dění v zařízení. Zde jsme sloučily všechny pozorované četnosti do jedné likertovy škály. Z jednoznačných výsledků zbyly

položky, rozhodně souhlasím a spíše souhlasím. Následně se formulovaly statistické hypotézy a provedli jsme výpočet Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

H_0 : Mezi jednotlivými mateřskými školami a spokojeností rodičů s přístupem pedagogů k dítěti neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi jednotlivými mateřskými školami a spokojeností rodičů s přístupem pedagogů k dítěti existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 1,23$

Stupeň volnosti $f = (r-1) \times (s-1)$; $f = (4-1) \times (2-1)$; $f = 3$

Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

$\chi^2 = 1,23 < \chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

Hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota 0,05 hladiny významnosti a stupně volnosti 3. Proto **přijímáme hypotézu nulovou** a zamítáme hypotézu alternativní. Mezi jednotlivými mateřskými školami a spokojeností rodičů s přístupem pedagogů k dítěti **neexistuje statisticky významný rozdíl**. Protože rozhodně souhlasí ve sloučených tvrzeních vždy kolem 2/3 respondentů a spíše souhlasí zbylá 1/3, proto zde nenalezneme žádný signifikantní rozdíl v datech četností.

H₂: *Rodiče jsou v jednotlivých mateřských školách různě spokojeni s její organizační stránkou.*

Následující hypotéza vznikla sloučením dotazníkových položek 4., 5., 7., 8., a 9., které byly určeny rodičům. Pojednávají o organizaci třídních schůzek, sledovanosti webových stránek, nabídkou zájmových aktivit pro děti, podávaném jídle a materiálním vybavení. Všechny odpovědi byly sloučeny do jednotné likertovy škály a odpovědi nevím a ne byly vyloučeny pro nízký počet pozorovaných četností. Následně se formulovaly hypotézy a provedl se výpočet Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

H_0 : Mezi jednotlivými mateřskými školami a spokojeností rodičů s organizační stránkou neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi jednotlivými mateřskými školami a spokojeností rodičů s organizační stránkou existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 27,81$

Stupeň volnosti $f = (r-1) \times (s-1)$; $f = (4-1) \times (3-1)$; $f = 6$

Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(6)} = 12,592$

$\chi^2 = 27,81 > \chi^2_{0,05(6)} = 12,592$

Kritická hodnota 0,05 (i 0,01) hladiny významnosti a stupně volnosti 6 je nižší než testové kritérium. Proto zamítáme hypotézu nulovou a **přijímáme hypotézu alternativní**. Mezi jednotlivými mateřskými školami a spokojeností rodičů s organizační stránkou **existuje statisticky významný rozdíl**. Protože po sloučení škál do jedné se prokázalo, že v dvou mateřských školách (Louka a Hrubá Vrbka) u rodičů převažuje názor, že jsou rozhodně spokojeni, u další (Lipov) jsou rodiče spíše spokojeni s organizačními záležitostmi v jejich mateřské škole a poslední rodiče (Javorník) z dotazovaných mateřských škol mají téměř vyrovnaný názor na organizační podmínky, z poloviny jejich názorů vychází výsledek, že jsou rozhodně spokojeni a z poloviny druhé jsou spíše spokojeni.

H₃: *Názory všech zúčastněných na úspěšnou komunikaci se v jednotlivých mateřských školách liší.*

Hypotéza představuje předpokládaný rozdíl ve využívaných formách komunikace, které jsou obsahem otázky 13., z dotazníku pro rodiče a pro učitelky z otázky 9., v jejich šetření. Následně byly formulovány hypotézy a byl proveden výpočet Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

H_0 : Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory na úspěšnou komunikaci neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory na úspěšnou komunikaci existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 0,508$

Stupeň volnosti $f = (r-1) \times (s-1)$; $f = (4-1) \times (2-1)$; $f = 3$

Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

$\chi^2 = 0,508 < \chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

Kritická hodnota 0,05 hladiny významnosti a stupně volnosti 3 je vyšší než hodnota testového kritéria. **Přijímáme nulovou hypotézu** a zamítáme hypotézu alternativní. Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory na úspěšnou komunikaci **neexistuje statisticky významný rozdíl**. Což nás nepřekvapilo, protože nejvíce rodičů i učitelek určilo, že největším předpokladem pro úspěšnou komunikaci mezi nimi navzájem vytváří společný zájem o dítě, ostatní odpovědi se od sebe nelišily a poslední dvě odpovědi nebyly téměř voleny.

H₄: *Názory všech zúčastněných mateřských škol jsou rozdílné ohledně překážek v rozvoji partnerských vztahů.*

Hypotéza předpokládala rozdíly mezi názory pedagogů a rodičů, ve všech oslovených školkách, na překážky v rozvoji vztahů. Jako otázka byla zařazena pod položku č. 17, v dotazníku rodičů a jako č. 10, v dotazníku pro učitelky. Dále byly formulovány hypotézy a proveden vypočet Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

H_0 : Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory na překážky v rozvoji partnerských vztahů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory na překážky v rozvoji partnerských vztahů existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 0,691$

Stupeň volnosti $f = (r-1) \times (s-1)$; $f = (4-1) \times (2-1)$; $f = 3$

Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

$\chi^2 = 0,691 < \chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

Hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota 0,05 hladiny významnosti a stupně volnosti 3. Proto zamítáme hypotézu alternativní a **přijímáme hypotézu nulovou**. Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory na překážky v rozvoji partnerských vztahů **neexistuje statisticky významný rozdíl**. Protože možnost, že největší překážkou při rozvoji partnerských vztahů je nedostatek času, volili v největším množství zástupci všech zúčastněných škol (Lipov – 15, Louka – 16, Javorník – 11 a Hrubá Vrbka – 19). Druhou nejčastější odpovědí byl nezájem rodičů a tato možnost byla opět rozložena v podobném množství v případě všech participovaných mateřských škol (Lipov – 10, Louka – 8, Javorník – 9, Hrubá Vrbka – 11).

H₅: *Podle pedagogů se aktivní spolupráce a komunikativnost rodičů rozlišuje dle konkrétních mateřských škol.*

Stanovená hypotéza se týká dotazníku, který byl určen učitelkám. Vytvořili jsme dvě likertovy škály, do kterých jsme sloučili prvních šest dotazníkových otázek. Do aktivní spolupráce jsme zařadili otázku 1., 2. a 6., které zjišťovali spokojenost učitelek na vzájemnou spolupráci, zájem o dění v mateřské škole ze strany rodičů a zprostředkování informací ze strany učitelek. Mezi komunikativnosti rodičů byly zařazeny otázky 3., 4. a 5., dotazující se na spokojenost se spoluprací s rodinou jako činitelem pro zdravý rozvoj dítěte, dále spokojenost s aktivitou rodičů a dostatkem informací o dítěti. Následně se formulovaly statistické hypotézy a provedl se výpočet Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

H_0 : Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory pedagogů na problematiku aktivní spolupráci a komunikativnosti rodičů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory pedagogů na problematiku aktivní spolupráci a komunikativnosti rodičů existuje statisticky významný rozdíl.

Testové kritérium $\chi^2 = 0,124$

Stupeň volnosti $f = (r-1) \times (s-1)$; $f = (4-1) \times (2-1)$; $f = 3$

Hladina významnosti $\alpha = 0,05$

Kritická hodnota chí-kvadrátu $\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

$\chi^2 = 0,124 < \chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

Hodnota vypočítaného testového kritéria je nižší než kritická hodnota 0,05 hladiny významnosti a stupně volnosti 3. Proto **přijímáme hypotézu nulovou** a zavrhneme hypotézu alternativní. Mezi jednotlivými mateřskými školami a názory pedagogů na problematiku aktivní spolupráci a komunikativnosti rodičů **neexistuje statisticky významný rozdíl**. Bohužel už na začátku sloučení pozorovaných četností bylo zjevné, že data znázorněná v tabulce obsahují totožné čísla, proto hypotéza nebude potvrzena a spokojenost učitelek na aktivní spolupráci rodičů a jejich schopnost komunikovat s pedagogy, je ve všech dotazovaných mateřských školách téměř na stejné úrovni.

5.7 Shrnutí

První hypotéza výzkumu, rozdílné spokojenosti rodičů, zahrnující radostnou docházku dítěte do zařízení mateřské školy, úroveň poskytovaného vzdělávání a dostatečnou informovanost o dění, se nepotvrdila. Protože rozhodně spokojeno, je dle sloučených výsledků položek, je vždy kolem 2/3 rodičů. Navíc 33 (31%) rodičů spíše a 37 (35%) rozhodně nesouhlasí s tím, že by jejich dítě mělo mít problémy v průběhu školní docházky na 1. stupni základní školy, v důsledku s dříve absolvovaným vzděláním v mateřské škole.

Druhá výzkumná hypotéza, týkající se spokojenosti s organizačním rámcem mateřské školy, se potvrdila. V jednotlivých zařízeních jsou různě zprostředkovávány třídní schůzky, realizovány webové stránky a zájmové aktivity dětem, poskytovány druhy jídel a materiální zajištění pro chod mateřské školy. Z výsledků tedy vyplynulo, že dvě mateřské školy zastupuje více rodičů, kteří jsou rozhodně spokojeni s organizačním zajištěním. Z následujícího zařízení jsou rodiče spíše spokojeni a v posledním ze zúčastněných, jsou rodiče na hranici mezi již zmíněnými dvěma typy kladného hodnocení.

Třetí hypotéz se nepotvrdila. Sloučené názory účastníků dle jednotlivých zařízení mateřských škol, ve kterých uvažovali o předpokladu úspěšné komunikace, ve vztahu rodič-učitel, byly opět téměř identické. Nejdůležitějším předpokladem označili všichni dotazovaní, společný zájem o dítě a to dle 69 (63%) rodičů a 11 (85%) učitelek. Podle získaných údajů, rodiče preferují z nabízených způsobů získávání informací o dítěti komunikaci s pedagogem, která jim při předávání informací, ještě kromě písemného sdělení ve skříňkách a informace na webových stránkách, nejvíce vyhovuje. O svém dítěti by si rodiče přáli být informováni pouze příležitostně, svěřují tedy učitelce zodpovědnost za posouzení důležitosti situace. Učitelky jako nejčastější formu komunikace s rodiči používají rozhovor při předávání dítěte nebo nástěnky.

Čtvrtá hypotéza se také nepotvrdila, protože podle ve velmi vyrovnaných poměrech je největší překážkou v rozvoji partnerských vztahů školy a rodiny nedostatek času a v některých případech se problémy vyskytují kvůli nezájmu rodičů o dítě. Aby fungovala komunikace mezi těmi dvěma výchovnými institucemi, musíme klást nároky na všechny zúčastněné, s čímž se také ztotožňují jejich názory. Komunikovat by přitom neměla učitelka jen s jedním, ale oba rodiči nebo případně s rodičem, který dítě dovádí častěji do mateřské školy. Během komunikace

s rodiči, musí učitelka zachovat své dekorum a přistupovat stejným způsobem jak k matce, tak otci dítěte.

Učitelky by spolupráci s rodiči, kteří by se chtěli podílet na chodu a aktivitách mateřské školy, hodnotili jako potřebnou a žádoucí, stejně jako tuto možnost nabízí využít Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání, a proto by participaci rodičů učitelky spíše ocenily.

Poslední hypotéza se také nepotvrdila. Tentokrát se jednalo o spokojenost učitelek s aktivní spoluprací a komunikativní schopností přicházející směrem od rodičů. Učitelky jsou ve většině případů spíše spokojeny se vzájemnou spoluprací s rodiči, s jejich zájmem o dění v mateřské škole a rozhodně se zprostředkováváním dostatku informací. S tím, že se dobrá spolupráce školy a rodiny projevu je zdravém rozvoji dítěte rozhodně, souhlasí 12 (92%) učitelek. Neodlišuje se ani jejich vzájemný názor na aktivitu rodičů a dostatek informací, které zprostředkovávají o svém dítěti.

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsme se zabývali problematikou komunikace mezi mateřskou školou a rodiči v oblasti jižní Moravy. Důležitost komunikace a spolupráce těchto dvou institucí spočívá především v jednotném a edukačním působení na osobnost dítěte. V první kapitole je vysvětleno, jaký má vůbec význam mateřská škola, jaké jsou vztahy mezi mateřskou školou a rodiči, druhá kapitola pojednává o komunikaci, co je to komunikace, jaký je rozdíl mezi zdravou komunikací a komunikací ve stresu, jaké máme druhy komunikace, komunikační pasti, poruchy a bariéry. Ve třetí kapitole jsou zmíněny manipulativní techniky, s jakými se můžeme setkat, důležitá je také asertivita, se kterou se setkává každý člověk téměř denně. Ve čtvrté kapitole se zabýváme spoluprací mezi mateřskou školou a rodinou, neboť ta je v předškolním vzdělávání důležitá, aby bylo zajištěno příznivé klima v mateřské škole.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda-li jsou rodiče dětí vůbec spokojeni s klimatem v mateřské škole, jelikož to je základní kámen pro vzájemnou spolupráci a komunikaci. To, jakým způsobem rodiče nejčastěji chtějí s pedagogy komunikovat, jaký je nejdůležitější předpoklad pro vzájemnou komunikaci, kdo by měl s pedagogy komunikovat, jestli spíše matka, otec a také zjistit, jaká je největší překážka v rozvoji partnerských vztahů mezi školou a rodinou. Pro zjištění požadovaných informací bylo použito dotazníkové šetření. Dotazníky měli respondenti k dispozici po dobu jednoho měsíce a poté je mohli vložit do schránek v konkrétních mateřských školách. Z celkového počtu participovaných písemně dotazovaných tvoří 106 respondentů rodiče a 13 pedagožky, což představuje reprezentativní vzorek z již zmíněných čtyř mateřských škol. Návratnost dotazníků tvoří 85%.

Před samotným sběrem dat proběhl předvýzkum, na kterém se participovalo 23 rodičů z jedné ze zmíněných škol, kdy nejprve dotazníkové položky tvořily škály likertova typu. Po pečlivém zpracování pozorovaných četností byly přeformulovány a doplněny rozšiřující otázky. Předvýzkum tedy sloužil ke zjištění srozumitelnosti a ochotě respondentů odpovídat na jednotlivé písemné otázky. Velká škoda byla, že rodiče neprojeví větší iniciativu při vyplňování volných odpovědí. Výsledky výzkumu by v tom případě měly větší informační hodnotu.

Zvolenou výzkumnou metodou je utvořena konkrétní představa, zda-li jsou rodiče vůbec spokojeni s klimatem mateřské školy, jaký je nejdůležitější předpoklad úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem, jaké jsou nejpřínosnější způsoby setkávání z hlediska získávání informací a

jaké jsou překážky v rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami. Údaje, které z použité výzkumné metody vyplývají, jsou zpracovány do jednotlivých grafů. Následně je vyhodnoceno 5 hypotéz.

Z praxe učitelky mohu říci, že čas a úsilí věnované komunikaci s rodiči se odrazí ve vzájemné důvěře, dobrých vztazích a spolupráci. Přístup je náročný, ale pedagogům se vrátí v podobě rodičovského uznání a zvýšené profesní spokojenosti, což zpětně ovlivní komunikaci. Rodiče nejsou protivníci, ale partneři ve výchově a vzdělávání dětí.

V návaznosti na tyto výsledky bych pro budoucí praxi doporučila seminář, který má pomoci učitelům v jejich snaze s rodiči dětí efektivně spolupracovat a komunikovat.

ZDROJE

Odborná literatura:

BERAN, V., O. HAUSENBLAS, H. KOŠŤÁLOVÁ a H. KASÍKOVÁ. *Rádce učitele*. Praha. Josef Raabe, 2000. ISSN 1801-8289.

BERDYCHOVÁ, J., L. BĚLINOVÁ a M. BRTNÍKOVÁ. *Výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Horizont, 1980. 96 s. ISBN 40-041-80.

BIHELEROVÁ, M. a kolektiv. *Když se řekne škola*. Katos a Nutgall, 2007. ISBN 80-86247-79-1.

ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4640-1.

GAVORA, Peter. *Spríevodca metodológiou kvalitatívneho výkumu*. Regent, 2006. ISBN 80-88904-46-3.

HAMLINOVÁ, Soňa. *Jak mluvit, aby vás lidé poslouchali*. Vydalo: Talpress, Praha, 1996. 351 s. ISBN 80-7197-025-5.

HAVIGER, Jiří, Jana Marie HAVIGEROVÁ a Irena LOUDOVÁ. *Lexikální stopa pojmu rodina*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 133 s. ISBN 978-80-7435-429-8.

HAVLÍK, Radomír. aj. KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-262-0042-0.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Portál: Praha, 2004. 232 s. ISBN 80-7178-888-0.

HORKÁ, Hana., SYSLOVÁ, Zora. *Studie k předškolní pedagogice*. Masarykova univerzita: Brno, 2011. 121 s. ISBN 978-80-210-5467-7.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Grada: Praha, 2014. 256 s. ISBN 978-80-247-4435-3.

LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči*. 1.vyd. Praha: Portál, 2013.136 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

MIKULKOVÁ, Milena. *Hlavu vzhůru, rodiče*. Ostrava-Poruba: Grada Publishing, a.s., 2015. 217 s. ISBN 978-80-247-5606-6.

MÜLLEROVÁ, Stanislava. *Komunikace ve škole*. Technická univerzita Liberec, 2002. ISBN 80-7083-618-0.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Grada: Praha, 2005. 172 s. ISBN 80-247-0738-1.

PILAŘOVÁ, D. *Zpravodaj pro mateřské školy*. Raabe: Praha, 2009. ISBN 1803-6694.

PLAMÍNEK, Jiří. *Komunikace a prezentace, umění mluvit, slyšet a rozumět*. Vydalo: Grada Publishing, a.s., 2008. 176 s. ISBN 978-80-247-2706-6.

PROKEŠOVÁ, Miriam. *Osobnost učitele aneb Ten, který miluje*. VAVA: Ostrava, 1997. ISBN 80-902357-8-6.

RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. Brno. Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

ROSENBERG, Marshall. B. *Nenásilná komunikace*. Portál: Praha, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-447-2.

RÝZNAR, Ladislav. *Psychologie a organizační chování*. Evropský polytechnický institut Kunovice, 2010.134 s. ISBN 978-80-7314-188-2.

SVATOŠ, Tomáš. *Kapitoly ze sociální a pedagogické komunikace*. Slezská univerzita v Opavě, 2005. ISBN 80-7248-292-0.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. 168 s. ISBN 978-80-7367-774-9.

ŠPRACHTOVÁ, L. *Rodina a mateřská škola*. In SYSLOVÁ, Z. (ed.) *Školní vzdělávací programy a evaluace v mateřské škole* [CD ROM]. 3. Aktualizace. Praha: Verlag Dashöfer, 2008. ISBN 1802-4130.

ŠŤASTNÁ, Marie. *Komunikace s rodiči a veřejností*. Ostrava, 2010. ISBN 978-80-904576-7-6.

VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v prostředí rodiny a školy*. Vydalo ISV nakladatelství, 2002. 277 s. ISBN 80-86642-03-8.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Portál: Praha, 2000. 263 s. ISBN 80-7178-291-2.

WALTERPVÁ, E. *Funkce školy a školního vzdělávání*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-542-2.

Legislativa:

Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání [online]. 2013-2016. [cit. 2016-04-10].

Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-14-2005-sb-o-predskolnim-vzdelavani-1>>.

Internetové zdroje:

Příroda léčí [online]. 2016. [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <<http://www.priroda.eci.cz/clanek-toxiny-v-nas/clanek-stresory-a-reakce-tela-na-stres/>>.

Možnosti rozvoje v soft skills na Masarykově univerzitě [online]. 2009. [cit. 2016-04-02].

Dostupné z: <<http://www.softskills.wz.cz/html/komunikacni.html>>.

O psychologii.cz [online]. 2015. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z:

<<http://www.opsychoologii.cz/clanek/205-nejste-jako-loutka-techniky-manipulace-a-jak-se-jim-branit/>>.

Assertive Discipline By Lee and Marlene Canter. [online]. 2016. [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <<https://assertivedisciplinebycanter.wikispaces.com/Assertive+Discipline>>.

Rodiče vítáni. [online]. 2011. [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <<http://www.rodicevitani.cz/proskoly/zakladem-dobre-komunikace-s-rodici-jsou-srozumitelna-pravidla/>>.

Metodický portál. [online]. 2013. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/17559/MATERSKA-SKOLA-KOMUNIKUJE-S-RODICI-SITUACE-KTERE-MOHOU-NASTAT.html/>>.

SEZNAM ZKRATEK

MŠ Mateřská škola

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Identifikační údaje

Graf č. 2 Vaše dítě chodí do mateřské školy rádo

Graf č. 3 Spokojenost s úrovní vzdělávání v mateřské škole

Graf č. 4 Spokojenost s informovaností o dění v mateřské škole

Graf č. 5 Spokojenost s třídními schůzkami 1x ročně

Graf č. 6 Sledovanost webových stránek školy

Graf č. 7 Vaše dítě bude mít problémy při přechodu z MŠ na 1. stupeň ZŠ

Graf č. 8 Spokojenost s nabídkou zájmových aktivit realizovaných v MŠ

Graf č. 9 Spokojenost se stravou v MŠ

Graf č. 10 Spokojenost s materiálním vybavením školy

Graf č. 11 Kladení nároků pro fungující komunikaci mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole

Graf č. 12 S učitelkou by měl/a komunikovat

Graf č. 13 Učitelka rozdílně komunikuje s matkou a jinak s otcem

Graf č. 14 Předpoklad úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem

Graf č. 15 Intenzita informovanosti o dítěti

Graf č. 16 Nejprůnosnější způsoby setkávání z hlediska získávání informací

Graf č. 17 Vyhovující předávání informací o dění v MŠ

Graf č. 18 Překážky v rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami

Graf č. 19 Identifikační údaje

Graf č. 20 Spokojenost se vzájemnou spoluprací s rodiči

- Graf č. 21 Zájem většiny rodičů o dění v mateřské škole
- Graf č. 22 Dobrá spolupráce rodiny je důležitá pro zdravý rozvoj dítěte
- Graf č. 23 Spokojenost s aktivitou většiny rodičů
- Graf č. 24 Dostatek informací o dětech od většiny rodičů
- Graf č. 25 Rodiče mají dostatek informací o dětech a dění v mateřské škole
- Graf č. 26 Nejčastější formy komunikace s rodičem
- Graf č. 27 Kladení nároků pro fungující komunikaci mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole
- Graf č. 28 Předpoklad úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem
- Graf č. 29 Překážky v rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami
- Graf č. 30 Rodiče by měli více využívat možnosti participovat se na dění v MŠ podle RVP
- Graf č. 31 Vnímání participace rodičů na chodu MŠ

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník pro rodiče

Příloha č. 2 Dotazník pro učitele

Příloha č. 3 Vzájemná očekávání mezi rodinou a školou

Příloha č. 4 Schéma komunikace

Příloha č. 5 Otázky k zamyšlení pro pedagogy

Příloha č. 6 Desatero pravidel pro spolupráci s rodinou

Příloha č. 7 Třídní schůzky – kvalitní mateřská škola

Příloha č. 8 Třídní schůzky – potřeby rodičů

Příloha č. 9 Osvědčení – Legislativní rámec pedagogického pracovníka v předškolním vzdělání

Příloha č. 10 Osvědčení – Rodiče spojenci mateřské školy – respektující komunikace s rodiči

Příloha č. 11 Osvědčení – Rodina, proměny současné rodiny, aktuální problémy

Příloha č. 1 Dotazník pro rodiče

Vážení a milí rodiče,

jmenuji se Alžběta Čajková a jsem studentkou 2. ročníku magisterského studia oboru Pedagogika – veřejná správa na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Výsledky dotazníku budou použity, jako podklad pro mou diplomovou práci na téma „**Jak komunikovat s rodiči dětí předškolního věku – komunikační strategie pro zajištění příznivého klimatu v mateřské škole.**“

Informace jsou anonymní. V jednotlivých otázkách dotazníku prosím zaškrtněte variantu, která nejvíce vystihuje Vaši odpověď. U některých otázek máte možnost vyjádřit odpověď vlastními slovy, pokud nevyberete z uvedených možností.

Děkuji za Váš čas a ochotu.

S pozdravem Bc. Alžběta Čajková

1. Chodí Vaše dítě do mateřské školy rádo?

- a) Rozhodně souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Rozhodně nesouhlasím

2. S úrovní vzdělávání v mateřské škole jsem spokojen/a:

- a) Rozhodně souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Rozhodně nesouhlasím

3. S informovaností o dění v mateřské škole jsem spokojen/a:

- a) Rozhodně souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Rozhodně nesouhlasím

4. Jsem spokojen/a s třídními schůzkami 1x ročně:

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Ne

5. Sledujete webové stránky školy?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

6. Souhlasíte s tvrzením, že Vaše dítě bude mít problémy při přechodu z MŠ na 1. stupeň ZŠ:

- a) Rozhodně souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Nevím
- d) Spíše nesouhlasím
- e) Rozhodně nesouhlasím

7. Jste spokojeni s nabídkou zájmových aktivit, které MŠ nabízí?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

8. Jste spokojeni se stravou v MŠ?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

9. Jste spokojeni s materiálním vybavením školy?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

10. Aby fungovala komunikace mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole, je důležité klást nároky na:

- a) rodiče
- b) pedagoga
- c) všechny zúčastněné
- d) nevím

11. Souhlasíte s tvrzením, že s učitelkou by měl/a komunikovat:

- a) Především otec
- b) Především matka

- c) Oba rodiče
- d) Rodič, který převážně vodí dítě do MŠ

12. Je komunikace z Vašeho pohledu rozdílná, když komunikuje učitelka s matkou a když mluví s otcem?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne
- e) Jiné, uveďte

13. Nejdůležitějším předpokladem úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem je:

- a) Společný zájem o dítě
- b) Komunikace učitelky a rodiče
- c) Dostatek času na rozhovory
- d) Délka praxe učitelky

14. Jak často si přejete být o svém dítěti informován/a?

- a) Každý den
- b) Příležitostně – podle určité situace
- c) Podle potřeby se zeptám
- d) Jiné, uveďte

15. Které z uvedených způsobů setkávání je pro Vás z hlediska získávání informací nejpřírodnější?

- a) Třídní schůzky
- b) Sdílení informací s rodiči v šatně

- c) Komunikace s pedagogem
- d) Jiné, uveďte

16. Předávání informací o dění v MŠ by Vám nejvíce vyhovovalo:

- a) Písemné sdělení v šatní skříňce
- b) Osobní kontakt s učitelkami
- c) webové stránky MŠ
- d) třídní schůzky
- e) jinak, uveďte

17. Největší překážkou v rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami je podle mého názoru:

- a) Nezáměr rodičů
- b) Nezáměr MŠ
- c) Nedostatek času
- d) Málo příležitostí
- e) Organizační nedostatky
- f) Jiné, uveďte

18. Zde je místo pro vlastní sdělení, postřehy, přání, co napravit, vylepšit, co by se mělo změnit (prosím o vyplnění).

Příloha č. 2 Dotazník pro učitele

Vážené paní učitelky,

jmenuji se Alžběta Čajková a jsem studentkou 2. ročníku magisterského studia oboru Pedagogika – veřejná správa na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Výsledky dotazníku budou použity, jako podklad pro mou diplomovou práci na téma „**Jak komunikovat s rodiči dětí předškolního věku – komunikační strategie pro zajištění příznivého klimatu v mateřské škole.**“

Informace jsou anonymní. V jednotlivých otázkách dotazníku prosím zaškrtněte variantu, která nejvíce vystihuje Vaši odpověď. U některých otázek máte možnost vyjádřit odpověď vlastními slovy, pokud nevyberete z uvedených možností.

Děkuji za Váš čas a ochotu.

S pozdravem Bc. Alžběta Čajková

1. Jsem spokojena se vzájemnou spoluprací s rodiči:

- a) Rozhodně souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Rozhodně nesouhlasím

2. Většina rodičů jeví zájem o dění v mateřské škole:

- a) Rozhodně souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Rozhodně nesouhlasím

3. Dobrá spolupráce rodiny je velmi důležitá pro zdravý rozvoj dítěte:

- a) Rozhodně ano

- b) Spíše ano
- c) Nevím, neposoudím
- d) Spíše ne
- e) Rozhodně ne

4. Jsem spokojena s aktivitou většiny rodičů:

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím, neposoudím
- d) Spíše ne
- e) Rozhodně ne

5. Mám dostatek informací o dětech od většiny rodičů (záliby, postoje, oblíbené hračky).

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím, neposoudím
- d) Spíše ne
- e) Rozhodně ne

6. Rodiče mají dostatek informací o dětech a dění v mateřské škole:

- a) Rozhodně souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Rozhodně nesouhlasím

7. Nejčastěji používám tyto formy komunikace s rodiči (označte max. 3).

- a) Nástěnky
- b) Rozhovor při předávání dítěte
- c) Webové stránky
- d) Třídní schůzky
- e) Sponzorství (finanční, materiální)
- f) Pomoc při akcích školy
- g) Účast rodičů na besídkách, vystoupení dětí

8. Aby fungovala komunikace mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole, je důležité klást nároky na:

- a) rodiče
- b) pedagoga
- c) všechny zúčastněné
- d) nevím

9. Nejdůležitějším předpokladem úspěšné komunikace mezi učitelem a rodičem je:

- a) Společný zájem o dítě
- b) Komunikace učitelky a rodiče
- c) Dostatek času na rozhovory
- d) Délka praxe učitelky

10. Největší překážkou v rozvoji partnerských vztahů školy s rodinami je podle mého názoru:

- a) Nezájem rodičů
- b) Nezájem MŠ
- c) Nedostatek času
- d) Málo příležitostí

- e) Organizační nedostatky
- f) Jiné, uveďte

11. Chtěla bych, aby rodiče více využívali možnosti participovat na dění v MŠ podle RVP (podíl na tvorbě ŠVP, evaluaci, atd..).

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím, neposoudím
- d) Spíše ne
- e) Rozhodně ne
- f) Jiné, uveďte

12. Participaci rodičů na chodu MŠ vnímám, jako:

- a) Potřebnou a žádoucí
- b) Zbytečnou
- c) Nepříjemnou
- d) Jako povinnost
- e) Jiná, uveďte

13. Zde je místo pro vlastní sdělení, postřehy, přání, co napravit, vylepšit, co by se mělo změnit (prosím o vyplnění).

Příloha č. 3 Vzájemná očekávání mezi rodinou a školou

VZÁJEMNÁ OČEKÁVÁNÍ

Jedním z důvodů zapříčiňujícím neshody mezi rodinou a školou mohou být podstatné rozdíly v tom, co od sebe vzájemně očekávají učitelé a co rodiče. Proto je velmi důležité s rodiči tato očekávání podrobně prodiskutovat již v době, kdy přihlašují své dítě do školy. Předjdeme tak následným neshodám, bariérám v komunikaci a zbytečným nedorozuměním. Důležité je, zeptat se rodičů, co od školy očekávají, jak si představují úspěšný program, jaké jsou jejich požadavky na přístup učitelů k jejich dítěti...

Jednou z možností, jak iniciovat komunikaci na téma „očekávání“, je vytvořit „dohodu“ mezi rodinou a školou. Dohoda obsahuje očekávání, na kterých se rodiče s učiteli shodnou. Pro každou rodinu může být znění dohody jiné, odvislé od jejich konkrétních potřeb, individuálních a časových možností.

Jeden z příkladů dohody mezi rodinou:

DOHODA MEZI RODINOU A ŠKOLOU

Závazky učitelů:

Budeme:

- jednat s každým dítětem i jeho rodinou individuálně
- uskutečnime návštěvu rodiny doma v čase, který pro ni bude přijatelný
- pravidelně posílat zprávy, informační dopisy
- pořádat informativní rodičovská setkání
- budeme k dispozici při vašem ranním příchodu a odpoledním vyzvedávání dítěte ze školy
- zachovávat pravidla důvěrnosti vůči vaší rodině
- poskytovat vašemu dítěti pozitivní atmosféru
- poskytovat vašemu dítěti činnosti přiměřené jeho věku
- pravidelně informovat vaši rodinu o pokrocích a úspěších dítěte
- okamžitě informovat vaši rodinu o případných úrazech či onemocněních dítěte
- připravovat situace, v nichž bychom vám dali příležitost účastnit se práce ve třídě
- dělat všechno proto, abyste se cítili v naší škole vítáni

Závazky rodičů:

Budu/budeme:

- doprovázet ráno dítě do školy a pomáhat mu připravit se na den ve třídě
- v dohodnutém čase dítě ze školy vyzvedávat
- trávit určitý čas ve třídě, bude-li to možné
- pomáhat ve třídě
- přítomen/přítomni při dohodnutých návštěvách v domácnosti
- oblékat své dítě přiměřeně počasí a situaci
- informovat učitele o obavách spojených s naším dítětem
- poskytovat důležité informace o zdravotním stavu našeho dítěte
- číst všechny informace zasláné domů
- číst informace umístěné na „rodičovské nástěnce“
- docházet co nejčastěji na rodičovské schůzky
- vyjadřovat své návrhy vztahující se k chodu školy

Podpis rodičů:

Datum:

Podpis učitelé:

Datum:

Příloha č. 5 Otázky k zamyšlení pro pedagogy

- *Rodiny jsou primárními vychovateli svých dětí, mají na výchovu a vývoj svých dětí největší vliv.*
- *Rodiče nesou odpovědnost za vzdělávání svých dětí, a proto mají právo spolurozhodovat o jeho naplňování.*
- *Rodiče a učitelé jsou rovnocennými partnery.*

OTÁZKY PŘEMÝŠLENÍ ... a třeba také náměty na pracovní poradě

- Jak může učitel předem připravit první setkání s rodiči? (individuální setkání, setkání se skupinou rodičů). Napište pozvánku rodičům na takovéto setkání.
- Jaké otázky by neměly chybět v záznamovém archu, který vyplňují rodiče o svém dítěti? Udělejte návrh takového záznamového archu.
- Jak zdůvodníte rodině vaše přání navštívit ji? Napište alespoň deset důvodů, jimiž byste rodině vysvětlili svůj záměr.
- Jak se učitel připraví na návštěvu dítěte v rodině? Vytvořte plán návštěvy rodiny. Vymezte v něm konkrétní kroky, které budete v rodině realizovat.
- V jakých situacích byste volili telefonický hovor s rodinou jako vhodný prostředek k navázání komunikace?
- Jak byste uspořádali poradě s rodiči po obsahové i formální stránce (témata rozhovoru, materiály o dítěti, úprava prostředí, občerstvení...)
- Jaká témata k přednáškám a dalším akcím vzdělávacího charakteru byste dokázali pro rodiče ve vaší škole zajistit?
- Napište seznam akcí konajících se ve škole i mimo její prostory, v nichž by bylo možné využít spolupráci rodin.
- Navrhněte letáček, který by sloužil rodičům i širší veřejnosti jako reklamní materiál o vaší škole. Jaké náležitosti by na něm neměly chybět?
- Vypracujte strukturu témat, která byste zařadili do příručky pro rodiče.
- Vytvořte obsah zpravodaje, stanovte jeho pravidelné rubriky. Z jakých zdrojů byste čerpali jednotlivé náměty?
- Které místo ve škole považujete za vhodné k umístění schránky pro návrhy?
- Vypracujte seznam konkrétních pomůcek a materiálů, vybavení, které byste umístili do rodičovské místnosti/ prostoru pro rodiče (části chodby, vestibulu...).
- Zpracujte stručnou charakteristiku rodinné místnosti a popište její účel tak, jako byste rodinám oznamovali její otevření.

Příloha č. 6 Desatero pravidel pro spolupráci s rodinou

NĚKOLIK PRAVIDEL PRO SPOLUPRÁCI S RODINOU

Rodiny se nezapojí do aktivní spolupráce se školou samy od sebe. Vytvoření opravdového partnerského vztahu s členy rodin vyžaduje mnoho úsilí, při němž je nutné mít na paměti několik zásad, které navázání a udržení kontaktu s rodinami jistě podpoří. Následující „PRAVIDLA“ nejsou jistě vyčerpávající, ale mohou učitelé pomoci snáze dosáhnout jeho cílů.

Desatero pro spolupráci s rodinou

1. Respektujeme úlohu rodičů

Rodiče jsou nejvýznamnějšími činiteli ovlivňujícími vývoj dítěte. Mají právo a zároveň povinnost činit důležitá rozhodnutí týkající se jejich potomka. Bereme tuto jejich nezpochybnitelnou roli v každé situaci v úvahu a podle toho s nimi jednáme. Pěstujeme vzájemný respekt mezi učitelským týmem a rodinami.

2. Zachováváme důvěrnost

Rodiny mají právo na ochranu svých osobních informací v průběhu i po ukončení školní docházky svého dítěte. Informace požadované od rodin omezuje pouze na takové, které jsou nezbytně nutné k zajištění efektivního vzdělávání dětí. Informace a záznamy o dítěti mají k dispozici pouze jeho rodiče. Když je třeba poskytnout tyto informace i jiným osobám, seznamujeme s tímto faktem rodiče předem a žádáme o jejich souhlas.

3. Mluvíme s rodinami o očekáváních, která vůči sobě máme

Zejména na počátku (školního roku, školní docházky nebo ještě před vstupem dítěte do školy), ale i v průběhu školního roku zjišťujeme, jakou představu o vzdělávání svého dítěte a vzájemné spolupráci se školou rodiče mají. Zároveň otevřeně sdělujeme naše představy a záměry.

4. Podporujeme spolupráci s rodiči nabídkou vícero strategií k jejich zapojení

Rodiny jsou odlišné. Co je zajímavé pro jednu, nemusí být přijatelné pro rodinu druhou. Jsme flexibilní a tvoříme, aby si každá rodina mohla vybrat takové formy spolupráce, které jí budou nejvíce vyhovovat.

5. Respektujeme, že konkrétní způsob spolupráce si volí rodina sama

Naším úkolem je nabídnout rodinám co nejširší škálu možností ke spolupráci. Rozhodnutí, kterou z forem spolupráce rodina zvolí, už závisí na ní samotné.

6. Usilujeme o zapojení celé rodiny

Ke spolupráci vyzýváme nejenom rodiče dětí, ale přispět mohou i další členové rodiny a její přátelé.

7. Plánujeme rodičovská setkání a konzultace v době, která rodině vyhovuje

Dáváme rodičům možnost, vybrat si termín setkání z několika navržených variant, rodiče se mohou zapisovat do harmonogramu konzultací.

8. Zaměřujeme se na silné stránky rodiny a poskytujeme jí pozitivní zpětnou vazbu

Zdůrazňujeme silné stránky rodiny a dosažené úspěchy. Dáváme rodinám najevo, že si ceníme jejich spolupráce a zapojení ve třídě.

9. Spolupracujeme s dalšími partnery školy

Jsme otevření spolupráci s ostatními institucemi a organizacemi, jejichž nabídek využíváme a i naopak, přispíváme jim v rámci svých možností naší prací.

10. Víme, že všechno nejde hned ...

Partnerské vztahy a intenzivní spolupráci s rodiči budujeme postupně, průběžným stavěním na malých úspěších. Vyžaduje to čas a úsilí. Víme, že je to náročné, ale nevzdáváme se.

Co si představíte, když se řekne:
„kvalitní mateřská škola:“

Co potřebujete vy, jako rodiče,
abyste, když dáváte dítě do
mateřské školy, byli „v pohodě?“

Příloha č. 9 Osvědčení – Legislativní rámec pedagogického pracovníka v předškolním vzdělání

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název projektu: Rozvoj profesních kompetencí pedagogických pracovníků mateřských škol v kontextu kurikulární reformy (ROZVOŠ)

Registrační číslo: CZ.1.07/1.3.00/48.0036

ČESKÁ REPUBLIKA
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, IČ: 61989592

Akreditace instituce v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků:
č. j. MŠMT – 41840/2012-201

č. 1541/1307/2015 – CCV

OSVĚDČENÍ

o absolvování kurzu celoživotního vzdělávání mimo rámec studijních programů podle § 60 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Bc. ALŽBĚTA ČAJKOVÁ

narozena 15. 09. 1989, Kyjov

absolvoval/a kurz podle § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. Vzdělávací kurz byl akreditován v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků č. j. MŠMT – 1135/2015-1-181.

Legislativní rámec výkonu pozice pedagogického pracovníka v předškolním vzdělávání

Vzdělávací kurz v rozsahu 16 hodin se konal dne 14. 04. 2015.

Prof. Mgr. Jaroslav Miller, M.A., Ph.D.
rektor

Doc. Ing. Čestmír Serafin, Dr. Ing-Paed IGIP

děkan

V Olomouci dne 14. 04. 2015

Příloha č. 10 Rodiče spojenci mateřské školy – respektující komunikace s rodiči

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Člověk v tísni, o.p.s.
Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2

uděluje

OSVĚDČENÍ

Bc. ALŽBĚTA ČAJKOVÁ

o absolvování kurzu

**Rodiče spojenci mateřské školy – respektující
komunikace s rodiči**

Akreditovaného u MŠMT pod číslem jednacím 17476/2014-1
Kurz se konal 2. – 3. 6. 2015 v Brně v celkovém rozsahu 16 hodin

Lektoři: Mgr. Juliana Gardošová

V Brně dne 3. 6. 2015

Martina Francuchová
Manažerka vzdělávání
Člověk v tísni, o.p.s.

Příloha č. 11 Rodina, proměny současné rodiny, aktuální problémy

**středisko
služeb školám**

Středisko služeb školám a Zařízení pro další vzdělávání
pedagogických pracovníků Brno, příspěvková organizace,
Hybešova 15, 602 00 Brno, IČ: 605 55 980

Akreditace instituce v rámci DVPP pod č. j. 37 908/2011-25

vydává

OSVĚDČENÍ

číslo 749/2016

Bc. Alžběta Čajkova

narozena/a 15.9.1989

se zúčastnil/a vzdělávací akce

Rodina, proměny současné rodiny, aktuální problémy

Vzdělávací program byl akreditován MŠMT v rámci systému dalšího vzdělávání
pedagogických pracovníků pod č.j.: MSMT-29716/2014-1-819

Druh DVPP: studium k prohlubování odborné kvalifikace

konaném v termínu 18.4.2016

v rozsahu 5 hodin

Místo konání: Hodonín, Dobrovolského 4

Lektor: PhDr. Hana Jakubcová

V Hodoníně dne 18.4.2016

Mgr. Kateřina Malíková